

POIS PERIFERIASTA?

Suomi uutisena Ison-Britannian ja Ranskan laatulehdistössä 1990-luvulla

Journalistiikan pro gradu -työ

Milka Pietikäinen

Jyväskylän yliopisto
Viestintätieteiden laitos
Kevät 2000

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Milka Pietikäinen	
Työn nimi Pois periferiasta? Suomi uutisena Ison-Britannian ja Ranskan laatulehdistössä	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Kevät 2000	Sivumäärä 127
<p>Tiivistelmä - Abstract</p> <p>Tutkielman tarkoituksena on selvittää Ison-Britannian ja Ranskan laatulehtien Suomi-uutisoinnin analyysin avulla sitä, nähdäänkö Suomi näissä maissa periferiana ja onko näkemys muuttunut 1990-luvun aikana.</p> <p>Tutkimuksessa esitellään Ison-Britannian ja Ranskan lehdistökulttuuria ja pohditaan yleisesti mitkä seikat vaikuttavat uutisen julkaistuksi pääsyyn. Galtungin ja Rugen tutkimus periferia-uutisoinnista määrittelee periferiasta tulevan uutisen tunnusmerkit, joita verrataan tutkimusmateriaaliin. Teoriaosuudessa käsitellään myös stereotyyppisiä ja niiden käyttöä sekä Suomi-kuvaa Isossa-Britanniassa ja Ranskassa. Tutkimusmateriaalina on 264 Suomi-aiheista artikkelia viidestä lehdestä (The Times, The Independent, The Guardian, Le Monde ja Libération) vuosilta 1991–92 ja 1997–98. Sisältöanalyysiin on valittu yhdeksän artikkelia näistä lehdistä. Tutkimusmateriaalia on kartoitettu määrällisesti aihepiirien, jutun aiheiden, pituuden ja lähteiden mukaan. Sisältöanalyysissä on otettu huomioon Galtungin ja Rugen periferia-uutisoinnin hypoteesit ja artikkelit näkökulma Suomeen.</p> <p>Tutkimuksen perusteella Suomi-uutisointi on muuttunut hieman 1990-luvulla. Suomi-uutisen yhteydessä ei enää mainita toistuvasti Venäjää ja stereotyyppien käyttö on vähentynyt. Silti ei voida sanoa Suomen siirtyneen pois periferiasta.</p>	
Asiasanat periferia/keskusta, ulkomaanuutinen, Suomi-kuva	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto/Tourulan kirjasto	
Muita tietoja	

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO	1
2.	LEHDISTÖN OMINAISUUDET	4
	2.1 Ison-Britannian lehdistö	5
	2.2 The Times, The Independent ja The Guardian	8
	2.3 Ranskan lehdistö	10
	2.4 Le Monde ja Libération	14
3.	UUTISKRITEERIT JA -ARVOT	17
	3.1 Yleisiä kriteerejä	17
	3.2 Uutiskriteerien ja -arvojen perusteita	18
4.	ULKOMAANUUTINEN	22
	4.1 Galtungin ja Rugen tutkimus	22
	4.1.1 Periferia-uutisointia koskevat hypoteesit	23
	4.2 Paikallisuus ja etnosentrisyys	25
	4.2.1 Informaatiovirtojen epätasapaino	29
	4.3 Stereotypiat	32
	4.4 Suomi-kuva	36
5.	PORTINVARTIJAT	42
	5.1 Portinvartija-teoria	42
	5.2 Kirjeenvaihtajan rooli	44
6.	TUTKIMUSMETODI JA -SUUNNITELMA	49
	6.1 Lehtien valinta ja hankinta	49
	6.2 Uutisten valintaperusteet	51

7.	MÄÄRÄLLISTÄ TUTKIMUSTA	54
	7.1 Jakautuminen aihepiireittäin	54
	7.2 Artikkelien aiheet	61
	7.2.1 The Times	62
	7.2.2 The Independent	65
	7.2.3 The Guardian	69
	7.2.4 Le Monde	73
	7.2.5 Libération	78
	7.3 Artikkelien pituudet	79
	7.4 Artikkelien lähteet	84
8.	SISÄLTÖANALYYSI	88
	8.1. Periferiamallin erottaminen uutisista	88
	8.2 Lehtien sisältöanalyysi	90
	8.2.1 The Times	92
	8.2.2 The Independent	97
	8.2.3 The Guardian	102
	8.2.4 Le Monde	107
	8.2.5 Libération	113
	8.3 Yhteenvetoa	115
9.	YHÄ PERIFERIASSA?	118
	LÄHTEET	123
	LIITTEET	

1. JOHDANTO

Koko 1990-luvun ajan Suomi on elänyt vahvaa murroksen kautta. Yksi tärkeimmistä muutoksista on ollut irtautuminen Venäjän valtapiiristä ja siirtyminen EU-jäsenyyden myötä lähemmäs läntistä Eurooppaa. Siitä miten eurooppalaistumisemme on onnistunut liikkuu ristiriitaisia mielipiteitä. Varmasti voidaan olla yksimielisiä poliittisen ilmapiirin avautumisesta ja Suomen ulkopoliittisen painopisteen muuttuminen idästä länteen. Suomen johtava asema uuden teknologian luojana ja käyttäjänä on tehnyt Suomesta maailman edelläkävijän ja vahvistanut länsimaista, eurooppalaista imagoamme.

1980-luvun ulkomaisessa Suomi-utisoinnissa painottuivat suhteemme Neuvostoliittoon ja varsinkin länsieurooppalainen lehdistö kohteli Suomea varsin kovakätisesti, ottamalla kantaa mm. suomettumiseen (Kauneela 1986, 38–39). Onko ulkomaisen lehdistön suhtautuminen muuttunut Suomen sisäisen ilmapiirin mukana? Näkyykö uusi eurooppalaisempi imagomme Suomen ulkopuolella? Yksi tämän tutkimuksen päätarkoituksista on kahden Euroopan ”keskustan” maan uutisanalyysin kautta muodostaa johtopäätöksiä siitä, näkyykö Suomen sisäinen muutos ulkomaiden Suomi-utisoinnissa. Koska tutkimusvuosina ovat 1990-luvun alku- ja loppuvuodet (1991–92 ja 1997–98) vertailun kohteena on myös tämän vuosikymmenen sisällä mahdollisesti tapahtunut muutos. Tärkein vaikuttaja näiden vuosien välissä, jonka voisi ainakin olettaa vaikuttavan Suomea koskevien uutisten määrään ja laatuun on Suomen liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995.

Vaikka tällainen tutkimus liittyykin kiinteästi kuvapolitiikkaan, tarkoitukseni ei ole selvittää ulkomaisen lehdistön Suomi-kuvaa. Lähtökohtani sen sijaan on, että Suomi on maantieteellisen sijaintinsa vuoksi usein nähty Euroopan periferiaan kuuluvana. Se, että Suomi kuuluu Euroopan periferiaan asettaa oletuksen, että Suomea koskevat uutiset olisivat keskustan suurissa maissa harvinaisia tai että ne turvautuvat stereotyyppisiin mielikuviin. Periferian uutisointia yleisesti selvittävät tutkimukset kartoittavat tiettyjä uutistyyppisiä ja -käytäntöjä. Näiden perusteella voidaan erotella ”periferian uutisoinnille tyypillisiä piirteitä”, joita etsiä tutkimusmateriaalista. Pääasiallisesti pyrin siis selvittämään **Suomi-uutisoinnin periferistä luonnetta Ison-Britannian ja Ranskan lehdistössä**. Tarkoitus on siis Suomea koskevan lehtiutisoinnin myötä selvittää kuuluuko 1990-luvun ”uusi” Suomi Euroopan suurissa maissa yhä periferiaan ja onko tämä näkemys muuttunut vuosikymmenen aikana.

Olennaista tällaisen tutkimuksen onnistumiselle on ymmärtää tutkittavien maiden lehdistöä ja niiden erityispiirteitä. Näin on helpompi ymmärtää mitkä tekijät vaikuttavat Suomea koskevien uutisten saatavuuteen, julkaistavaksi pääsyyn ja sisältöön. Näin ollen teoriaosuuteni tulee keskittymään uutisarvojen ja -kriteerien määrittelyyn, globaalien uutisvirtojen epäsuhtaan sekä ns. portinvartijateoriaan ja varsinkin kirjeenvaihtajan rooliin siinä. Näiden teoriaosuuksien tarkoituksena on selvittää mikä Suomessa on uutisen arvoista briteille ja ranskalaisille ja kuinka uutinen Suomesta yleensä päätyy lehteen. Uutisten tarkempaa sisältöanalyysia varten valaisin enemmän stereotyyppien käyttöä ja niiden käytön merkitystä periferian indikaattoreina, sekä hipaisen perinteistä brittiläistä ja ranskalaista Suomi-

kuva. Suomi-kuvatutkimus näistä maista on kuitenkin vähäistä ja niinpä seurannassa ovat vahvasti esillä tutkijan omat oletukset Suomi-stereotyyppioista näissä maissa.

2. LEHDISTÖN OMINAISUUDET

Tutkimuksen taustaksi olen katsonut tärkeäksi selvittää mikä on lehdistön tila Isossa-Britanniassa ja Ranskassa muuhun median nähden, paljonko lehtiä luetaan ja kuka niitä lukee. Pieni katsaus tutkittavien lehtien tyyliin ja suuntauksiin auttanee myös ymmärtämään lehtien yleistä linjaa ja sitä mikä niitä (ja niiden lukijoita) Suomessa saattaisi kiinnostaa.

Sekä Ranskassa että Isossa-Britanniassa televisiota katsotaan Suomea enemmän ja lehtiä luetaan vähemmän (McCain 1986, 245). UNESCO:n vuosikirjan 1998 mukaan kun Suomessa sanomalehtien levikki vuonna 1996 oli 455/1000 asukasta, samat luvut olivat Isossa-Britanniassa 332/1000 ja Ranskassa 218/1000.

Televisiovastaanottimien lukumäärät kaikissa kolmessa maassa olivat miltei samalla tasolla: Suomessa 605/1000 asukasta, Isossa-Britanniassa 516/1000 ja Ranskassa 591/1000.¹

Maiden lehdistökulttuurit eroavat kuitenkin selkeästi toisistaan, siksi aionkin käsitellä maat erikseen.

¹ UNESCO:n vuosikirja löytyy Internetiltä osoitteesta:
<http://unescostat.unesco.org/yearbook/ybframe.htm>

2.1 Ison-Britannian lehdistö

Ison-Britannia on perinteisesti ollut voimakas luokkayhteiskunta. Tämän perinteen tuotoksia on myös lehdistö, jonka lukijakunta jakaantuu yhteiskuntaluokkien mukaisesti. Kun muualla maailmassa lehtien lukeminen on hyvin keskiluokkainen tapa, Britannia on kuuluisa tabloidilehdistään, jotka muodostavatkin reilusti suurimman osan brittien sanomalehtien lukemisesta. Vuonna 1995 ns. laatulehtien, jotka eroavat suuresti tabloideista näkönsä, kokonsa ja sisältönsä suhteen, osuus lehtien kokonaismyynnistä oli vain 20 %. (Tunstall 1996, 8–10.) Yksi suuri sisällöllinen ero laatu- ja tabloidilehtien välillä on, että jälkimmäisistä puuttuu ulkomaanuutisten osasto täysin.

Myös laatulehtien lukijat eroavat tabloidilehtien lukijoista selvästi. Heitä on vähemmän, he ansaitsevat enemmän ja ovat paremmin koulutettuja. Toisin sanoen laatulehtiä Isossa-Britanniassa lukevat maan vaikutusvaltaiset ryhmät. (Sparks ja Campbell 1987, 456.) On tutkittu, että The Timesin ja The Guardianin lukijoista 61 % ja 50 % kuuluu ns. AB (*upper middle class*) yhteiskuntaluokkaan.

Ykköstabloidin, The Sunin, lukijoista tätä yhteiskuntaluokkaa edustaa vain 7 %.

(Seymour-Ure 1992, 125.) Euroopan komission tilastojen mukaan vain 16 %

briteistä lukee lehtiä päivittäin. Luku on Euroopan pienin. Yli kolmasosa briteistä ei

lue lehtiä lainkaan: vain Portugali pääsee edes lähelle samoja lukuja. Suomi on

tilastojen toisessa päässä, meillä 70 % lukee sanomalehtiä päivittäin ja vain 3 % ei

lainkaan. Ehkä pitkälle kehittyneen tabloidikulttuurin vuoksi britit eivät myöskään

luota lukemaansa. Vain 24 % heistä sanoo luottavansa sanomalehtiin. Suomessa

vastaava luku on 64 %. (Eurobarometer 1999, 19–21.)

Iso-Britannia eroaa siis suurimmasta osasta Euroopan maita siinä, että sen lehdistö muotoutuu yhteiskuntaluokkien mukaan, eikä painotu vahvasti alueellisiin lehtiin. Tätä voidaan ehkä selittää väestön keskittymisellä suuriin kaupunkeihin, mikä mahdollistaa sanomalehtien myynnin pääasiallisesti kioskeissa. Toisaalta Isossa-Britanniassa on ehkä enemmän paikallista televisiotarjontaa: sekä BBC:llä, että ITV:llä on maakunnallisia uutis- ja ajankohtaislähettyksiä. Lehtiä ei näin ollen lueta välttämättä tiedonhaun vuoksi, vaan kuten tabloidi-suosio osoittaa, viihteenä. Ralph Negrine (1989, 2) on osoittanut, että laatulehtien lukijoista suurin osa pitää yhä sanomalehteä tärkeimpänä informaatiovälineenään. Tabloidi-lukijat taas kääntyvät ennemmin television puoleen tiedonhaussa. Laajalevikkisten sanomalehtien keskittyminen Lontooseen on mahdollisesti seurausta aikaisesta teollistumisesta, liikenneverkoston varhaisesta syntyisestä sekä maan verrattain pienestä koosta. Poikkeuksen Lontooseen keskittymiseen tuo Skotlanti, jossa ”paikallislehdet” kukoistavat. Skotlannin lehdistökulttuuri poikkeaa muusta maasta – brittilehdistöstä esittämäni kuvaukset koskevat siis lähinnä Englannin ja Walesin lehdistöä.

	1990	1995
The Times	423 000	647 000
The Independent	442 000	400 000
The Guardian	366 000	294 000

Kolmen laatulehden levikki. (Tunstall 1992, 254) ja (Tunstall 1996, 47).

Laatulehtien välinen kilpailu on kasvanut jatkuvasti 1990-luvulla ja on viime vuosina kärjistynyt The Timesin omistajan Rupert Murdochin aloittamaan ”hintasotaan”, jolla hän on kasvattanut lehtensä levikkiä huomattavasti. Murdochin mediaimperiumin taloudellisen johtoaseman lisäksi tällainen kilpailua on Britanniassa mahdollista, koska kaikki laatulehdet saavat selvästi suurimman osan tuloistaan ilmoituksista, toisin kuin tabloidit, joiden selviytyminen riippuu suoraan myyntituloista (Seymour-Ure 1992, 32). Kaikesta palstatilastaan The Guardian myi 1980-luvun lopulla 40.8 % mainontaan, The Times 41.1 % (Sparks ja Campbell 1987, 460).

Merkittävää Ison-Britannian lehdistökulttuurissa on täydellinen lehdistöä koskevan lainsäädännön puuttuminen ja se etteivät lehdet saa valtiolta juuri minkäänlaista tukea toiminnalleen. Lainsäädännön puuttuminen tarkoittaa sekä yksityisyyden suojan puuttumista (mikä taas takaa tabloideille loppumattoman ”uutisvirran”) että sitä ettei Isossa-Britanniassa ole minkäänlaista lakia ilmaisuvapaudesta (Gaunt 1990, 25). Pääministeri Margaret Thatcherin vuodet ja uusi teknologia ovat tuoneet suuria muutoksia lehdistölle. Journalistien ammattiyhdistys on menettänyt voimaansa, puolet työntekijöistä on irtisanottu, lehdet ovat muuttaneet pois Fleet Streetiltä, ovat muuttuneet värikkäimmiksi ja jakautuvat eri osiin nyt selvimmin kuin aiemmin. (Tunstall 1992, 243–245.)

2.2 The Times, The Independent ja The Guardian

The Times on tutkittavista lehdistä vanhin: se perustettiin jo vuonna 1788.

Arvokasta ja konservatiivista The Timesia pidettiin pitkään Englannin hallituksen äänenä: vuonna 1982 parlamentin jäsenistä 85 % kertoi lukevansa Timesia.

(Torvinen 1982, 79, 89.) Vuonna 1981 australialainen mediamoguli Rupert Murdoch osti The Timesin ja The Sunday Timesin pääministeri Margaret Thatcherin erikoisluvalla. Sensaatiojournalismia viljelevä Murdochin mediaimperiumi muuttapi The Timesin ulkoasua ja sisältöä. Nykyisin Financial Timesin katsotaan olevan kansainvälisesti arvostetuin brittilehti ja The Independent on syrjäyttänyt The Timesin Britannian arvostetuimpana sitoutumattomana uutislehtenä. Voidaan todeta, että The Times on menettänyt laatuaan ja arvostustaan Murdochin omistuksessa ja siirtynyt selkeästi konservatiivipuoluetta tukevalle linjalle. Ainakin vielä vuonna 1990 The Timesin lukijoista yli 50 % tuki konservatiivista puoluetta. (Tunstall 1996, 53-254.)

Murdoch on omistaja, joka ei ujostele tahtoaan vaikuttaa lehtiensä sisältöön.

Ostettuaan The Timesin Murdoch tavoilleen uskollisena muutti lehden johdon

koostumuksen täysin. Murdoch kertoo avoimesti tukevansa konservatiivisia

puolueita ja poliitikkoja, eikä ujostele käyttäen valtaansa mediamogulina näiden

hyväksi. (Tunstall & Palmer 1991, 125-127.) The Timesin poliittista linjaa voidaan

selvittää myös seuraamalla muita Murdochin omistuksessa olevia lehtiä, kuten maan

suurilevikkisintä tabloidia The Sunia. The Sun on saavuttanut kyseenalaista

mainetta vahvasti EU:n vastaisilla kirjoituksilla, mutta vaihtaa tarvittaessa linjaansa

täysin. Yllätyksellistä oli mm. lehden tuki työväenpuolueen ehdokaalle Tony

Blairille vuoden 1997 vaaleissa – tosin lehti on aiemminkin pitänyt itseään vaalien ratkaisijana. Sitten The Sun on palannut vanhoille linjoilleen pursuten englantilaista patriotismia ja EU:n ja EMU:n vastaisia kirjoituksia. Amerikkalainen tutkimus New York Postin sisällöstä ennen ja jälkeen Murdochin valtaan nousun osoitti lehden siirtyneen Murdochin omistuksessa sensaatiomaisemmalle linjalle ja sisältävän huomattavasti enemmän kuvamateriaalia kuin aiemmin (Shoemaker 1996, 91).

The Independent on puolestaan tutkittavista lehdistä nuorin: julkaisu aloitettiin vasta vuonna 1986. The Independent löysi helposti paikkansa konservatiivisen The Timesin ja työväenpuoluetta kannattavan The Guardianin välistä, vaikka sen levikki on 1990-luvulla heiteltykin rajusti puolelta toiselle. Jeremy Tunstallin mukaan The Independent on Ison-Britannian journalistien eniten arvostama ja lukema lehti. Poliittisesti lehti on, kuten sen nimikin vihjaa, sitoutumaton. Sen lukijakunta niinkään ei profiloidu yhtä jyrkästi puoluelinjojen mukaan. Lukijoista 28 % kannattaa konservatiiveja, 46 % työväenpuoluetta ja 13 % liberaaleja. (Tunstall 1992, 246, 254.) Varsin liberaalista otteesta kuitenkin kertoo lehden sunnuntaiversion, The Independent on Sundayn ”laillistakaa kannabis” -kampanja, jossa lehti keräsi viikoittain tunnettujen kannabiksen laillistamista kannattavien henkilöiden nimiä.

The Guardian perustettiin 1821 nimellä The Manchester Guardian ”ajamaan liberaalista politiikkaa.” 1930-luvulla lehti vastusti kansallissosialismia ja radikalisoitui 1960-luvulla opiskelijaliikkeen mukana. (Torvinen 1982, 92–95.) Lehti itse markkinoi itseään tämän vuosisadan johtavana liberaalina päivälehtenä,

joka tunnetaan oikeudenmukaisuudestaan ja hienosta journalismistaan. Vaikka lehti onkin muiden tapaan riippuvainen mainosrahasta, Guardian Media Groupin omistaa ei-kaupallinen säätiö. Lehti näkee näin pystyvänsä suojaamaan toimituksellisen itsenäisyytensä.² The Guardian on kärsinyt tappioita tiukassa hintakilpailussa, mutta oli vielä vuonna 1992 Britannian ykkönen esimerkiksi luokiteltujen ilmoitusten saralla (Tunstall 1992, 246). The Guardian on Taimi Torvisen mielestä ”vaikuttajayksilöiden ja vapaamielisen sivistyneistön lehti”. Kolmasosa brittiläisistä ylioppilaista lukeekin Guardiania. Lehti on myös perinteisesti kannattanut sekä työväen- että liberaalista puoluetta. (Torvinen 1982, 95.) Vuonna 1990 sen lukijoista yhteensä n. 78 % kannatti jompaakumpaa näistä puolueista (Tunstall 1992, 254).

2.3 Ranskan lehdistö

Vuonna 1994 Ranskassa julkaistiin 2 720 lehteä, joista 88 oli päivittäin ilmestyviä sanomalehtiä (Albert 1998, 37). Ranskalaiset kuitenkin lukevat lehtiä yhä vähemmän. Suurin osa ranskalaisperheistä ei tilaa tai osta säännöllisesti sanomalehteä: vuonna 1999 lehtiä luki päivittäin vain 28 % ranskalaisista (Eurobarometer 1999, 21). Tyypillinen ranskalainen sanomalehden lukija on vanhempi, pienessä kaupungissa asuva mies. Syitä jatkuvaan lukijamäärän laskuun on useita. Lehdet ovat huomattavasti kalliimpia kuin muissa Euroopan maissa, jakeluverkosto on heikko estäen kotiintilaukset, ihmiset luottavat lehtien sitoutumattomuuteen yhä vähemmän ja nuoria eivät sanomalehdet kiinnosta.

² Tieto Guardianin [www-sivuilta](http://www.sivuilta), os. www.guardian.co.uk

(Kuhn 1995, 25.) Ranskalaisten sanomalehtien mainostulot ovat pienemmät³ kuin muissa Euroopan valtamaissa ja lehtiyhtiöiden kate on alhainen (Palmer ja Sorbets 1992, 64).

Ranskassa paikallis- ja maakuntalehdet ovat menestyneet valtakunnallisia lehtiä paremmin. Valtakunnallisiksi lehdiksi katsotaan Pariisissa julkaistavat ja maanlaajuisesti lehtikioskeihin jaettavat julkaisut, joihin tässä tutkimuksessa mukana olevat lehdet kuuluvat (Palmer ja Sorbets 1992, 66). Paikallis- ja aluelehtien menestys valtakunnallisiin verrattuna kertoo paikallisuuden tärkeydestä Ranskassa, mutta myös television ykkösasemasta kansallisten ja kansainvälisten uutisten lähteenä. Koko Ranskan suurilevikkisin lehti on Bretagnen alueen Ouest-France, jonka levikki vuonna 1991 oli 794 000. Valtakunnallisista lehdistä lähimmäksi pääsi Le Figaro levikillä 423 000. Valtakunnallisten lehtien heikkoon menestykseen ovat osallisena myös suosittu vakavat aikakauslehdet⁴, joista mm. L'Expressin levikki on suurempi kuin minkään yksittäisen pariisilaislehden. (Kuhn 1995, 29, 76.) Ranskasta puuttuu täysin brittiläinen tabloidi-kulttuuri, mikä näkyy sanomalehtien kokonaislevikissä. Vertailtaessa lukijamäärää ei valtakunnallisilla pariisilaislehdillä ole mitään hävettävää brittiläisiin laatulehtiin verrattuna.

Ymmärrettävästi lehdistöä huolestuttaa tasaisesti katoava lukijakunta. Lukijamäärän laskuun on useita selityksiä. Pariisin Sorbonnen yliopiston viestinnän professorin Pierre Albertin (1998, 36) selvitykset pohjautuvat Ranskan historiaan. Hänen mukaansa lehdistö menetti uskottavuutensa vuosien 1941–1944

³ Mainonnan osa lehtien tuloista on Ranskassa 56.2 %, Isossa-Britanniassa 64.1 % ja Saksassa 77.1 % (Kuhn 1995, 37).

⁴ Muita laajalevikkisiä aikakauslehtiä ovat mm. L'Événement du jeudi, Le Nouvel observateur ja Le

saksalaismiehityksen aikana, jolloin se toimi natsipropagandan välineenä⁵.

Sodanjälkeisten vuosien poliittinen tasapainottomuus ja kansan mielipiteen kahtia jakautuminen eivät Albertin mukaan suosineet sanomalehtikulttuurin kasvua. On erittäin mielenkiintoinen kysymys miksi juuri etelä-eurooppalaiset lukevat yhä vähemmän lehtiä pohjoiseurooppalaisiin verrattuna. Ranskan tapauksessa yksi selitys saattaisi olla ranskalaisen television tarjoama erittäin viihdepainotteinen ohjelmisto. Voisiko olla, että kun britit lukevat tabloideja viihtyäkseen, ranskalaiset taas rentoutuvat katsomalla televisiota?

	1991	1994
Le Figaro	423 000	386 000
Le Monde	380 000	354 000
Libération	183 000	169 000

Tärkeimpien pariisilaislehtien levikit 1991 ja 1994 (Kuhn 1995, 33; Charon 1996, 23)

Mainittavaa Ranskan lehdistökulttuurissa ovat valtion tuki lehdistölle, kuten myös ankara lehdistölaki. Valtio tukee joitain sanomalehtiä suoraan tukiaisilla⁶, mutta suurin osa valtion avusta tulee epäsuorasti verovähennyksien ja alennettujen palvelumaksujen muodossa. Epäsuoraa tukea valtiolta saavat tasavertaisesti kaikki sanomalehdet ja tuen lasketaan muodostavan n. 15–20 % lehtien liikevaihdosta. (Kuhn 1995, 41.) Valtio on myös jatkuvasti puuttunut lehdistön toimintaan muillakin tavoin kuin tukijana. Vuonna 1984 presidentti François Mitterrand pyrki tiukentamaan lehdistön omistusta koskevaa lakia, kun ranskalaisen mediamogulin

Point. Ks. HS 4.12.1998.

⁵ La Croix-Télérama-Médiapouvoirs'n tutkimuksen mukaan 40 % ranskalaisista suhtautuu epäilevästi siihen mitä he lukevat lehdistössä. Televisiota epäilevät vain 29 %. (Charon 1996, 102.)

Robert Hersantin mediaomistus oli kasvanut merkittäväksi 1970-luvulla. Oikeisto kuitenkin vastusti lakia voimakkaasti kansalliskokouksessa ja onnistui muuttamaan sen sisältöä huomattavasti - Hersantin eduksi. Hersant, joka vuonna 1986 omisti 38 % valtakunnallisista lehtimarkkinoista ja 26 % paikallisista markkinoista sai jatkaa toimintaansa lain rajoittaessa vain *uudet* omistukset 10 %:iin molemmissa sektoreissa. (Kuhn 1995, 56–57.) Ranskan valtio on historiansa aikana kontrolloinut varsin kovakouraisesti lehtien sisältöä. Esimerkki tästä on Algerian sodan (1954–62) aikainen sensuuri, jolloin toimittajia vangittiin ja lehtiä sakotettiin elleivät nämä esittäneet sodasta valtion virallista versiota. (Aiheesta enemmän ks. Kuhn 1995, 62–69.) Ranskassa tutkivan journalismin traditio on myös vähäpätöinen lähinnä tiukkojen yksityisyyttä suojaavien lakien vuoksi (Kuhn 1995, 69).

Ranskalainen journalismi eroaa muutenkin tyyliltään suuresti anglosaksisesta. Albertin (1998, 41) mukaan se on aina ollut enemmän ”ilmaisu- kuin havaintojournalismia”. Brittiläinen journalismi erottaa selkeästi toisistaan uutisen ja kommentin, kun nämä ranskalaisessa tapauksessa esiintyvät usein yhdessä. Albertin mielestä tämä johtuu siitä, että Ranskassa lehdistön vapaus nähdään ilmaisuvapautena, eikä niinkään lähteisiin pääsynä tai tutkivana journalismina. Ranskalainen ilmaiseva journalismi ammentaa myös muista perinteistä. Ranskassa toimittajat on perinteisesti nähty ”lukeneistoon” kuuluvina (*hommes de lettre*) ennemmin kuin tarkkailijoina. Voimakkaan lehdistösensuurin vuoksi ranskalainen journalismi on perinteisesti ammentanut sisältöä muualta kuin tavanomaisista lähteistä. (Albert 1996, 41–42.)

⁶ Tässä tutkittavista lehdistä vain *Libération* sai suoraa valtion tukea 1980-luvulla (Kuhn 1995, 41).

2.4 Le Monde ja Libération

Vaikka pariisilaiset lehdet häviävätkin levikissä aluelehdille, niiden asemaa eliittien mielipiteiden julkaisijoina ja muokkaajina ei kukaan horjuta. Le Monden ja Libérationin lukijoista noin ¼ on korkeasti koulutettuja, yhteiskunnan ”älymystöön” kuuluvia (*cadres et professions intellectuelles supérieures*) (Charon 1996, 29). Lukijoiden yhteiskunnallinen asema on merkittävä mainosrahan tuoja ja siten takaa näiden lehtien selviytymisen sanomalehtien menettäessä lukijoita. Vähiten mainosrahaa kerää Libération, vain 20 %. Lukijamäärien laskiessa ovat pariisilaisetkin lehdet tietoisesti siirtyneet poliittisesti sitoutumattomampaan kirjoittamiseen, jotta ne eivät vieraannuttaisi lukijoita. Taistelussa televisiota vastaan kaikki kolme lehteä ovat omaksuneet analyyttisen ja kommentoivan suhtautumisen uutisiin, millaista ei televisio tarjoa. (Kuhn 1995, 39, 71, 36.)

Erytisesti Le Monde on tullut tunnetuksi syvällisistä ja pohtivista jutuistaan. Taimi Torvisen (1982, 149) mukaan Le Monde on kilpaillut sveitsiläisen Neue Zürcher Zeitungin kanssa asemasta ”maailman parhaana lehtenä”. Le Monden perusti 1944 Hubert Beuve-Méry, tarkoituksenaan jatkaa ennen sotaa ilmestyneen Le Temps -lehden traditiota Ranskan suunnannäyttäjänä. Lehden tylsä ja kuvaton ulkoasu korostaa sen vakavaa luonnetta keskustelevana ja ajattelevana lehtenä. Le Monde suuntautuu vahvasti ulkopoliittikkaan ja kansainvälisiin asioihin, ja sen voimana on kriittinen analyysi: ”Le Monde on paremminkin mielipide- kuin uutislehti” (Torvinen 1982, 156). Poliittisesti lehden vakavaan kuvaan kuuluu pyrkimys absoluuttiseen sitoutumattomuuteen, jossa se onnistuu useimmiten. Raymond Kuhnin (1995, 73) mielestä Le Monde painottuu vasemmalle, mikä näkyy

esimerkiksi lehden kritisoidessa avoimesti Le Peniä ja hänen äärioikeistolaista Front National -puoluettaan. Beuve-Méry itse kutsui Le Monden otetta ”sosiaaliseksi liberalismiksi tai liberaaliksi sosialismiksi”.

1980-luvulla Le Monden levikki hiipui Libérationin kahmiessa nuoremmat lukijat itselleen. Libération teki uuden tulemisen 1981 sen jälkeen kun vuonna 1973 perustetun ensimmäisen version levikki pysyi itsepäisesti 30 000 tuntumassa. Vuoden 1981 Libération ei ollut yhtä voimakkaasti vasemmistolainen kuin edeltäjänsä ja niitti pian mainetta poliittisella, yhteiskunnallisella ja kulttuurisella raportoinnillaan. Ulkomuodoltaan ja tyyliltään Le Mondea trendikkäämpi Libération vetää puoleensa nuorempia ikäluokkia, vaikka se kirjoituksissaan onkin hyvin Le Monden kaltainen. Libération ei yritäkään olla puolueeton, vaan nojautuu avoimesti vasemmalle ja on tullut tunnetuksi mm. feminismin ja vihreiden kannattajana. (Kuhn 1995, 73–75.) Libérationia luettaessa huomiota herättää urheilu-uutisten suuri määrä (varsinkin Formula 1) sekä viikoittainen, monisivuinen, kirjallisuuskatsaus. Libération on ainoa sodan jälkeisen lehdistöbuumin jälkeen aloittanut lehti, joka on selvinnyt Ranskan vaikeilla markkinoilla. Selvitäkseen lehden on kuitenkin pitänyt luopua alkuperäisestä aikomuksestaan selvitä täysin ilman mainosrahaa. (Kuhn 1995, 32, 34.) Viimeisin uusi yrittäjä Ranskan lehdistömarkkinoilla oli vasemmistolainen päivälehti Le Quotidien de la République, joka oli olemassa vain 11 päivää levikin pysyessä 20 000 kappaleen alapuolella (HS, 29.11.1998).

Le Monde eli voimakasta nousukautta 1960- ja 1970-luvuilla, mutta on sittemmin kärsinyt pahasti yleisinä lamakausina. Jean-Marie Charonin (1996, 12) mukaan Le

Monde ja Libérationia vaivaa nykyisin krooninen pääomapula. Tämä on pakottanut molemmat lehdet uudistamaan ulkonäköään ja sisältöään.

Lukijatuokimatukset ovat tuottaneet kuvan satunnaisesta sanomalehden ostajasta, jonka intressit kasvavassa määrin keskittyvät yhä pienempiin aihealueisiin.

Vastataksaan fragmentoituneiden markkinoiden kysyntään, molemmat ovat alkaneet kehittää erillisiä teemaosastoja. Vuoden 1999 tammikuussa Le Monde julkaisi uudistussuunnitelmansa: uutena vuotena päivänvalon tulevat näkemään mm. ”Talous Monde” (*Monde de l'économie*), ”Interaktiivinen Monde” (*Monde interactif*), sekä uudistetut televisio- ja matkailulehdet. (Le Monde, 10.1.1999)

Libération taas näkyy panostavan laajempiin reportaaseihin ajankohtaisista sisä- ja ulkopoliittisista asioista.

3. UUTISKRITEERIT JA -ARVOT

3.1 Yleisiä uutiskriteerejä

Uutiskriteerit ovat tapa määritellä potentiaalisen uutistapahtuman uutisarvo, eli tuleeko tapahtumasta uutinen. Jos juttu täyttää useamman kriteerin, sillä on uutisarvoa ja suurempi todennäköisyys päätyä iltauutisiin tai aamun lehteen.

Uutiskriteerejä on tutkittu monissa eri konteksteissa ja kriteerien peruselementit ovat olleet hämmästyttävän samanlaisia, vaikka painotuseroja toki löytyy.

Painotuserot syntyvät riippuen kohdeyleisöstä, mediasta ja myös uutistyyppistä.

Kotimaan- ja ulkomaan uutisissa painottuvat luonnollisesti eri arvot, samoin valtakunnallisissa ja paikallisissa uutisissa.

Uutiskriteereistä löytyy siis universaaleja teemoja. Tapani Huovilan (1990, 12–13) tutkiessa talousuutisten kriteerejä paikallismediassa, hän käytti esimerkkinään Henk Prakken ajatusta uutisarvon kolmesta ulottuvuudesta: maantieteellinen, ajallinen ja kulttuurinen etäisyys. Toisin sanoen uutisella on enemmän arvoa, jos sen tapahtuma on maantieteellisesti lähellä vastaanottajaa, se on ajankohtainen tai jos ”vastaanottaja on osallisena uutisen katsomassa tapahtumassa” (ibid., 13). Ajan ja tilan käsitteiden lisäksi uutiskriteerit liittyvät myös uutisen sisältöön. Huovilan (ibid., 14) mukaan sisältöön liittyviä teemoja ovat mm. uutisen ”kielteisyys, epätavallisuus, sensaatio, dramaattisuus, tunteellisuus, vastakkainasettelu tai ristiriitaisuus, väkivalta tai seksuaalisuus”. Tässä tutkimuksessa mukana olevan brittiläislehden, The Guardianin, entisen päätoimittajan Alistair Hetheringtonin (1985, 8) mielestä

uutisen tulisi sisältää seuraavanlaisia elementtejä tullakseen julkaistuksi: draamaa (jännitystä ja toimintaa), yllätystä (odottamatonta tai uutta), henkilöhahmoja (kuninkaallisia, show-business ihmisiä, poliitikkoja), seksiä (skandaaleja tai rikoksia). Uutisen pitäisi pystyä myös koskettamaan mahdollisimman suurta määrää ihmisiä ja olla maantieteellisesti läheinen.

Yleisesti oletus on, että uutisarvoltaan ”kallis” uutinen on jollain lailla lukijalleen *tärkeä* - toisin sanoen uutinen koskettaa lukijan elämää. Mikä taas on tärkeää määräytyy Ralph Negrinen (1989, 142–143) mukaan tietyistä yhteiskuntaa koskevista oletuksista: journalistit (kuten me kaikki) olettavat meidän elävän tasapainoisessa, liberaalissa yhteiskunnassa, jonka jatkuvuutta ja harmoniaa haluamme suojella. Näin mistä tahansa tapahtumasta, joka jollain lailla uhkaa tai rikkoo tätä harmoniaa ja jatkuvuutta tulee ”uutisen arvoinen”. Negrine kuitenkin jatkaa, että jokapäiväisessä uutisvalinnassa toimittajilla on kuitenkin käsissään varsin tavanomaisia tapahtumia. Tämän vuoksi muita uutiskriteerejä on rakennettava, jotta uutisvalinta helpottuisi.

3.2 Uutiskriteerien ja -arvojen perusteita

Uutiskriteerien ykkösperustana on siis oltava yleisö ja huoli siitä miten herättää heidän huomionsa, miten tehdä uutisesta heille helposti lähestyttävä, ymmärrettävä ja nautittava. Lehtiä ei kuitenkaan myydä vain yleisölle, vaan myös mainostajille, tässä piilee lehtibisneksen erikoisuus. Lehdet saavat tulonsa sekä myynnistä että mainoksista ja molempien menestys vaikuttaa toiseen: esimerkiksi, jos lehti myy

hyvin, mainostajat hyvin todennäköisesti kiinnostuvat ja investoivat lisää. Yleisesti kuitenkin oletetaan, että lehdillä, joiden voitot ovat vahvasti kiinni mainostuloista, on vähemmän toimituksellista vapautta kuin niillä, jotka ovat riippuvaisia levikkituloista. (McQuail 1994, 159–160.) Onhan loogista olettaa, että mainostulot taataksaan lehti saattaa välttää suurimpia mainostajiaan kritisovia artikkeleita.

Samoin usein spekuloidaan lehden omistuksen vallasta vaikuttaa siihen mitä lehti julkaisee - esimerkiksi Rupert Murdochin tapauksessa. Kuitenkin on varottava liukumasta tällaisessa argumentoinnissa salaliittoteorioihin saakka.

Vasemmistolaisessa kritiikissä on todettu mm., että ”porvaristo levittää maailman-katsomustaan hallitsemiensa valtaviestinten välityksellä kansan keskuuteen ja ehkäisee näin työväestön luokkatietoisuuden kehitystä” (Pietilä 1997, 256). Uutisten valintaperusteita mietittäessä on silti tärkeä muistaa mainonnan ja omistuksen mahdollinen vaikutus, oli se kuinka pieni tahansa.

McQuail (1994, 217) kirjoittaa uutiskriteerien heijastavan lehden yleisöstään tekemiä ennakko-olettamuksia. Lehdet olettavat lukijoidensa olevan kiinnostuneita tietyistä paikoista (*locality*), tiettyjen organisaatioiden toiminnoista ja tietyistä aihepiireistä. Westerstahl ja Johansson (1994, 72) puolestaan toteavat uutiskriteerien perustuvan ”itseasiassa aika vakaalle pohjalle: ihmisen psykologisiin suuntauksiin ja yhteiskunnan perusrakenteeseen”. Myös edempänä tarkemmin esiteltävän Galtungin ja Rugen (1965, 65) uutiskriteeritutkimuksen mukaan kriteerit perustuvat lähinnä ihmisen havaintopsykologiaan – mihin ihmisten huomio kiinnittyy. Yhteiskunnan intressien ja kulttuurin on myös todettu vaikuttavan uutiskriteerien perustoihin. Esimerkiksi maan ulkopoliittikka ja -suhteet saattavat vaikuttaa siihen millaisia ulkomaan uutisaiheita lehdistö valitsee tai mitkä maat näkyvät uutisissa

(Westerståhl ja Johansson 1994, 75). Jotkut tutkimukset taas väittävät tilanteen olevan toisinpäin: lehdistön raportointi saattaa johtaa muutoksiin ulkopoliitikassa (Wu 1998b, 493). Selkein yhteiskunnallinen vaikuttaja ulkomaanuutisiin luulisi kuitenkin olevan kaupp- ja taloussuhteet maiden välillä, tekevähän nämä nykymaailmassa kaukaisistakin maista meidän elämällemme merkittäviä (Chang ja Lee 1992, 557). Tämä näkyy esimerkiksi Aasian maiden lisääntyneessä näkyvyydessä, lähinnä koko maailmaa vaikuttavien talousongelmien vuoksi. Westerståhl ja Johansson ehdottavat, että ulkomaanuutisissa maan tärkeyttä voitaisiin mitata esim. ottamalla huomioon asukasluku, BKT ja sotilasmenot: mitä suurempia nämä ovat, sen tärkeämpi on maa maailman uutisareenalla. Läheisyyttä voi heidän mukaansa olla kolmen laista: maantieteellistä, kaupallista ja kulttuurista, mitä lähempänä, sen tärkeämpi. Draamassa tärkeämpää on itse tapahtuman yksityiskohdat ja sen negatiivisuus kuin tapahtumapaikka. Ideologia taas määrittelee draaman hierarkiaa: sitä miksi yksi israelilainen uhri on suurempi uutinen kuin sata uhria Iran-Irak sodassa. (Westerståhl ja Johansson 1994, 73–76.)

Jos uutiskriteerit pohjautuvat lähinnä yleisön odotuksiin, luulisi tämän tarkoittavan, että lehdet ovat hyvin perillä kohdeyleisönsä vaatimuksista. Michael Schudsonin tutkimukset todistavat kuitenkin jotain aivan muuta. Hänen tutkimuksensa journalistit eivät ainoastaan ole tietämättömiä yleisöstään, vaan he eivät myöskään ole kiinnostuneita saamaan yleisöltä palautetta työstään. (1991, 152.) Schudsonin tutkimus perustui lähinnä yhdysvaltalaisiin ja venäläisiin lehtiin. Uskoisin, että sekä britannialaiset että ranskalaiset lehdet, joiden poliittiset suuntaukset ovat varsin selviä, ovat ainakin selvillä lukijakuntansa toivomasta näkökulmasta. Jeremy Tunstall (1996, 12) kirjoittaa britannialaisista laatulehdistä:

...lehdet olettavat lukijoidensa olevan vakavahenkisiä, mutta valikoivia ihmisiä, jotka todennäköisesti haluavat lukea hieman talousuutisia, kulttuuriuutisia, kotimaan politiikkaa tai ulkomaan uutisia. Siksi laatulehdet on selvästi eroteltu eri osiin näiden aiheiden mukaisesti.

Myös täysin tekniset seikat vaikuttavat uutisointiin, kuten kuinka hyvin uutinen sopii käytännön tuotantorutiineihin (Shoemaker 1991, 51). Gaye Tuchman (1980, 22) on esimerkiksi selvittänyt tutkimuksessaan, että jutusta tulee uutinen helpommin silloin kun journalisti on itse todistamassa sen. Dennis McQualin mukaan (1994, 214) ei tule vähätellä tekniikan roolia uutisvalinnassa. Hänen mukaansa uutismaailmassa, joka toimii 24 tuntia vuorokaudessa, uutisten keräys- ja prosessointitekniikan ajanmukaisuus on äärimmäisen tärkeä tekijä siinä mikä uutinen pääsee julkaistavaksi ja mikä ei pääse edes toimitukseen asti. Julkaisuun saattaa vaikuttaa esimerkiksi se, onko tietyn jutun kanssa saatavilla valokuvaa. Tiukat aikataulut vaativat toimittajilta nopeaa työskentelyä – tässä tapauksessa valmiit kriteerit nopeuttavat työtä, mutta myös estävät niiden käytön. Tilalle astuu ammattitaito. Alistair Hetherington (1985, 7), jolla on itsellään takanaan monien vuosien työkokemus brittilehdistössä, uskoo toimittajien kykyyn ”tunnistaa uutinen”. Sama idea löytyy Gaye Tuchmanin (1972, 675) tutkimuksesta toimitusrituaaleista. Tiukkojen aikataulujen vuoksi toimittajan on mahdoton tarkistaa tietoja tai seurata listaa uutiskriteereistä, hän luottaa vainuunsa.

4. ULKOMAANUUTINEN

4.1 Galtungin ja Rugen tutkimus

Vuonna 1965 julkaistiin norjalaisten Johan Galtungin ja Mari Holboe Rugen uutiskriteeritutkimus, jossa he kartoittivat neljän norjalaisen sanomalehden uutisointia Kongon, Kuuban ja Kyproksen kriiseistä. Vaikka tutkimus on näinkin vanha, toistetaan sen tuloksia monissa uudemmissa uutiskriteerejä koskevissa tutkimuksissa (ks. mm. Fowler 1991, 13–17, Negrine 1989, 141...). Kiinnostuksen tutkimusta kohtaan ymmärtää helposti. Galtung ja Ruge rakentavat tutkimuksessaan selvät periferiauutisoinnin kriteerit, joita he vertaavat neljän lehden uutisiin paljastaen selkeitä kaavoja, joiden mukaan uutiset muotoutuvat. Omaa tutkimustani silmällä pitäen heidän artikkelinsa on mielenkiintoinen kahdestakin syystä: se käsittelee ulkomaanuutista JA nimenomaan periferian ulkomaanuutista. Ehkä sovittamalla Galtungin ja Rugen periferiauutisen tunnusmerkkejä Suomi-uutisointiin brittiläisissä ja ranskalaisissa lehdissä voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, näkyykö Suomi näiden maiden lehdistössä kuten periferia on perinteisesti näkynyt.

Galtungin ja Rugen uutiskriteerit eivät sinänsä juurikaan eroa muiden tutkijoiden kriteereistä. Heidän näkemyksensä mukaan uutisarvoltaan ”kalleimpia” ovat uutiset eliitti-ihmisistä eliittimaissa, negatiiviset uutiset eliittimaissa, negatiiviset uutiset eliitti-ihmisistä ja negatiiviset uutiset ihmisistä. Esimerkkinä tähän muottiin täydellisesti sopivasta uutisesta voisi mainita prinsessa Dianan kuoleman:

negatiivinen uutinen eliitti-ihmisestä eliittimaassa. Tuon tapauksen massiivinen näkyvyys mediassa todistaa Galtungin ja Rugen tutkimuksen paikkansa pitävyyttä nykypäivänä. Heidän mukaansa nämä kategoriat muodostavat yleensäkin suurimman osan maailman uutisoinnista. (1965, 71.)

4.1.1 Periferia-uutisointia koskevat hypoteesit

Galtung ja Ruge muodostivat tutkimuksessaan useita hypoteeseja periferian uutisten sisällöstä. Hypoteesit testattiin tutkimalla mainittujen kolmen kriisin uutisointia neljässä norjalaislehdessä. Olen valinnut esitetyistä hypoteeseista ne, jotka mielestäni lähimmin koskettavat Suomen kaltaisen pienen maan uutisointia. Näitä hypoteeseja on tarkoitus sovittaa tässä työssä tutkittaviin uutisiin.

Galtung ja Ruge (ibid., 70–81) olettivat, että mitä kauempana tapahtumapaikka on vastaanottajasta kulttuurisesti, sitä enemmän on sisällytettävä juttuun lukijalle ymmärrettäviä kiinnekohtia (H1). Esimerkiksi siirtomaiden sisäiset tapahtumat eivät yksissään riitä uutisiksi, tapahtuman pitää sisältää jokin tuttu yhteys, kuten YK, Idän ja Lännen suhde jne., jotta sillä olisi uutisarvoa. Aiempien tutkimusten perusteella tapauksessa voidaan olettaa Suomen esiintyvän keskustamaiden lehdistössä Venäjän (Neuvostoliiton) tai viime aikoina Euroopan unionin yhteydessä (ks. Kauneela 1986). Toinen hypoteesi on, että mitä kauempana tapahtumapaikka on, sitä helpompia (H2) tapahtumien olisi oltava uutisoitavaksi. Tämä johtaa siihen että periferian uutisista on vaikea muodostaa selkeää tai todenmukaista *kokonaisuutta*, kun helpoiksi uutisiksi luokitellaan esim.

luonnonkatastrofit, onnettomuudet tai vallan vaihtuminen. Näin perusuutisia Suomesta ovat vaalitulokset – onnettomuuksien yhteydessä Suomi näkyi viimeksi Estonia-laivan yhteydessä, sitä ennen Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen (ks. UM, 1986). Kaukaisista maista tulevien uutisten on myös oltava **asultaan selkeitä (H3)**. Niiden on sovittava vanhoihin tuttuihin muotteihin, mikä pakosti muodostaa näistä maista varsin yksipuolisen kuvan, joka harvoin vastaa todellisuutta. Kun kotimaanuutiset muodostavat kuvan monikerroksisesta yhteiskunnasta, kaukaiset maat näyttävät helposti yksinkertaisimmilta ja primitiivisimmiltä. Periferian uutisen on myös oltava **sisällöltään arvattavissa (H4)**. Galtungin ja Rugen mukaan sotilasvallankaappaus Etelä-Amerikassa tai seksiin liittyvä juttu Ruotsista uutisoidaan helpommin, koska molempia osataan näistä paikoista odottaa. (ks. myös van Dijk 1988, 39) Samoin keskustan lehdistön voi olettaa Suomi-uutisoinnissaan kallistuvan helposti stereotyyppistä Suomi-kuvaa kannattavaan materiaaliin: ”Secrets of success in Santaland” - kun uutisoidaan suomalaisesta teknologiaosaamisesta.

Mitä vähemmän tärkeä maa on maailmassa, sitä **lähempänä** sen on oltava **kulttuurisesti (H5)** vastaanottajaa päästäkseen uutisaiheeksi. Jokaisella keskustan maalla on oma ryhmänsä ulkomaita, joiden uutisia julkaistaan huomattavasti muita maita enemmän, lähinnä kulttuurisista syistä. Näin esimerkiksi Ranskassa uutiset keskittyvät ranskankielisiin maihin ja Britanniassa Kansanyhteisöön. Tätä hypoteesia on vaikea tutkia tässä, koska vertaukset muiden maiden uutisiin eivät ole mahdollisia. Samoin vähemmän tärkeiden, periferian maiden, uutisoinnissa **tukeudutaan stereotypioihin. (H6)** Jos uutisoidaan ihmisistä periferian maissa, nämä ihmiset ovat usein yhteiskunnallisesti korkeassa asemassa (H6). Näin saattaa

kehittyä kuva periferian maista erittäin hierarkkisina ja eliittikeskeisinä. Herbert Gans on myös havainnut, että ”tunnetut” ihmiset esiintyvät uutisissa kolme kertaa useammin kuin ”tuntemattomat” (Hetherington 1985, 11). Samoin Suomi-uutissakin voidaan olettaa esimerkiksi poliittisen johdon esiintyvän ja heitä siteerattavan tavallisen kansan sijasta.

Yhteenvetona Galtung ja Ruge kirjoittavat:

näistä maista (kulttuurisesti kaukaiset tai kansainvälisesti mitättömät) tulevien uutisten on sisällettävä aiheita ihmisistä, mieluiten eliiteistä sekä oltava luonteeltaan negatiivisia ja odottamattomia. Uutisten on myös sovittava maasta jo valmiina olemassa oleviin mielikuviiin. Uutisen on oltava helppo ymmärtää ja lukijan tulisi voida identifioitua jotenkin sen kanssa – uutinen voisi esim. mainita hänet tai hänen edustamansa ihmis- tai valtioryhmän.

Yksi tarkoitus tässä työssä on pystyä vastaamaan sopivatko Isossa-Britanniassa ja Ranskassa julkaistavat Suomi-uutiset ylläoleviin päätelmiin ja täten selvittää nähdäänkö Suomi näiden maiden mediassa periferiana vai osana yhteistä eurooppalaista kokonaisuutta – ja onko nuori EU-jäsenyys tuonut muutosta asiaan.

4.2 Paikallisuus ja etnosentrisyys

Ulkomaanuutinen ei itsessään usein sovi tärkeimpien uutiskriteerejen muottiin, koska se on haettava kaukaa, ja niinpä se usein jää julkaisematta, jos kotimaassa tapahtuu enemmän. Paikallisuus, tai uutistapahtuman läheisyys julkaisumaahan tai paikkaan, tuli esille yhtenä tärkeimmistä yleisistä uutisarvoista. Ulkomaanuutisessa

"paikallisuutta" voidaan etsiä mm. kulttuurisen läheisyyden muodossa. Aiemmat tutkimukset osoittavatkin, että usein maantieteellinen läheisyys ei ole uutisarvona yhtä tärkeä kuin kulttuurinen samanlaisuus (Luttberg 1983, 732). Näin esimerkiksi Yhdysvaltojen laatulehdistö keskittyy ulkomaan uutistarjonnassaan Atlantin takaisen Länsi-Euroopan tapahtumiin ja raportoi vähemmän läheisistä Väli-Amerikan maista (Lent 1977, 49). The Timesin ulkomaan uutisia tutkineen Sophie Petersonin (1981, 146–147) mukaan useimmat länsimaiden ulkomaan uutiset ovat joko uutisia, joissa kotimaa on osallisena, uutisia, joissa käsitellään julkaisumaalle kulttuurisesti läheisiä maita tai uutisia maista, joihin julkaisumaalla on läheisiä siteitä (Ison-Britannian ja Ranskan tapauksessa entiset - ja nykyiset - siirtomaat). Westerståhlin ja Johanssonin (1994) tutkimus Ruotsissa julkaistavista ulkomaan uutisista huomioi, että maantieteellinen läheisyys on menettänyt uutisarvoaan vuosisadan aikana. Kun ennen toista maailmansotaa 75 % Ruotsin ulkomaan uutisista koski Länsi-Eurooppaa tai muita Pohjoismaita, näiden osuus on viime vuosina laskenut 25 %:iin. (1994, 85.)

Maantieteellisestä läheisyydestä uutisarvoon vaikuttavana tekijänä on siis ollut ristiriitaisia tutkimustuloksia. Tutkimustuloksia on molempiin suuntiin, niistä tärkeimmät alleviivaa Haoming Denis Wu artikkelissaan (1998a, 254–255), jossa hän myös itse tutkii maantieteellisen etäisyyden vaikutusta amerikkalaislehtien uutisiin Kanadasta ja Meksikosta. Wun tutkimustulokset ovat mielenkiintoisia monestakin syystä. Tutkimus paljasti maantieteellisen etäisyyden vaikuttavan merkitsevästi Kanadasta ja Meksikosta julkaistavien juttujen määrään. Mitä lähempänä lehti oli kutakin rajaa, sitä enemmän juttuja julkaistiin. Tämä piti paikkaansa kaikissa tapauksissa, paitsi kun kyseessä oli ns. eliittilehti, kuten Washington Post tai

Chicago Tribune. Syyksi Wu antaa näiltä lehdiltä vaadittavan tasavertaisen ja – puolisen raportoinnin. (261.) Tutkimus todisti myös, että maantieteellinen läheisyys vaikuttaa enemmän kun kyseessä on periferian maa, sillä tutkimuksessa uutiset Meksikosta olivat riippuvaisempia lehden läheisyydestä rajaan (260). Kuitenkin Meksikosta tulevan uutismateriaali painottuu negatiivisiin uutisaiheisiin, mikä vaikuttaa niin, että Meksikosta oli yhteensä enemmän juttuja kuin Kanadasta. Lähellä Kanadan rajaa julkaistavissa lehdissä molemmista maista oli yhtä paljon uutisia, Meksikon rajalla taas suurimpi osa uutisista koski Meksikoa kuin Kanadaa. (258.) Tämän tutkimuksen perusteella vaikuttaisi siis siltä että kulttuurinen läheisyys Yhdysvaltojen ja Kanadan välillä antaa vähemmän uutisarvoa kuin uutisten negatiivisuus maantieteellisesti (mutta ei kulttuurisesti) läheisestä Meksikosta.

Jos tapahtuma ei täytä kumpaakaan läheisyyden kriteereistä on toki muitakin teitä uutiseksi. Galtung ja Ruge totesivat: ”jos tapahtuma ei täytä jotain tiettyä kriteeriä voi puutteen kompensoida jollain muulla kriteerillä” (1965, 72). Peterson on tutkinut Galtungin ja Rugen olettamuksen paikkansa pitävyyttä. The Timesista hankkimansa materiaalin perusteella Peterson tuli siihen johtopäätökseen, että varsinkin **negatiivisuuden** kriteerin täyttäminen helpottaa tapahtuman julkaisua, jos kyseessä on (Suomen kaltainen) vähemmän tärkeä maa. (Peterson 1981, 155.) Samahan tuli myös esille Wun tutkimuksessa. Poikkeuksellisen ja kauhistuttavan uutisen voima heittää Suomenkin kaltainen ”tylsän turvallinen Pohjoismaa” maailman uutisvalokeilaan näkyi esimerkillisesti talvisodan syttyessä. Muiden sotauutisten puutteessa pienen Suomen ja suuren Neuvostoliiton taistelu ja nuoren Suomen itsenäisyyden puolustaminen henkeen ja vereen oli aikansa ykkösuutinen.

(Donner ja Häikiö 1990, 42.) Muuten tällaiset erikoisen ja eksoottisen kriteerit ovat kompastuskivi Suomen kaltaiselle maalle, missä harvoin tapahtuu mitään ”äkkiäistä tai merkittävää” (ibid., 67). Chang ehdottaa, että semiperiferiset maat voivat näkyä pitämällä seuraa keskustan maille ja ratsastaa näin niiden uutisarvolla tai sitten heittäytyä omalle linjalleen keskustan maita vastaan – konflikti kiinnostaa aina (Chang 1998, 557–558). Tästä ehkä tärkeimpänä esimerkkinä voisi mainita Suomen EU-puheenjohtajuuden aikaisen saksankielen tulkkauksesta syntyneen kielikiistan, joka sai Saksan lehdistössä (kuten myös maailmanlaajuisesti) ennennäkemätöntä huomiota.

Richard Hoggartin mielestä kaikkein tärkein uutisen sisältöön vaikuttava tekijä on ”hengittämämme kulttuurinen ilma: koko yhteiskuntamme ideologinen ilmapiiri kertoo meille mistä voi puhua ja mistä taas kannattaa olla vaiti” (Schudson 1991, 154). Etnosentrisyyden sanotaan kuvittavan kaikkea viestintää. Maan historia ja kulttuuriperinne sanelee minkämaalainen ulkomaanuutinen koetaan uutisen arvoiseksi; kehittyy maiden hierarkkia, joiden ympärille ulkomaanuutiset rakentuvat. Ullamaija Kivikuru (1990, 17) kirjoittaa, että tästä seuraa toisto:

Toiston kautta näiden alueiden seuranta rupeaa tuntumaan luonnolliselta ja välttämättömältä - samoin kuin muiden alueiden sivuuttaminen tai vähäinen huomio. Niin alan ammattilaiset kuin vastaanottajatkin katsovat, että suuret vahvat maat ja alueet ansaitsevat mediahuomiota, ja ”näkökentän ulkopuolella” olevat alueet taas keräävät eksoottisia luonnehdintoja.

Kivikuru kokee etnosentrisen otteen (ja suurten maiden korostumisen) ulkomaanuutisissa olevan tyypillistä varsinkin pienille maille. Hänen mukaansa etnosentrisyys kuitenkin näkyy eniten silloin kun uutisen kohdemaana on jollain

lailla eksoottinen: esim. kun sen ihmiskuva tai suhde aikaan ja työhön eroaa tarkastelijamaasta. (Kivikuru 1990, 26–27.) Näin ymmärrettynä etnosentrisyyden ei luulisi olevan sen tyypillisempää periferiassa kuin keskustassakaan.

4.2.1 Informaatiovirtojen epätasapaino

Van Dijk taas lähestyy etnosentrisyyttä informaatiovirtojen epätasapainoisuuden (*information imbalance*) näkökulmasta: kuinka periferiasta on tullut riippuvainen länsimaisista mediatuotteista. Maailman informaatiovirtaa kontrolloi hänen mukaansa uutistoimistojen ”Big Four”: AP (Associated Press), UPI (United Press International), Reuters ja AFP (Agence France-Presse)⁷. Näin periferiaa uutisoidaan pakostakin länsimaisesta perspektiivistä käsin, mikä johtaa kaavoittuneisiin kuvauksiin ja rajoittaa uutisten aihepiirejä. Van Dijkin tutkimuksen mukaan ylläolevien uutistoimistojen kantamasta tietomassasta periferian kulttuurielämää tai koulutusta koskee vain 3.9 %. Kuten muutkin ulkomaan uutisia tutkineet (ks. esim. Gaunt 1990), myös van Dijk toteaa ulkomaan uutisten ilmaisun ja sisällön toistavan samaa maasta riippumatta. Hänen mielestään tämä johtuu globaalista journalistisesta käytännöstä uutistoimituksessa ja uutisten strukturoinnissa sekä länsimaisten joukkoviestintävälineiden yksinvallassa lähteinä ja esimerkkeinä (mikä on alunperinkin syytä globaaleihin toisiaan kopioiviin käytäntöihin). (van Dijk 1988, 33–34, 43, 130–131.)

⁷ UPI on sittemmin käynyt läpi konkurssin, mutta yritti ainakin vielä 1990-luvun alussa takaisin jaloilleen. Suurin tietotoimistoista on amerikkalainen AP, sillä on myös eniten toimittajia ja kirjeenvaihtajia. Reuters hallitsee talousutisia ja sillä on eniten toimistoja ulkomailla (115). AFP keskittyy tarjonnassaan Ranskalle tärkeiden maiden uutisiin. (Hester 1991, 35–36.)

Uutisvirroista puhuttaessa todetaan, että suurin osa liikenteestä tapahtuu keskustan ns. eliittikansojen välillä ja periferisistä maista uutisoidaan vain kriisitilanteissa (van Ginneken 1998, 115). Painottuminen kriisiuutisiin selittyy osaksi sillä, että useimmat uutisen mahdollisen vaikutuksen tai seurauksen koetaan olevan yksi tärkeimmistä uutiskriteereistä (Chang and Lee 1992, 556). Tärkeys ymmärrettävästi lisääntyy, jos kriisin vaikutukset koskettavat lehden kotimaata tai voivat järkyttää maailmanrauhaa.

Mm. UNESCO on puuttunut informaation epätasapainoon. Kritismin kohteena ovat olleet mm. kolmannen maailman uutisoinnin vähäisyys ja julkaistavien uutisten negatiivinen painottuminen (Peterson 1981, 159). Vaikka suurin osa keskustan ja periferian välisen uutisvaihdon tutkimuksesta keskittyykin ensimmäisen ja kolmannen maailman suhteisiin, on mm. Semmelin (1976, 735) tutkimus todennut Skandinavian maiden (oletan Suomen luettavan mukaan) kuuluvan uutiskuilun (*newshole*) alueelle. Semmel (ibid., 736) toteaa myös, että ulkomaan uutiset ovat yleensä lähtöisin muutamasta eliittimaasta ja mielenkiinto keskittyy lähinnä taloudellisesti ja poliittisesti vahvoihin sekä kulttuurisesti läheisiin.

Tutkimukset maailman informaatioepätasapainosta ovat merkityksellisiä tässä tutkimuksessa siitä syystä, että ne valottavat sitä miksi Suomen kaltaisella maalla ei ole uutisarvoa tai näkyvyyttä, ja kuinka tämä ei suinkaan ole yksin Suomen kohtalo. Epätasapainoa todistaa mm. Tsang-Kuo Changin (1998) tutkimus, jonka pyrkimyksenä oli osoittaa että ”kaikkia maita ole luotu tasavertaisiksi

uutisoitaviksi”. Chang tutki Reutersin raportointia Maailman kauppajärjestön (WTO) kansainvälisessä konferenssissa Singaporessa, jossa lähes kaikki maailman maat olivat edustettuina. Miltei jokainen maa piti konferenssin aikana luennon talouden tilasta. Changin olettamus oli, että Reuters tulisi keskittymään raportoinnissaan keskustan maiden puheenvuoroihin. Toinen olettamus oli, että jos ja kun periferia ja semiperiferia uutisissa mainittiin, tämä tapahtuisi lähinnä yhteydessä keskustan maihin. Aiempien laajempaa ”maailmansysteemiä” kartoittaneiden tutkimusten mukaisesti Chang näki keskustan maina Yhdysvallat ja Euroopan Unionin (varsinkin Ison-Britannian, Ranskan ja Saksan), Japanin ja Kanadan. Pohjoismaat hän asetti semiperiferiaan. Ensimmäisen päivän kolmestakymmenestä puhujamaasta puolet mainittiin Reutersin raporteista – nimenomaisena päivänä esitelmöinyt Suomi jäi ilman mainintaa. Uutisointi keskittyi ylivoimaisesti Yhdysvaltojen, Kanadan ja Ison-Britannian puheenvuoroihin. Näiden maiden valtaa uutisaiheena osoitti myös, että Reuters raportoi näistä maista myös niinä päivinä jolloin ne eivät olleet puhujavuorossa ja käänteisesti jätti mainitsematta vuorossa olleet periferian maat. Chang toteaakin: ”uutisprosessi seuraa pinttynyttä linjaa: suurin osa periferian ja semiperiferian maista ei yksinkertaisesti kiinnosta, ne ovat Reutersille täysin merkityksettömiä.” Mielenkiintoista on myös huomata, että kun raportoitiin vain yhdestä maasta, semiperiferia hävisi periferialle – yhtä maata käsittelevistä uutisista koski keskustaa 66.7 %, semiperiferiaa 11.1 % ja periferiaa 22.2 %. Kun uutisoitiin useammasta maasta, olettamuksen mukaisesti keskustan maa oli aina mukana jutussa. Chang tuleeekin siihen johtopäätökseen, että yksittäisen maan mahdollisuus tulla uutiseksi on riippuvainen maan yleisestä sijoittumisesta maailmansysteemissä; vahvat näkyvät. (Chang 1998, 536–548.)

Tämä ei ole paikka arvioida onko ”isojen” näkyvyys hyvä vai huono asia. Kuten niin monessa muussakin asiassa ei informaation epätasapaino maailmassa ole mustavalkoinen asia ja helposti selitettävissä. On kysyttävä myös pitääkö keskustan näkyvyys yllä keskustan valtaa, vai onko keskustan näkyvyys heijastusta sen vallasta? Varjoon jäävillä periferian mailla on kuitenkin yksi selkeä huoli. Kun maa ei saa mediahuomiota sen talous ei myöskään saa mediahuomiota, eikä se kykene kehittämään positiivista imagoa myydäkseen tuotteitaan. Stereotypiat ovat harvoin kovinkaan positiivisia ja ilman palstatilaa niiden pinttymiä on vaikea kuurata pois. Tämä on myös ollut pitkään Suomen huoli. Seuraavassa tarkastelen yleisesti stereotyyppien käyttöä ja tarkoitusta sekä Suomi-kuvaa Isossa-Britanniassa ja Ranskassa. Toistan, että vaikka tutkimukseni ei pyri piirtämään tarkkaa Suomi-kuvaa näissä maissa niiden Suomi-uutisoinnin perusteella, on se miten nuo uutiset välittävät tietoa Suomesta tärkeä tausta koko tutkimukselleni.

4.3 Stereotypiat

Galtungin ja Rugen tutkimus painotti periferian maiden uutisoinnissa tärkeänä ymmärrettävien asiayhteyksien käyttöä periferiasta kirjoitettaessa sekä uutisen tarvetta sopia sen alkuperämaata koskeviin kaavoittuneisiin käsitteisiin eli stereotypioihin. Vaikka kuinka stereotyyppiset ”viina, puukko, sauna” -kuvat häiritsevätkin stereotyyppien käyttö on väistämätön tapa yhteiskunnalle ymmärtää itseään ja erottaa muut. Stereotypiat kertovat: ”Näin me kaikki – sinä, minä ja me – siihen ja siihen ihmisryhmään kuuluvat näemme.” Toisin sanoen, stereotypiat usein

tekevät näkymättömästä näkyvän (Dyer 1993, 12-16.) ja ne ”tyydyttävät tarpeen nähdä maailma ymmärrettävämpänä ja hallittavampana kuin se todellisuudessa on” (Lerkkanen 1993, 18). Ensisijaisesti stereotyyppiat on nähtävä kommunikaation helpottajina, koska niiden avulla ymmärrämme helpommin meille vieraita asioita (Fowler 1991, 17).

Suomen ulkopolitiikan asiantuntijan Alpo Rusin mukaan viestinnän harjoittama stereotyyppiointi ”ei ainoastaan vääristä totuutta, vaan lisäksi korostaa musta-valko asetelmaa...” (Rusi 1987, 115). ”Totuudesta” hieman tuonnempana, mutta olettaa kai voi, että Rusi ei vääristämällä tarkoita väärää. Brighmanin (1971) mukaan stereotyyppiat eivät silloin ole haitallisia, kun ne ”yleistävät ja yksinkertaistavat verbaalisella tasolla ihmisryhmän tunnusmerkkejä ja helpottavat ensisijaisesti informaation käsittelyä ja luokittelua” (Lerkkanen 1993, 20). Tällaisella tasolla stereotyyppioihin nojautuva maan imago olisi ennemmin myytti, joka on olemassa helpottaakseen kansainvälistä tiedonvaihtoa (Lehtonen 1993, 15). Stereotyyppioilla voidaan siis nopeuttaa asioita: jos ulkomaalainen kysyy ”mikä Suomi?” voidaan häntä muistuttaa vaikka siitä, että se on se pohjoinen maa, jossa joulupukki asuu. Tämä on jo tarpeeksi luomaan jonkinlaisen selvityksen Suomen sijainnista ja ilmastosta.

Amerikkalaisen journalismin legendan Walter Lippmannin (1997, 59) mukaan stereotyyppiat ovat pakollisia – eihän meillä voi olla intiimiä tietoa kaikesta vastaan tulevasta etukäteen. Tämän sijasta panemme merkille jonkin tunnetun ominaispiirteen ja täytämme lopun kuvasta mielessämme olevilla stereotyyppioilla. Vaikka stereotyyppia ei korvaakaan itse laajaa kuvaa toteaa Lippmann: ”riittävän

tarkkoja yhdenmukaisuuksia on olemassa, ja tarve saada huomion kiinnittäminen taloudelliseksi on niin vääjäämätön, että kaikkien stereotyyppien hylkääminen ja korvaaminen täysin viattomalla kokemuksen vaarinotolla köyhdyttäisi ihmiselämää”. Aivan kuten Galtung ja Ruge hänen jälkeensä, Lippmann näki stereotypian porttina uutiseen ja sen ymmärtämiseen. Lukija on saatava samaistumaan ja uutisen on vedottava häneen.”Jotta lukija voi astua uutiseen hänen on löydettävä tuttu jalansija tarinasta. Stereotyyppien käyttö tarjoaa hänelle sen.” (Suomennos Pietilä 1984, 44, 52.)

Lippmannin mukaan ”mielessä ennestään olevat sinne varastoidut kuvat, ennakkokäsitykset ja ennakkoluulot pystyvät voimallisesti ohjaamaan tulkintaamme, huomiokykyämme ja näkemyksiämme”. Väärät (stereotyyppiset) kuvat, joista Lippmann kirjoittaa kehittyvät paljolti meille ulkoisista syistä. Näitä ovat mm. kontaktien rajoittuneisuus, vääristymät, jotka johtuvat tapahtumista kertovien viestien tiivistämisestä hyvin lyhyiksi ja ajan puute. Jokaisella ihmisellä on avaimet tiedostaa milloin kyseessä ovat stereotyyppit, mutta suurimmaksi osaksi tyydymme kuvaamaan maailmaa siten, että se toimii omien koodiemme mukaisesti. (Karvonen, 1997 64–66.) Lippmannin mukaan takertuminen stereotyyppisiin on siis täysin ymmärrettävä ja odotettava reaktio, joka helpottaa uuden ja oudon käsittämistä. Näin siis myös kun uutisoidaan jostain kaukaisesta ja vieraasta.

Lippmann on kuitenkin saanut osakseen kritiikkiä mustavalkoisesta dikotomiastaan: on olemassa stereotypia, jonka vastakohta on todellisuus. Erkki Karvonen (ibid., 72) ymmärtää, että ”ilmeisesti Lippmannin mukaan on mahdollista tavoittaa neutraali objektiivinen todellisuus, kunhan vain kaikki subjektiivisesti

vääristävät tekijät saadaan poissuljettua”. Olisi siis olemassa faktoja, joihin ei pidä sekoittaa arvoja. Karvosen mukaan objektiivista todellisuutta ei ole mahdollista tuottaa journalistisesti:

Kaikki kielellinen esitys ja kielellinen ajattelu tuottaa kohdettaan retorisesti jollakin tapaa, nostaen esiin joitain puolia ja jättäen sivuun toisia puolia. Todellisuuden näkeminen ”sellaisena kun se on” eli objektiivisesti ei ole mahdollista, koska ei ole yhtä ja ainoaa tapaa jolla todellisuus on kaikille ihmisille, vaan on erilaisia tapoja ja relationaalisia todellisuuksia eri suhteissaoloja vastaten.

Karvosen kritiikki on tärkeä omalle työlleni siinä mielessä, että se muistuttaa, että vaikka stereotyyppinen esittäminen on normaalia ja väistämätöntäkin, se ei tarkoita, että sille olisi olemassa jokin absoluuttinen vastine totuudessa. Kun kaivan stereotyyppisiä esimerkkejä materiaalistani, tarkoitus ei ole niiden vertaaminen johonkin ”todelliseen, *oikeaan*, Suomi-kuvaan”. Kuten Karvonen kirjoittaa, on järkevämpää ymmärtää toisten lähestymistapaa ja lähtökohtia, jotta voi ymmärtää heidän näkemystään todellisuudesta.

Suomalaiset ovat perinteisesti olleet huolissaan omasta ja maamme imagosta ulkomailla. Pelkäämme kuollaksemme, että ulkomaalaisilla on meistä kuva juopottelevina puukko-junkkareina, siksi stereotyyppioita vahvistava uutisointi koetaan helposti rasitteena. Alpo Rusin mielestä Suomen kaltaisella maalla onkin hieman aihetta huoleen, koska pienelle ja puolueettomalle maalle kuvapolitiikka voi olla hyvinkin merkityksellistä – haetaanhan sen avulla suurvaltojen tunnustusta (Rusi 1987, 116). Yksipuolisen, negatiivisen kuvan muuttaminen parempaan suuntaan on äärettömän vaikeaa; toisaalta taas hyvä kuva saattaa negatiivisen uutisoinnin voimin muuttua huonoksi hyvinkin nopeasti.

Jos johtopäätös on, ettei tutkimusmateriaalin stereotyyppioille ole ”oikeaa kuvaa” vastineeksi, viisainta lienee tehdä pikainen katsaus siitä miksi Suomi-kuvaan yleensä satsataan ja miten sekä mikä on tähänastisten tutkimusten mukaan brittien ja ranskalaisten näkemys Suomesta: se mikä saattaa löytyä myöhemmin tutkimusmateriaalista.

4.4 Suomi-kuva

Joukkoviestintävälineiden kyvystä vaikuttaa ihmisten ajatusmaailmaan (maailmakuvaan) ovat vakuuttuneita ainakin ns. päiväjärjestystutkimusta (*agenda-setting research*) edustavat tutkijat. Suuntauksen klassinen olettamus on, että joukkoviestimet ”kertovat meille mitä asioita meidän kannattaa ajatella ja miten”. Todisteita on mm. siitä kuinka esimerkiksi television ulkomaan uutiset muokkaavat katsojien mielipiteitä niissä esiintyvistä maista. (McCombs ja Shaw 1993, 62–63.) Koska katsojilla ei todennäköisesti ole uutisissa esiintyvistä maista omakohtaisia kokemuksia, on viestimen antaman kuvan vaikutus suurempi (Wu 1998, 493). Kuten muillakin vaikutusta tutkivilla joukkoviestintätutkimuksen aloilla, on päiväjärjestystutkimuksen ongelmana näyttää toteen kuinka suurta vaikutus on ja juuri millaista se on. Terveellä järjelläkin voi kuitenkin ymmärtää, että muodostamme mielikuvia lukemamme ja näkemämme perusteella. Bernard Cohen kiteyttää asian lehdistön näkökulmasta mielestäni parhaiten:

Lehdistö on paljon enemmän kuin tiedon ja mielipiteiden hankkija. Se ei ehkä pysty kertomaan lukijoilleen mikä heidän mielipiteensä pitäisi olla, mutta se on erittäin hyvä kertomaan heille mitä asioita heidän pitäisi ajatella. Ja niinpä maailma näyttää erilaiselta eri ihmisille, ei vain koska he ovat erilaisia, vaan myös riippuen siitä millaisen maailman kartan toimittajat, julkaisijat ja päätoimittajat ovat heille piirtäneet (van Ginneken 1998, 87).

Voimme siis olettaa lehdistön luomalla Suomi-kuvalla olevan ainakin jonkinlaista vaikutusta siihen millaisena ulkomaalaiset näkevät Suomen. Henkilötasolla tämä tuskin on huolestuttavaa, sillä ihmiset, joilla ei ole Suomeen minkäänlaisia siteitä tuskin kiinnostuvat lukemaan Suomea koskevia uutisia ja niillä, joilla yhteyksiä on ja jutut lukevat, on myös varmasti muitakin tietolähteitä, esim. suomalaisia ystäviä jne. Missään instanssissa ei voida puhua mistään yleisestä Suomi-kuvasta.

Ulkomaalaisten Suomi-kuva vaihtelee esim. sen mukaan mitä ammattiryhmää he edustavat. Poliitikon Suomi-kuva eroaa varmasti tavallisen työläisen Suomi-kuvasta.

(Iloniemi 1980, 99.)

Vaikka me kuinka huolehtisimme Suomi-kuvasta, todennäköisintä on, ettei ulkomaalaisilla ole meistä mitään kuvaa. Suomi on maantieteellisesti, jopa Euroopasta katsoen, syrjäinen maa. Tutkimukset ovat osoittaneet kulttuurisen läheisyyden tärkeäksi positiivisen maankuvan luomiselle (Bilund 1996, 7). Suomessa harvoin tapahtuu mitään kansainvälisesti merkittävää ja suurmiestemme nimet ovat harvoille tuttuja. Tutkimuksissa todetaan: ”Suomi ei ärsytä, mutta ei vedä puoleensaakaan” (Lehtonen 1993, 23). Kertovaa pinttyneiden stereotyyppien sitkeydestä ovat Isossa-Britanniassa tehdyt Suomi-kuva tutkimukset. 1980-luvun puolivälissä tehty imagotutkimus paljasti, ettei Britanniassa kukaan tuntenut suomalaisia tuotteita, ja mielikuva Suomesta oli ”kylmä, kolkko, lumen peittämä maa, jossa on vähän ihmisiä ja paljon metsää.” Edes vaaleita tyttöjä ei osattu

mainita. Tästä sähköitäneenä ulkomaankauppaliitto päätti käyttää 14 miljoonaa markkaa Suomi-kuvan kohentamiseen – katsottiin, ettei maa ole riittävän tunnettu eikä sen imago riittävän positiivinen muodostaakseen vankan pohjan Suomen viennille. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 1987.)

Myös ulkoasiainministeriö pyrkii aktiivisesti parantamaan Suomi-kuvaa.

Ulkomaiden käsityksiä Suomesta tutkitaan ministeriössä paljon näiden maiden lehdistön kautta. 1980-luvun tutkimuksessa todetaan, että ”koska koululaitokset antavat Suomesta varsin suppeaa tietoa, on tiedotusvälineiden Suomesta välittämällä tiedolla suuri merkitys”. Sama tutkimus painottaa Suomi-kuvan ”rajoittuneisuutta” ja kannustaa valistamaan ulkomaisia ”vaikuttajayksilöitä”. (UM 1987, 2, 24.) Ennen EU-jäsenyyttä monet Suomi-kuvaa käsittelevät kirjoitukset toistivat usein samaa: Suomesta tiedetään vähän, mutta onneksi tuo vähä on useimmiten positiivista (ibid., Iloniemi 1980, 105). Ääni kellossa on muuttunut. Ulkoministeriön lehdistöosaston vuoden 1999 katsaus ”Suomi ulkomaiden mediassa” toteaa, että Suomen näkyvyys on EU-jäsenyyden myötä lisääntynyt ja väärinkäsitykset ovat vähentyneet. Todetaan Suomen olevan nyt ”normaali eurooppalainen maa”. Suomesta puhutaan nyt huipputeknologian yhteydessä aivan kuin ennen Neuvostoliitto-kytkennöistä. Selkeästikin Suomen ulkopoliittisen tilanteen muuttumista pidetään ratkaisevana tekijänä Suomi-kuvan ”paranemiseen”. (UM 1999, 3–5.)

Ovatko raha, vaikuttajayksilöiden valistaminen tai Suomen uusi ulkopoliittinen avoimuus vaikuttaneet positiivisesti Suomi-kuvaan Britanniassa ja Ranskassa? Vuonna 1998, yli kymmenen vuotta kauppa- ja teollisuusministeriön raportin julkaisemisen jälkeen, julkaistiin tutkimus Helsingin imagosta Lontoossa.

Neljätoista miljoonaa markkaa myöhemmin lontoolaisten Suomi-kuva kiteytyy yhä ”kolmeen koohon, kylmä, kallis ja kaukainen.” (HS, 11.10.98, Uutislehti 100, 12.10.1998.) Suomen Kuvalehden haastattelussa Lontoon suurlähettiläs Pertti Salolainen totesi: ”Mielestäni se kuva, joka briteillä Suomesta on, muodostuu nykyisin lähinnä Lapista ja poroista”. (SK, 12.3.1999) Ranskalaisten suhtautumista tai näkemyksiä Suomesta ei tietääkseni ole tutkittu ainakaan viime aikoina. Todennäköisintä on, että suurimmalla osalla ei ole Suomesta juuri mitään kuvaa – kylmyyden ja pohjoisuuden lisäksi ainakaan.

Suomi-kuva tutkimukset Britanniassa toistavat samaa perinteistä kuvaa, jossa Suomi on aina nähty Euroopan pohjoisena periferiana ja laita-alueena. On kuitenkin edistytty siinä mielessä, ettei 1700- ja 1800-luvuille tyypillinen ”alkuasukas” -tyyppinen suomalaisten kuvaus ole enää valloillaan. Kuten lehtimateriaalistakin tulee selväksi, britit ovat kautta aikojen, ja yhä tänäpäivänäkin, suhtautuneet hieman halveksivasti ja ylemmydentuntoisesti Suomeen ja erityisesti suomalaisen elämäntyyliin ”luonnonläheisyyteen”. Ranskalaiset taas pikemminkin pitävät näitä romanttisina ja eksoottisina piirteinä. (Halmesvirta 1995, 77–158.) Ranskalaiselle Suomi-kuvaukselle onkin tyypillistä suomalaisten tapojen (sauna, sulkeutuneisuus) hyväntahtoinen ihmettely ja kummastelu, ennemmin kuin niiden pitäminen outoina tai halveksittavina (Heikkilä 1995, 271–296). Oman stereotypiani mukaan saamiseksi voinkin todeta tällaisen olevan omakin kokemukseni – ranskalaisia yleensäkin tuntuu erilainen ja eksoottinen kiinnostavan enemmän kuin brittejä. Ranskalaiset kuitenkin saivat suomalaisilta nuhteita EU-tasolla koulukirjojensa arkaaisesta Suomi-kuvasta. Yläasteille tarkoitettussa maantieteen kirjassa kerrottiin Suomen sodassa antautuneen Natsi-Saksalle Norjan ja Tanskan tavoin (talvisotaa ei

edes mainittu), ja että maassa puhutaan kieltä nimeltä "suomi-eesti". Kirjasta on sittemmin tehty uusi ja korjattu painos.

Perinteisiä tai stereotyyppisiä Suomi-kuvia määriteltäessä tai arvosteltaessa on muistettava, että usein juuri suomalaiset aktiivisesti painottavat "standardisoitua ja yksinkertaistettua mielikuvaa Suomesta" keskustellessaan ulkomaalaisten kanssa: joulupukki on suomalainen, kerrotaan sauna-traditiosta tai kuinka suomalaiset ovat kovia juomaan (Bilund 1996, 8). Suomalaiset eivät kuitenkaan tunnu pääsevän yhteisymmärrykseen siitä millaista Suomi-kuvaa tulisi rakentaa. Kun toisten mielestä Sibeliusta ja järviä taotaan liikaa (Salminen 1992, 138), toiset ovat sitä mieltä, että parhaiten Suomi-kuvaa edistetään kertomalla perusfaktoja Suomesta (Donner ja Häikiö 1990, 111). Ulkoasiainministeriön lehdistö- ja kulttuuriosaston päällikön Yrjö Länsipuron mielestä parhaat Suomi-kuvan kiillottajat ovat menestyvät suomalaiset kuten Mika Häkkinen, Linus Torvalds ja kapellimestarimme, koska "he ovat tosiasioita, eivät minkään Suomi-kuvakehittelyn tuotteita" (HS, 24.11.98). Totta on, että edellä mainituilla on ollut paljon mainosarvoa, mutta rehellisesti, kuinka moni tietää heidän olevan suomalaisia? Tuskinpa kukaan heistä myöskään kykenee luomaan kovinkaan kokonaisvaltaista Suomi-kuvaa: Häkkisen ansiosta formuloita kovasti seuraavissa maissa (joihin myös Iso-Britannia ja Ranska kuuluvat) saatetaan nyt tietää, etteivät suomalaiset miehet mielellään hymyile ja että kaikki pohjoismaalaiset tosiaan ovat pitkiä ja vaaleita. Koska ihmiset ensisijaisesti käyttävät kaikkea informaatiota omien jo olemassa olevien ennakkoluulojensa ja uskomustensa pönkittämiseen ei mielestäni ole mahdollista hierarkisoida mikä loisi paremmin Suomi-kuvaa. Itse asiassa ulkoministeriön oman raportin mukaan Ranskassa "Häkkistä käsitellään

toimittajien suomalaisuuteen liittyvien ennakkokäsitysten kautta”, jolloin uutisointi vain vahvistaa vanhoja uskomuksia (UM 1999, 23).

Suomi-kuvaa ei voi rajoittaa sellaiseksi, että sen evoluutiota voisi kartoittaa. Suuria linjoja voidaan kuitenkin vetää jo näistäkin vähistä tutkimuksista. Selvä oletamus tässäkin tutkimuksessa on, että Suomea koskevien uutisten luonne, laatu, tyyli ja painopisteet ovat muuttuneet 1990-luvulla. Vuosikymmenen alussa voi olettaa törmäävänsä enemmän virheellisiin tietoihin, ”hömppäutisiin” ja juttuihin Suomen ja Neuvostoliitto/Venäjän suhteista. EU-jäsenyyden myötä taas uutisointi keskittyy EU-asioihin ja on asiallisempaa.

5. PORTINVARTIJAT

5.1 Portinvartija-teoria

Monet uutisten valintaa koskevat tutkimukset ovat perinteisesti liikkuneet ns. portinvartijatutkimuksen piirissä. Portinvartijatutkimus tutkii kaikkea sitä, mikä vaikuttaa tapahtuman pääsyyn uutiseksi, toisin sanoen, kuinka monta porttia tapahtuman on läpäistävä tullakseen uutiseksi ja mitä jokaisella portilla tapahtuu. Pamela Shoemaker selittää teorian näin: ”Portinvartijateoria voidaan ymmärtää tiedon kontrollointina ja se pitää sisällään kaiken viestin koodaamiseen liittyvän: ei ainoastaan valintaprosessin, vaan myös tiedon salailun, lähettämisen, muotoilun, esittämisen, toiston ja ajoituksen silloin kun tieto kulkee lähettäjältä vastaanottajalle” (1991, 1). Kurt Lewin muotoili portinvartija-termin 1940-luvun lopulla tutkiessaan perheitten ruokakauppaostoksilla tekemiä ostopäätöksiä. Joukkoviestintätutkimukseen Lewinin teoriaa sovitti ensi kertaa David Manning White vuonna 1950. Hänen tutkimuksensa koski ”Mr. Gatesia”, paikallislehden päätoimittajaa, joka oli vastuussa lehdessä ilmestyvän materiaalin valitsemisesta. White totesi Mr Gatesin uutisvalintojen olevan ”erittäin subjektiivisia”. (ibid., 6–10.)

Yksi tärkeimmistä porteista, joiden kautta viesti kulkee, on toimittaja.

Ulkomaanuutisen tapauksessa kirjeenvaihtaja, freelancer tai tietotoimistoja surffaava toimittaja kotimaassa. Chibnall selittää toimittajan roolin portinvartijana seuraavasti: ”Reportteri ei vain mene ulos poimimaan uutisia, aivan kuin ne olivat

pudonneita omenoita. Hän *luo* uutistapahtumia valitsemalla tiedonsiruja edessään olevasta raa'asta uutismassasta..." Suurin osa uutisista matkaa toimittajalle rutiiniteitä eli lehdistötilaisuuksien, -tiedotteiden tai virallisten tahojen kautta. (ibid., 15, 19.) Tutkimusten mukaan ulkomaanuutisten saapuminen lehden toimitukseen, ja niiden käyttö, riippuu kansainvälisten tietotoimistojen valinnoista, siitä onko lehdellä kirjeenvaihtajaa vai ei ja siitä noteeraako lehti tietotoimiston lähetteitä. Mitä helpommin ulkomaanuutinen on saatavilla, sen helpommin se julkaistaan. (Gaunt 1990, 136.) Jotkin tutkimukset ovat havainneet hienoisia eroja kotimaan uutistoimituksen toimittajien (päätoimittajien) ja ulkomailla työskentelevien freelancereiden uutiskriteereissä. Erot perustuvat yleensä freelancerin kulttuuritaustaan, jolloin heillä ei ehkä ole yhtä selkeää käsitystä kohdeyleisön kiinnostuksen kohteista. (Peterson 1979, 121–125.)

Pamela Shoemakerin (1996, 65) tutkimukset osoittavat, että toimittajan henkilökohtaiset sitoumukset tai ominaisuudet saattavat vaikuttaa hänen aihevalintoihinsa. Mahdollisia vaikuttajia ovat sukupuoli, kansallisuus tai rotu, sukupuolinen suuntautuminen, uskonto, koulutus, vanhempien yhteiskuntaluokka, jne. Vaikka on miltei mahdotonta havaita/todistaa minkäänlaista suoraa vaikutusta, on ymmärrettävää, että esim. vähemmistöjen edustajat saattavat kirjoittaa enemmän omaa ryhmäänsä koskevia juttuja. Changin ja Leen (1992, 561.) kyselytutkimus amerikkalaislehtien päätoimittajille (279 henkilöä vastasi kyselyyn) paljasti eroja ulkomaanuutisten valintaperusteissa, jotka perustuivat henkilöiden koulutukseen ja taustaan. Esimerkiksi kansainvälisesti suuntautuneet ja vieraita kieliä puhuvat päätoimittajat keskittyivät valinnoissaan enemmän itse tapahtuman arvoihin, kun taas nuoremmat ja journalistisen koulutuksen saaneet keskittyivät uutisen

amerikkalaiseen perspektiiviin ja Yhdysvalloille tärkeisiin teemoihin. Muuten tutkimus paljasti päätoimittajien valintaperusteiden seuraavan samoja linjoja: uhka Yhdysvalloille tai yleiselle rauhalle, yleisön kiinnostus ja uutisen ajaton luonne takasivat julkaisun (1992, 559).

5.2 Kirjeenvaihtajan rooli

Se mihin lehti sijoittaa kirjeenvaihtajansa kertoo paljon sen ulkomaanuutisten kriteereistä. Suuren painotuksen saavat luonnollisesti kriisialueet sekä kohdemaalle historiallisesti tärkeät alueet, Ison-Britannian ja Ranskan tapauksessa entiset siirtomaat. Länsimaiset tiedotusvälineet myös tunnetusti keskittävät kirjeenvaihtajansa toisiin länsimaihin. Ehdottomia uutiskeskuksia ovat New York, Lontoo ja Pariisi, joissa myös suurimmat tietotoimistot AP, Reuters ja AFP pitävät majaa. Muita "pakollisia paikkoja" uutistoimistoille ovat kansainvälisten organisaatioiden toimipaikat, esim. Bryssel ja Geneve. (van Ginneken 1998, 129.) Reutersilla on toimisto myös Helsingissä ja kaikilla kolmella on kirjeenvaihtaja Suomessa. Ulkomaanosasto on lehdelle usein sen kallein osasto. Ulkomaanuutisia raportoidessa saatetaan kallistua kotimaan uutisia enemmän tietotoimistojen puoleen siksi, ettei lehdellä ole varaa pitää kirjeenvaihtajia kovin monessa maassa. Suomessa ei brittiläisillä tai ranskalaisilla lehdillä ole yhtään vakituista kirjeenvaihtajaa. Libérationilla on yksi freelance-yhteys (*stringer*) Pohjoismaissa sijoitettuna Tukholmaan. The Independentin Pohjoismaiden kirjeenvaihtaja asuu Bonnissa (!) ja The Guardian taas lähettää tarvittaessa toimittajan Suomeen jutuntekoon. On itsestään selvää, että näissä tapauksissa yhteys tuskin puhuu

suomea eikä näin ollen pääse ammentamaan uutisia suoraan Suomen markkinoilta, vaan käyttää lähteenään tietotoimistoja. Tutkittavista lehdistä ainoastaan Le Mondella on vakituinen, ruotsia puhuva, Pohjois- ja Baltianmaiden kirjeenvaihtaja Tukholmassa. Suurin osa tutkittavista lehdistä siis harrastaa Suomen kohdalla ns. laskuvarjojournalismia, toimittajia tupsahtaa maahan jutun tekoon silloin tällöin.

Eeva-Stiina Prunnila (1997, 27–30) on tutkinut Suomessa asuvien ulkomaankirjeenvaihtajien työn omatoimisuutta ja mahdollisuuksia. Kaikki hänen haastattelemansa kirjeenvaihtajat pitivät Suomen kulttuurin, historian ja politiikan tuntemusta ja suomen kielen osaamista erittäin tärkeinä pystyäkseen takaamaan monipuolisen ja osaavan tuloksen. Tämä kaikki edellytti kirjeenvaihtajien mielestä Suomessa asumista. Maassa asuvalla kirjeenvaihtajalla on myös mahdollisuus jokapäiväisessä elämässään kohdata jatkuvasti uusia uutisaiheita, toisin kuin toimittajalla, joka vain lennätetään maahan yhden jutun tekoon (Hester 1991, 42). Vaikka luulisi kirjeenvaihtajan maan tuntemuksen olevan äärimmäisen tärkeä seikka juttujen todenmukaisuutta ja kokonaisuutta silmälläpitäen, harva kirjeenvaihtaja viihtyy samassa maassa vuosikymmeniä. Pitää muistaa, että kirjeenvaihtaja on ulkomailla asumisestaan huolimatta ensisijaisesti vastuullinen koti (tai kohde-) maansa asukkaille. Tämän vuoksi hän ei saa menettää kotimaansa perspektiiviä, mikä saattaisi helposti tapahtua, jos hän pysyisi samassa maassa ”liian kauan”. Useat lehdet jopa vaativat, että kirjeenvaihtajat viettävät silloin tällöin aikaa myös kotimaassaan. (van Ginneken 1998, 133.) Suuntaus kuitenkin on, esimerkiksi Yhdysvaltojen tiedotusvälineissä, palkata paikallisia toimittajia kirjeenvaihtajiksi. Shoemakerin (1996, 81) mielestä tämä on varmasti parempi vaihtoehto kuin ”lähettää toiselle puolelle maapalloa pelkästään englantia puhuva

amerikkalaistoimittaja, jonka pitäisi teeskennellä olevansa asiantuntija maassa, jossa ei ole ikinä aiemmin käynyt. Varmasti nämä ulkomaalaiset toimittajat suoriutuvat hommasta paremmin. He tuntevat paikallisen ympäristön ja pystyvät näin esittämään siitä todenmukaisemman kuvan”.

Kirjeenvaihtajien arvoa korostaa se, että 1990-luvun alussa neljällä brittiläisellä laatulehdellä oli yhteensä vain seitsemäntoista vakinaista kirjeenvaihtajaa koko maailmassa (Tunstall 1996, 347). Tuchmanin (1980, 24) tutkimuksen mukaan päätoimittaja julkaisee mieluummin vakinaisten, palkattujen toimittajien kirjoituksia kuin freelancereiden, joille lehti ei maksa vakituista palkkaa. Erikoiskirjeenvaihtajat nauttivat lehdissä myös erityisen korkeaa kunnioitusta. Tästä johtuen heidän kirjoituksensa pääsevät muita helpommin etusivulle ja heidän kirjoitustensa sisältöön puututaan muita vähemmän. (Negrine 1989, 145–147.) Robinson ja Sparks ovat osoittaneet tutkimuksessaan ulkomaan kirjeenvaihtajan roolin olevan korvaamaton lehden ulkomaanuutisten lähteenä. Heidän mukaansa uutinen syntyy siellä missä uutisoidaan. (Gaunt 1990, 128.)

Oma kirjeenvaihtoni Le Monden kirjeenvaihtajan Antoine Jacobin kanssa on omiaan osoittamaan, kuinka merkittävää kirjenvaihtajan olemassa olo on Suomea koskevien uutisten saatavuudelle. Jacob kertoi itse ehdottavansa noin 80 % kaikesta Le Mondessa ilmestyvästä Suomea koskevasta materiaalista. Eli, ellei Jacob aktiivisesti etsisi Le Mondelle sopivia Suomea koskevia uutisia, olisi Le Mondessa 80 % vähemmän Suomea koskevia uutisia. Suomeen Jacob matkustaa noin viisi kertaa vuodessa ja tällöin käyttää kielenään englantia ja ruotsia. Koska hän puhuu ruotsia, hän lukee päivittäin Hufvudstadsbladetin, seuraa Suomen ruotsinkielistä teksti-tv:tä

ja lukee muissa pohjoismaalaisissa lehdissä ilmestyviä Suomea koskevia uutisia.

Jacob kertoi harvemmin lukevansa STT:n englanninkielistä yhteenvedoa Suomen uutistapahtumista. Aiheiden sisällöstä esittämäni kysymykseen Jacob vastasi seuraavasti (vastaus paljastaa tuttuja uutiskriteerejä):

Mielestäni ranskalaiset lukijat haluavat ensinnäkin oppia jotain uudesta maasta, he haluavat yllättyä. Vaikka Suomi ei olekaan maantieteellisesti niin kaukana, monet ranskalaiset eivät tiedä siitä paljon mitään. Minusta onkin siksi mielenkiintoisinta esittää heille Suomea koskevia erikoisuuksia ja esittää ne jotenkin ranskalaisessa perspektiivissä. ... Luulen, että heitä kiinnostavat eniten yhteiskunnalliset asiat, kuten miten pohjoismaalaiset elävät "siellä ylhäällä" Pohjoisessa, paikassa, jonka ranskalaiset näkevät kylmänä ja pimeänä. Pohjoismaat ovat itseasiassa aika eksoottinen paikka ranskalaisille. Naisten ja miesten väliset suhteet, suhtautuminen alkoholiin jne. ovat vähän pölkkyjä aiheita, mutta ne "toimivat" aina, kunhan niistä ei kirjoita liian usein. Samoin kännykkä ja internet jutut. ... Jopa erittäin suomalaiset aiheetkin, kuten Savon eliitin kokous Helsingissä, julkaistaan Le Mondessa. Pitää vain osata esittää aiheet niin että ne herättävät mielenkiintoa. Toisaalta, jos ehdottaisin esim. juttua yksityisyrittäjistä Suomessa sitä ei varmaan julkaistaisi. Mutta miksi sitten edes ehdottaisin sellaista juttua?...

Jacob on asunut Ruotsissa vuodesta 1994 lähtien (hän työskenteli ennen Le Mondea AFP:lle) ja vaikuttaa olevan hyvin perillä Pohjoismaiden historiasta, yhteiskunnasta ja politiikasta. Jacob sopii Pamela Shoemakerin (1996, 66) kuvaan tyyppillisestä toimittajasta: n. 36-vuotias, valkoinen mies. On tietenkin mahdotonta arvailla, tuntematta henkilöä paremmin, kuinka hänen taustansa vaikuttaa hänen aihevalintoihinsa. Silmiinpistävää vuosina 1997–98 Le Mondessa ilmestyneissä Suomea koskevissa jutuissa on naisen asemaa koskevien juttujen harvuus. Olisin odottanut ranskalaiselta lehdeltä enemmän kiinnostusta kuin yhden ainoan jutun verran. Koska tuonkin jutun oli kirjoittanut naispuolinen toimittaja, voi ehkä arvuutella josko naispuolinen kirjeenvaihtaja olisi osoittanut enemmän kiinnostusta tätä aihetta kohtaan. Joka tapauksessa on tavallaan siunaus Suomen ja muiden

alueen maiden näkyvyydelle Ranskassa, että Le Monde on, rahallisista vaikeuksistaan huolimatta, katsonut aiheelliseksi lähettää Ruotsiin kirjeenvaihtajan. Le Mondella oli vuonna 1996 vielä kaksikymmentä kirjeenvaihtajaa, vaikka taipumus Ranskassa onkin ollut siirtyä vakituisista kirjeenvaihtajista freelancetoimittajiin. Esimerkiksi Libérationilla on vain kymmenen vakituista kirjeenvaihtajaa. (Charon 1996, 74.)

Brittilehdistä lähettämäni kyselyyn Suomen tai Pohjoismaiden kirjeenvaihtajista vastasivat vain The Guardian ja The Independent. Kuten mainittu, The Guardianilla ei Pohjoismaissa ole vakinaista yhteyttä, vaan lehti lähettää maahan toimittajan, kun katsoo sen tarpeelliseksi. The Independent noudattaa periaatteessa samaa käytäntöä, vaikka kertoikin minulle Imre Karacsin olevan heidän Pohjoismaiden kirjeenvaihtajansa. Karacs itse hämmästyi moisesta tittelistä, mutta kertoi Saksan kirjeenvaihtajan työnsä ohella käyvän silloin tällöin juttumatkoilla Pohjoismaissa, Suomessa hän ei tosin ole käynyt. Hän on naimisissa norjalaisen naisen kanssa, joten eräänlainen sisäpiirin tietämys hänelläkin on, vaikkei hän puhu mitään pohjoismaista kieltä. Kuten The Independentin Suomesta julkaisten juttujen määrä paljastaa, Karacsin sanoin: "En usko Independentin olevan kovinkaan kiinnostunut siitä mitä Pohjoismaissa tapahtuu". Kun Pohjoismaiden kirjeenvaihtajaa ei ole, voi luonnollisesti olettaa brittilehtien Suomea koskevan tarjonnan ainakin ensisijaisesti nojaavan tietotoimistojen materiaaliin. Lehdillä ei näin ollen ole valmiuksia tuottaa Suomesta kovin tuoreita suurempia uutisia, jos tieto on ensin saatava tietotoimistosta ja toimittajan lennettävä maahan. 1990-luvun alussa tosin The Guardian oli yhteistyössä Helsingin Sanomien kanssa ja monet lehdessä julkaistuista jutuista olivat suomalaisten toimittajien kirjoittamia.

6. TUTKIMUSMETODI JA -SUUNNITELMA

6.1 Lehtien valinta ja hankinta

Jo alusta alkaen minulle on ollut itsestään selvää tutkia nimenomaan Ison-Britannian ja Ranskan lehdistön Suomi-utisointia. Valitsin nämä kaksi maata ensinnäkin siksi, että ne edustavat Euroopan keskustaa. Toisena painavana syynä esim. Saksan poisjättämiseen on kielitaidon puute ja vastaavasti Ison-Britannian ja Ranskan valintaan englannin ja ranskan taito. Olen asunut useamman vuoden molemmissa maissa, minkä katson olevan eduksi siinä mielessä, että tunnen molempien maiden kulttuuria ja yhteiskuntaa suhteellisen hyvin. Kykenen näin tekemään enemmän itsenäisiä ja kokonaisvaltaisempia johtopäätöksiä materiaalini pohjalta.

Päädyin näiden kahden maan valtakunnalliseen laatulehdistöön, koska tunsin kyseiset lehdet hyvin ennestään. Ison-Britannian kohdalla on todettava, että vaikka tabloidin mukaan ottaminen onkin kutkuttava ajatus sinänsä, olisi sen sisältämä (mahdollinen) materiaali tyyliltään sellaista, että sen merkitystä periferian indikaattorina saattaa epäillä. Tabloidien ulkomaan uutisten osasto on olematon, eikä niiden ote ole millään tasolla analyttinen. Kun Ranskassa ei tabloidi-tyyppisiä lehtiä ole, ei olisi ollut mahdollista löytää sieltä mitään vastaavaa. Isossa-Britanniassa valitsin kyseiset kolme lehteä lähinnä niiden poliittisten suuntauksien vuoksi. Opiskellessani Englannissa tutkin samojen lehtien uutisointia Ranskan ydinkokeista kesällä 1995. Tuolloin tutkimus paljasti selkeästi eriäviä linjoja testien raportoinnissa. Tämän perusteella osasin odottaa huomattaviakin eroja Suomea

koskevassa uutisoinnissa. Toinen valintaperuste oli materiaalin saatavuus. Olisinhan voinut esimerkiksi The Timesin sijasta valita suurempilevikkisemmän Daily Telegraphin, joka myös tukee konservatiiveja (josta sen lempinimi Torygraph). The Times, The Independent ja The Guardian löytyvät kuitenkin kaikki CD-ROM versioina tutkittavalta ajankohdalta, mikä on tutkijalle suuri pelastus. Laatu-lehtiin keskityin myös siksi, että ne ovat ainakin jossain mielessä suunnannäyttäjiä kotimaissaan ja niiltä oletetaan ”vakavaa” asennetta. Näin ollen niiden kertomaan myös luotetaan enemmän.

Ranskastakin oli alunperin tarkoitus tutkia kolmea lehteä: Le Figaroa, Le Mondea ja Libérationia. Ranska on, ja sen myöntävät ranskalaiset mediatutkijatkin (ks. Albert 1998), pahasti jäljessä uuden teknologian käyttöönotossa, eikä CD-ROMilta löytynyt kuin Le Monde. Satuain aloittamaan lehtien selaamisen Libérationista ja päätin lopettaa myös siihen. Neljän vuoden lehtien selaaminen ei vain ole aikaa (ja tutkijaa) kuluttavaa, se ei myöskään metodina ole äärimmäisen luotettava. Libérationin tabloidikoko teki työstä siedettävämmän, mutta päätin jättää suurempikokoisemman ja sivumäärältään laajemman Le Figaron tällä kertaa tutkimatta. Olettamukseni on myös, että Le Figarossa Suomea koskevaa materiaalia olisi ollut vähemmän. Le Figaro on kolmesta lehdestä vähiten ulkomaan uutisista kiinnostunut ja eniten Pariisin paikallislehti.

Suomessa brittiläisiä tai ranskalaisia lehtiä on vaikea löytää. Suomessa löysin ainoastaan The Guardianin 1990-luvun alkupuolen aineiston, kaikki muu aineisto on peräisin matkoiltani ko. maihin. Tämän vuoksi Libérationin aineistostani jäi uupumaan vuosi 1998. Lehtien selaaminen on tavattoman työlästä ja lyhyt matkani

ei yksinkertaisesti riittänyt neljän vuoden lehtien selaamiseen. Olen tietoinen siitä, että Ranskan Suomi-utisoinnin analyysi kärsii huomattavasta uskottavuuden puutteesta juuri tästä syystä. Tässä on minulle toivottavasti työmaata tulevaisuutta silmälläpitäen! Saanen myös tässä esittää vinkin yliopistolle, että se voisi hankkia ainakin ulkomaisten lehtien olemassa olevat CD-ROM-versiot!

6.2 Utusten valintaperusteet

Aluksi pyrkimykseni oli kartoittaa laajemmin missä yhteyksissä Suomesta kirjoitetaan Ison-Britannian ja Ranskan lehdistössä. Pian selvisi kuitenkin, että pelkkiä mainintoja Suomesta löytyi aivan liian suuri määrä vuosittain, jotta olisin voinut tutkia niitä mitenkään systemaattisesti (n. 300kpl/vuosi). Päätin keskittyä vain juttuihin, joissa kerrotaan Suomesta maana tai jostain suomalaisesta henkilöstä. Urheilu-utisista olen jättänyt pois urheilutulokset. Mukana ovat urheilu-utiset ovat pelkästään henkilöprofiileja. Muilta osin valintaprosessini oli seuraava: jokaisen lehden CD-ROM-tietokannasta etsin hakusanalla ”Finland” (”Finlande”) kaikki jutut, joissa sana Suomi mainitaan. Kävin läpi kaikki listan uutiset keräten ne, joissa jotain Suomessa tapahtuvaa (tai suomalainen henkilö) on uutisen aiheena. Jätin valitsematta uutiset, joissa ainoa Suomea koskeva asia on sana ”Suomi” osana jonkinlaista vertailulistaa. Reilusti suurin osa Suomi-sanan sisältävistä uutisista onkin juuri tällaisia näiden kahden maan lehdistössä: kerrotaan jostain mitä itse kohdemaassa tapahtuu, tätä verrataan muiden EU-maiden käytäntöön, mainitaan vertailun vuoksi muita maita, joista yksi on Suomi. Kun Suomi sai parista sadasta viiteen sataa mainintaa, näistä vain noin parin prosentin verran oli uutisia, joissa

itseasiassa puhuttiin pelkästään Suomesta. Kun puhun tässä tutkimuksessa Suomi- uutisoinnista, puhun juuri näistä pelkästään Suomea/jotain suomalaista käsittelevistä uutisista en yleisesti siitä missä yhteyksissä Suomi näkyy.

Mielestäni uutiset, joissa Suomi on ”pääosassa” voivat kertoa paljon enemmän siitä miten Suomeen suhtaudutaan ja miten se käsitetään, kuin keskittyminen tavallaan itsestäänselvään asiaan: Suomi mainitaan useimmiten EU:n yhteydessä. Myös määrällisesti työstä olisi tullut mahdotonta, jos olisin ottanut mukaan kaikki Suomen mainitsevat artikkelit. Olisin voinut analysoida dataa miltei pelkästään määrälliseltä pohjalta. Kun huomioin vain varsinaiset ”Suomi-uutiset” pystyn myös tarkemman sisältöanalyysin kautta selvittämään kuinka, jos ollenkaan, Suomen uutisointi on muuttunut EU-jäsenyyden myötä. 1990-luvun alun ja lopun Suomi- uutisoinnin vertailu onkin yksi tutkimukseni päätarkoituksista. Suomessa oletus on, että uutisointi Suomesta on muuttunut järkevämmäksi ja vähemmän stereotyyppiseksi nyt kun olemme osa EU:ta. Tarkoitukseni on myös löytää yksittäisten lehtien uutisoinnista jotain yhteistä punaista lankaa, josta voisi tehdä johtopäätöksiä ko. lehden asennoitumisesta Suomeen, mutta myös lehden omista lähtökohdista, esimerkiksi kirjoittaako työväenpuoluetta tukeva The Guardian enemmän Suomen hyvinvointivaltiosta kuin konservatiivinen The Times.

Tutkimukseni on ollut sekä määrällistä että kvalitatiivista. Pelkästään määrällisellä tasolla olen laskenut itse juttujen määrän kunakin vuonna kussakin lehdessä. Sisältöanalyysin pohjalta olen jakanut jutut kuuteen aihepiiriin: **poliittinen tai yhteiskunnallinen, talousuutinen, kulttuuri** (musiikki, taide, kirjallisuus, ruoka), **matkailu, urheilu ja keventävät uutiset**. Nämä olen myös luokitellut määrällisesti.

Olen kartoittanut kaikki artikkelit pituuden perusteella. Koska suurin osa jutuista on CD-ROMilta peräisin en ole pystynyt selvittämään varsinaista palstatilaa. Sen sijaan olen jakanut jutut lyhyisiin (0–10 riviä), keskipitkiin (10–45 riviä) ja pitkiin (45+ riviä). Artikkelit on jaoteltu myös juttu-lähteiden mukaan: uutistoimisto; oma toimittaja; suomalainen toimittaja; ei mainintaa lähteestä.

Aihepiiri-luokittelussa ongelmia ovat tuottaneet esim. jutut lamasta, jotka voisi yhtä hyvin lukea yhteiskunnallisiksi kuin talousuutisiksi. Olen luokitellut ne talousuutisiksi lähinnä siksi, että monet niistä käsittelevät kansantaloutta: devalvaatiota, pankkikriisejä jne. EU-jäsenyyteen ja jäsenyysneuvotteluihin liittyvät uutiset olen lukenut poliittisiin, samoin suhteet Venäjään. Tämä aika selkeä valinta selittyy sillä, että jäsenyysneuvottelut luonnollisesti käytiin poliitikkojen kesken ja Venäjän tapauksessa on kyse Suomen ulkopoliitikasta. Viulisti Linda Lampeniuksen olen katsonut kuuluvan (lähinnä sisällön ja otteen perusteella, en henkilökohtaisen mielipiteen perusteella!) kulttuuriuutiseksi, mutta puhemies Riitta Uosukainen vesisänkyineen on pikemminkin keventävä kuin poliittinen uutinen.

7. MÄÄRÄLLISTÄ TUTKIMUSTA

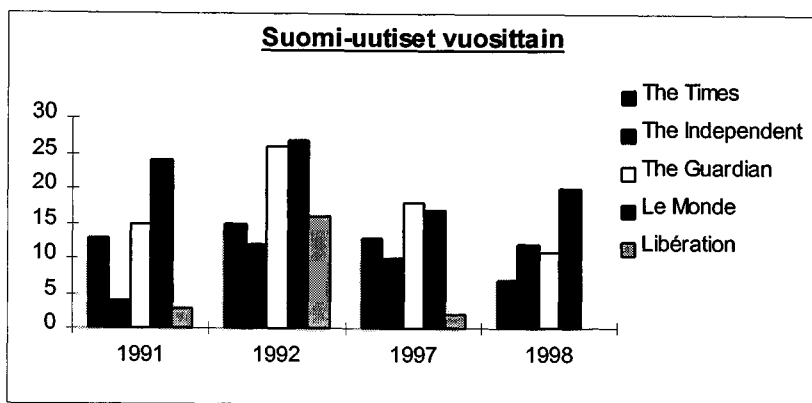
7.1 Jakautuminen aihepiireittäin

Ennen tarkempaa jaottelua aihepiireihin olen lajitellut koko tutkimusmateriaalin vuosittain, jotta kokonaisvaltainen kuva Suomi-uutisoinnin määrästä selviäisi.

Kaikkien Suomi-aiheisten juttujen määrä:

	1991	1992	1997	1998
The Times	13	15	13	7
The Independent	4	12	10	12
The Guardian	15	26	18	11
Le Monde	23	27	17	20
Libération	3	16	2	
Yhteensä	58	96	60	50

Kaiken kaikkiaan työn alla on siis 264 Suomea koskevaa artikkelia. Artikkelien määrä laskee huomattavasti vuosien kuluessa - vuodesta 1998 tosin puuttuvat Libérationin lukemat. Lehtien väliset erot näkyvät ehkä selkeämmin graafisesti esitettynä:

Luvut ja pylvät osoittavat ensinnäkin sen selkeän tosiasian, että kirjoittelu Suomesta on vähentynyt 1990-luvun edetessä. Vain The Independent on kasvattanut juttujensa määrää vuosikymmenen alkuun verrattuna. Le Monde ja The Guardian ovat kaikkina vuosina (paitsi 1998, jolloin the Independent nappaa kakkostilan) julkaisseet reilusti eniten Suomi-aiheisia artikkeleja. Juttuja ei kuitenkaan ole missään nimessä valtavasti. Vuonna 1992 Le Monden ja The Guardianin kirjoittelun ollessaan huipussaan ne julkaisivat 27 ja 26 juttua. Toisin sanoen Suomi löytyi näiden lehtien sivuilta kerran kahdessa viikossa. Tätä ei pidä tulkita mitenkään yllättäväksi löydöksi, mutta se luo jo jonkinlaista nöyryyttä, joka on pidettävä mielessä, kun analysoin materiaalia yksityiskohtaisemmin. Tässä selkenee myös syy sille, miksi Suomi-kuvan tutkiminen lehtiaineiston perusteella on turhauttavaa: kuinka voidaan puhua vaikutuksesta Suomi-kuvaan kun kyse on näin pienestä näkyvyydestä. Suomi-kuvan kehittyminen lehdissä julkaistavan uutismateriaalin perusteella lienee täysin sattumanvaraista.

Reilusti eniten juttuja julkaistiin vuonna 1992, jolloin Suomi aloitti EU-jäsenyysneuvottelunsa ja lama paheni. Ehkä tasaisimmin Suomesta on kaikkina vuosina kirjoittanut The Times. Juttuja on vuosina 1991, 1992 ja 1997 melkein

identtinen määrä. Vuonna 1998 The Timesinkin juttumäärä putoaa puoleen. The Independentin kirjoittelu on myöskin ollut tasaista vuotta 1991 lukuunottamatta. Loppuvuosikymmenen pudotus näkyy ehkä voimakkaampana The Guardianissa, jossa vuonna 1998 Suomi-aiheisia juttuja julkaistiin yli puolet vähemmän kuin vuonna 1992. Pelkät juttumäärät eivät kuitenkaan paljasta koko totuutta. Itse juttujen pituus ja niiden aihepiirit paljastavat onko uutisoinnin tyyli vain muuttunut (esim. uutistoimiston pikku-uutisista laajemmiksi raporteiksi).

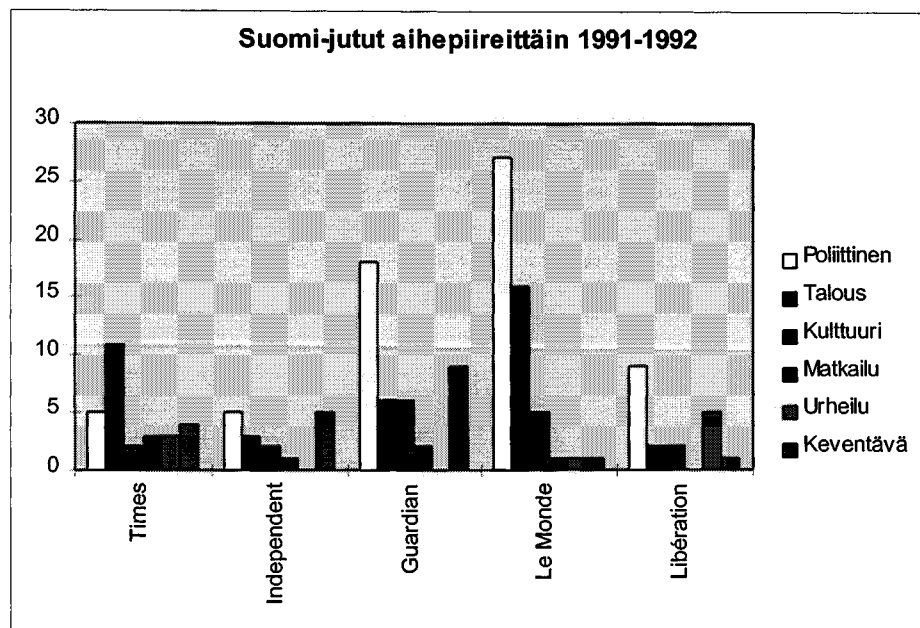
Olen jaotellut kaikissa viidessä lehdessä ilmestyneet Suomi-aiheiset artikkelit kuuden laajemman aihepiirin mukaisesti poliittisiin/yhteiskunnallisiin, talous-, kulttuuri-, matkailu-, urheilu-, ja keventäviin uutisiin.

Vuosien 1991–92 jakaumat:

	Times	Independent	Guardian	Le Monde	Libération	Yht.
Poliittinen	5	5	18	27	9	64
Talous	11	3	6	15	2	37
Kulttuuri	2	2	6	5	2	17
Matkailu	3	1	2	1	-	7
Urheilu	3	-	-	1	5	9
Keventävä	4	5	9	1	1	20
Yhteensä	28	16	41	50	19	154

Luvut paljastavat, että Suomesta on kirjoitettu selkeästi enemmän vuosina 1991–92 kuin vuosikymmenen loppupuolella; kaksi kolmasosaa jutuista ilmestyi näinä vuosina. Erot eri aihepiirien välillä ovat kuitenkin huimat.

Huomattavaa on ajanjakson 1991–92 uutisten painottuminen poliittisiin (yhteiskunnallisiin) ja taloudellisiin uutisiin. 105 juttua 154:stä kuuluu näihin aihepiireihin. Luvut selittyvät helposti: 1990 -luvun alkua Suomessa leimasivat syvä lama, sekä alkavat EU-jäsenyysneuvottelut. Pylväiden kanssa suuret erot näkee selkeämmin:

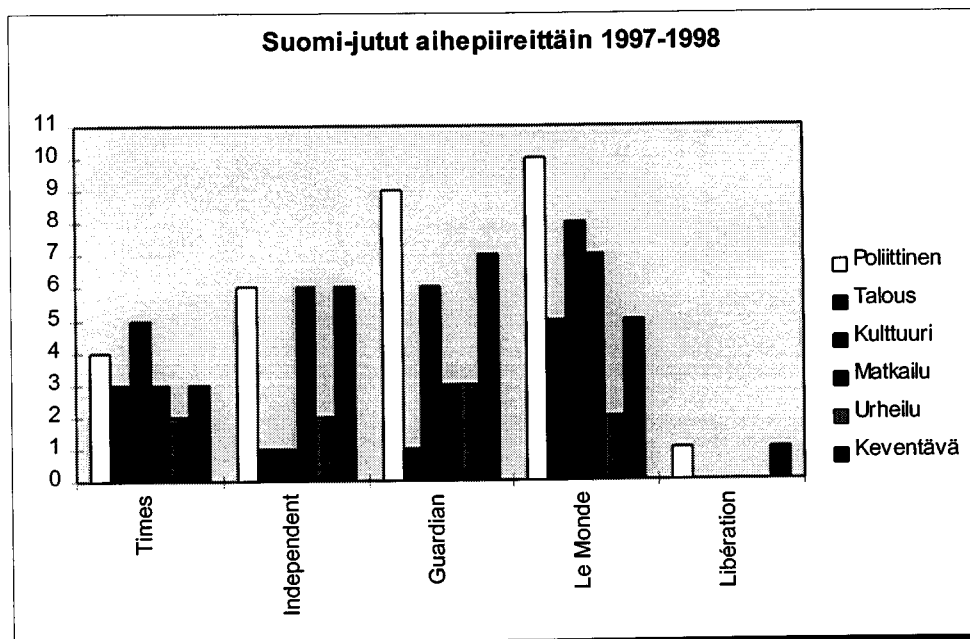

Artikkelimäärissä on selkeitä ja suuria eroja. Erot ovat suuria myös eri lehtien kesken. Brittilehdissä keventäviä uutisia on ranskalaisia huomattavasti enemmän tänä ajanjaksona. The Times ja The Independent jopa lähentelevät jokinlaista tasapainoa uutisoinnissaan, vaikka The Timesin keskittyminen talousuutisiin onkin mielenkiintoinen ero muihin lehtiin. Libérationia taas ovat urheilun saralla nostattaneet Albertvillen talviolympialaiset, jotka toinen ranskalainen Le Monde on autuaasti unohtanut.

Vuosina 1997–98 aihepiirit jakautuivat lehdissä seuraavasti:

	Times	Independent	Guardian	Le Monde	Libération	Yht.
Poliittinen	4	6	9	10	1	30
Talous	3	1	1	5	-	10
Kulttuuri	5	1	6	8	-	20
Matkailu	3	6	3	7	-	19
Urheilu	2	2	3	2	-	9
Keventävä	3	6	7	5	1	22
Yhteensä	19	22	26	37	2	110

Vuosien 1997–98 luvut vaikuttavat jo huomattavasti harmonisemmilta. Mikään aihepiiri ei erotu ylivoimaisesti muista. Tasaisempi jakautuminen näkyy myös kuviossa:

Aihepiirien jakaumat ovat selkeästi tasoittuneet lähinnä siksi, että lamasta oltiin jo päästy, ja Suomi oli jo EU:n jäsen. Vuosina 1997–98 ei Suomessa järjestetty vaaleja eikä Suomi vielä ollut EU:n puheenjohtaja. Mitään suurta ja mullistavaa ei siis poliittisesti ollut raportoitavissa. Poliittisten uutisten määrä puolittui. Matkailu-

uutisia on runsaasti näinä vuosina ja yli kaksi kertaa enemmän kuin 1991–92.

Voisiko tästä päätellä, että Suomea pidetään jo varteenotettavana matkailukohteena ja kolkkous on haihtumassa? Keventäviä uutisia on pari enemmän kuin

vuosikymmenen alussa, ne ovat lähinnä lisääntyneet Le Mondessa. Kulttuuriuutisia on myös enemmän. Niiden määrä on lisääntynyt varsinkin aiemmin

yhteiskuntapainotteisessa Le Mondessa sekä talousuutisten The Timesissa.

Kulttuurimaailman uutisointi jää yleensä periferian maissa varsin pieneksi, siksi uutisoinnin kasvu tällä saralla on syytä huomioida.

Poliittisten uutisten lisäksi talousuutisten määrä on laskenut. Tämä ero johtuu

varmasti 90-luvun alun lamauutisista. Pikaisen laskutoimituksen mukaan vuosien

1991–92 talousuutisia ilmestyi 38, joista lamaa käsitteli 22 – eli 58 % kaikista

talousuutisista. Jos Suomen lamaa tarkastelee uutisarvon näkökulmasta, se täyttää

muutamia selkeitä periferiauutisen kriteerejä. Suomen lamassa brittejä ja ranskalaisia

kiinnostaa lähinnä sen syy-yhteys Neuvostoliiton kaatumiseen. Itseasiassa

Neuvostoliiton kaatuminen mainitaan aina syynä Suomen lamalle, muita suurempia

syitä ei selitä, viitataan vaan ”aikasempaan nousukauteen”. Lama-uutisessa Suomi

täten esiintyy (ent.) suurvallan yhteydessä ja uutisessa voidaan tuoda esille Suomen

erikoinen suhde Neuvostoliittoon, joka sovittaa uutista tuttuun muottiin. Yhteys

Suomen ja kotimaan välille saadaan sillä, että Suomi on myös samoihin aikoihin

aloittelemassa EU-jäsenyysneuvottelujaan. Kun lamasta on kerran uutisoitu, sitä

seurataan. Lama-uutinen on myös luonteeltaan negatiivinen ja Suomen tapauksessa

se on helppo dramatisoida pienen kansakunnan eloonjäämistäistoksi.

The Timesin uutisointi on kaikista lehdistä tasaisimmin jakautunutta, ei vain kokonaismäärältään vaan myös aihepiirien mukaan. Kuten muissakin lehdissä sen Suomi-uutisointi on vähentynyt suunnilleen kolmasosan vuosikymmenen alusta. Kaksi lehteä on keskittänyt Suomi-uutisointinsa yhteiskunnalliselle puolelle koko 1990-luvun: The Guardian ja Le Monde. Tämä ei sinänsä ole yllättävää, koska juuri nämä kaksi lehteä vetävät tiukkaa asiallista linjaa, joka pitää sisällään juuri yhteiskunta-analyysia. Molempien lehtien aiheskaala tasoittuu huomattavasti 1990-luvun lopulla. On myös huomattava, että samat kaksi lehteä kirjoittavat yleensäkin eniten juttuja Suomesta. Tässä tulee muistuttaa siitä, että Le Monde on ainoa, jolla on kirjeenvaihtaja Pohjoismaissa ja jota on kiittäminen monista Suomea koskevista uutisista. The Guardian taas oli yhteistyössä Helsingin Sanomien kanssa 1990-luvun alussa, mikä tuotti huomattavasti enemmän uutisia (joista monet olivat suomalaisten toimittajien kirjoittamia). Kuten yksityiskohtaisemmasta aihekartoituksesta tulee näkymään, The Guardianin aiheskaala varsinkin 90-luvun alussa oli huomattavasti laajempi kuin Le Monden, oletettavasti suomalaisesta yhteistyökumppanista johtuen. Taulukosta näkyy jo nyt, että The Guardian uutisoi esim. lamasta paljon vähemmän kuin Le Monde, talousuutisia kertyi vuosina 1991–92 vain kuusi. Muu syvempi analyysi jääköön selostettavaksi tarkemman aihepiirikartoituksen jälkeen.

Suomi-uutisoinnin määrällisen vähenemisen ei sinänsä pitäisi aiheuttaa suuria huolia. Tärkeintähän maan itsensä kannalta on mahdollisimman tasapuolinen uutisointi, ja tähän suuntaan ollaan selkeästi menossa. Aihepiirijakaumista voisi jo päätellä, että kiinnostus Suomea kohtaan on laajentunut. Suomen kulttuurielämä kiinnostaa enemmän. Suomi osana EU:ta on myös osa EU:n kulttuurista - ehkä

tämä on viesti? Toimittajia lähetetään useammin Suomeen kirjoittamaan matkakertomuksia. Suomi kiehtoo ja ollaan kiinnostuneempia siitä millaista täällä on. Kun reippaasti suurin osa matkakuvauksista on innostuneen positiivisia, merkitsee se jonkinlaista hyväksyntää. Samalla matkailukertomukset räjäyttävät pinttyneitä stereotypioita: matkaan lähdetään ennakkoluulojen saattamana ja huomataan, että suomalaiset eivät olekaan kaikki kuuromykkiä juoppoja! Toisaalta taas vähäinen kiinnostus Suomen talouselämään saattaa olla haitallistakin.

7.2 Artikkelien aiheet

Aiemmat kuusi kategoriaa uutisille antavat hyvin kokonaiskuvan lehtien Suomi- uutisoinnin jakautumisesta lehtien eri osastoihin. Suuriakin eroja juttumäärissä eri vuosien välillä voi selittää kartoittamalla tarkemmin juttujen sisältöä. Samalla selviää lukijallekin millaisia aiheita kunkin otsikon alta löytyy. Tarkempi aihepiirien kartoitus antaa myös mahdollisuuden tutkia kuinka laaja kunkin lehden aihekaala on Suomesta kirjoitettaessa. Selkeitä lempiaiheitakin on huomattavissa. Usein toistuvat aiheet paljastavat lehden linjauksia ja sen näkökulman Suomeen. Jos esimerkiksi matkakuvaukset jatkuvasti palaavat Lappiin voidaan todeta lehteä kiinnostavan suomalainen eksotiikka. Olen lisännyt analyysiini myös satunnaisia huomautuksia artikkelien tarkemmasta sisällöstä. Nämä huomautukset perustuvat yleiskuvaan, jonka olen lehden uutisoinnista saanut käydessäni koko laajaa materiaalia läpi. Huomautukset tai yleistämiset tulee jättää omaan arvoonsa, ne ovat

lähinnä suuntaa-antavia tarkempaa sisältöanalyysia silmällä pitäen ja sen selvästi kapeaa katetta laajentamassa.

Aiheita ei ole selitetty yksityiskohtaisesti, vaan olen tässäkin tapauksessa pyrkinyt selviämään parin sanan kuvauksella. Otsikoiden listaaminen olisi ollut turhaa, koska niistä harvemmin selviää tarkasti jutun aihe sisältö. Suurin osa uutisaiheista on suomalaiselle lukijalle tuttuja ja tunnistettavia ihan parilla sanalla. Sulkuihin olen merkinnyt, jos samasta asiasta on kirjoitettu useampi artikkeli. Kategoriat puuttuvat taulukoista, jos niinä vuosina kategoriassa ei ollut uutisia. Aihepiirien tarkemman selvittämisen ansiosta voidaan päästä tarkempaan selvyyteen siitä mikä lehdistä on ollut aihekaalaltaan monipuolisin, kuten myös mistä mikin lehti on kirjoittanut eniten.

7.2.1 The Times

Vuosi 1991

Poliittinen (1)	Venäjän ja Suomen suhteet
Talous (7)	Nokia, Nesteen privatisointi (2), lama (3), Suomi sijoitusmallina Venäjälle
Urheilu (1)	Seppo Rätty taistelee Backleya vastaan
Keventävä (4)	Kesämökki-kulttuuri, latinankieliset uutiset, Suomi, Ruotsi, Norja ja Grönlanti taistelevat siitä missä joulupukki asuu (2).

Vuosi 1992

Poliittinen (4)	EU-jäsenyys (2), Venäjän ydinvoimat huolena, Pertti Salolaisen haastattelu
Talous (4)	Lama, Pendolino-junat, devalvaatio, suomalaiset yhtiöt auttamassa Baltian maiden talouskriisissä
Kulttuuri (2)	Savonlinnan oopperajuhlat, Väinö Linna

Matkailu (3)	Kesämökkivierailu, Lapin joulumatka, yleinen Suomi-kierros
Urheilu (2)	Toni Nieminen ”lapsikuningas”, Suomi jääkiekon MM-finaaliin

Vuosi 1997

Poliittinen (3)	Suomi maailman ykkönen Internet-yhteyksissä, Kuopion yliopiston tutkimus masennuksesta, uutisia 50-v. takaa
Talous (1)	Suomen ja Venäjän välinen kauppa
Kulttuuri (4)	Linda Lampenius, Sibelius, suomalaisia reseptejä, suomalaisen taiteen näyttely Lontoossa
Matkailu (2)	Patikkamatka Suomessa, matkailua Pohjoismaissa
Urheilu (1)	Paavo Nurmen ura
Keventävä (2)	Suomi ja Islanti tappelevat joulupukista, radio latinaksi

Vuosi 1998

Poliittinen (1)	Kuinka Suomesta on tullut tietotekniikan huippumaa
Talous (2)	Valion sopimus ICL:n kanssa, juttu suomalaisesta siivousalan yrittäjästä
Kulttuuri (1)	Suomalaista talviruokaa: hernekeittoa ja pannukakkua
Matkailu (1)	Pohjanmaalla
Urheilu (1)	Mäkihyppy; Haradan häviö Soiniselle
Keventävä (1)	Riitta Uosukaisen vesisänky

Vuosina 1991–92 The Timesin Suomi-uutisointi keskittyy selkeästi talousuutisiin. Talousuutisten joukossa kahta on uutisoitu ylitse muiden, Nesteen yksityistämistä ja lamaa. Näiden kahden lisäksi Suomen EU-jäsenyysneuvottelut, Suomen uuden teknologian osaaminen sekä joulupukkisodat ovat aiheita, joista on kirjoitettu enemmän kuin kerran. Kaikenkaikkiaan 48 artikkelia Suomesta julkaissaan The Timesin aiheskaala on varsin laaja käsittäen 43 eri aihetta. Toistoa samasta aiheesta on siis vähän, ainoastaan joulupukin alkuperämaasta käytävä kiista on aihe, joka löytyy sekä 1990-luvun alun ja lopun materiaalista. Painottuminen talousuutisiin ei sinänsä ole mikään yllätys oikeistomieliseltä The Timesilta.

Suomen kylmä ilmasto tuntuu kiehtovan The Timesia. Lamajutuissa viljellään paljon ”kylmä ja arktinen Suomi” -stereotyyppiä. Jutut on otsikoitu: ”Arktinen jäätyminen” ja ”Suomi saa vilunväristyksiä idästä”. Tällainen stereotyyppi-sanaleikki on kaikille lehdille kovin mieluisaa. Keventävissä joulupukkisota-jutuissa kerrotaan ”arktista vihollisista”, jotka taistelevat siitä kenen luona joulupukki asuu. Arktiseen eksotiikkaan mieltyneeltä lehdeltä onkin yllättävää, että matkailussa Lappia enemmän on kirjoitettu kesämökki-kulttuurista. Kesämökkielämä saattaaakin tuntua massaelämyksiä ennemmin hakevasta britistä hieman oudolta touhulta. Yhden kesämökki-jutun kirjoittajana on Helsingin Sanomien Olli Kivinen. Kivinen on kirjoittanut vuosina 1991–92 yhteensä neljä artikkelia The Timesiin Suomen ja Venäjän suhteiden muuttumisesta ja lamasta.

Suomen suhde Venäjään pilkottelee monista jutuista, mutta ei missään tapauksessa dominoi uutisointia. Venäjä tulee esille lähinnä vaikeana naapurina, jonka ympäristöongelmista Suomi on huolestunut ja joka on maallemme tärkeä kauppakumppani. Luonnollisesti lama-uutisten ja EU-jäsenyysneuvottelujen yhteydessä Suomen ja Venäjän sodanjälkeiset suhteet mainitaan. Venäjän läheisyyteen vihjataan usein muissakin yhteyksissä, kuten Suomen matkailumahdollisuuksia esitellessä kerrotaan suomalaisten omistavan usein ”puusta tehdyn *dachan* maalla”. Suomen venäläisyyttä tuodaan esille tapakulttuuria esitellessä, esim. vodkan juonnissa. Artikkelit mainitsevat usein pitkän rajan Venäjän kanssa tai muistuttavat Suomen olleen aikoinaan osa Venäjää.

7.2.2 The Independent

Vuosi 1991

Poliittinen (1)	IVO neuvoo brittejä energiantuotannossa
Kulttuuri (2)	Aki Kaurismäen haastattelu, Sibeliuksen mahdoton konsertto
Keventävä (1)	Suomalaiset evakot matkaavat Karjalaan entisiä asuinseutuja katsomaan

Vuosi 1992

Poliittinen (4)	Eduskuntavaalien tuloksia, Jeltsin tulossa Suomeen, Suomen ja Ruotsin EU-jäsenyys tuo lisää kieliä unioniin, Alkon Britannian osaston johtajan haastattelu
Talous (3)	Markka kelluu, lama, suomalaisten maanviljelijöiden korvaukset EU:ssa
Matkailu (1)	Lapin matkailua
Keventävä (4)	Joulupukkisota Grönlannin kanssa, Suomella paha identiteetti- ja imagokriisi (2), Ruokolahden leijona

Vuosi 1997

Poliittinen (7)	Huippukokous Helsingissä, Suomen sosiaaliturva, Suomi ei ole liittymässä Natoon, venäläiset ostoksilla Suomessa, Suomessa eniten kännyköitä, suomalaisturistit käyttävät eniten rahaa Lontoossa
Matkailu (1)	Lapin talvimatkailua
Keventävä (2)	Suomen imago-ongelmat - esitellään suomalaisia perinteitä (tinat...), turkistarhaaja ampui eläinaktivisteja, pilkkimisestä (halventava)

Vuosi 1998

Talous (1)	Benecol margariinin menekki
Kulttuuri (1)	Einojuhani Rautavaara
Matkailu (5)	Helsingin vierailu (2), joulumatkailua Lapissa (2), hiihtomatka Karjalaan
Urheilu (2)	Viljo Akseli Heino kuollut, Jari Räsänen ja STT
Keventävä (3)	Poliisi jahtaa karhua, joka hyökkäsi miehen kimppuun, lapset kinuavat jouluksi kännyköitä, kanadalainen sääpallo Suomeen

Vuosien 1991–92 artikkeleissa The Independentin kirjoittelu keskittyi

yhteiskunnallinen ja *human interest* -kategorioihin. Keventävien uutisten saralla

eniten tuntui kiinnostavan vuonna 1992 Suomen imagokriisi. Lehti löysi aiheesta

kirjoitettavaa myös vuonna 1997. Aihe on siinäkin mielessä mielenkiintoinen ja muiden lehtien uutistarjontaan verrattavissa, että siihen on liitetty sekä orastavat EU-jäsenyysneuvottelut että Suomen Venäjä-suhde. The Independent lähestyy Suomen uuden identiteetin etsintää huumorin kannalta. EU-jäsenyysneuvotteluihin liittyvä kirjoittelu ei yllättäen keskitykään imagokriisiin tai Venäjä-suhteeseen, vaan laajentumisen tuomiin ongelmiin. The Independent tuo esille kahden uuden kielen (suomen ja ruotsin) käytännön ongelmat EU:ssa sekä Suomen maatalouden erityistarpeista EU-korvauksista päätettäessä.

Tutkimusjakson kahden viime vuoden aikana matkailukirjoittelu lisääntyy huomattavasti. Huomattakoon, että seitsemästä matkailujutusta neljä koskee Lappia. Lapin-kirjoittelun Isossa-Britanniassa voi tulkita vastauksena kysyntään, muodostavathan britit suuren prosenttimäärän Lapin talvisista elämysmatkailijoista. Lappiaiheiset jutut ovatkin suurimmalta osin samaa muottia; pikainen viikonloppupyörähdys, poroajelua, lounas kodassa ja ”älä kerro lapsille, että Petteri Punakuono syödään”. Yksi vuoden 1998 Lappi-kertomus keskittyi poroajokilpailuihin ja oli tyyliltään suorastaan halveksiva. Poroajelun kerrottiin olevan lappilaisten lempieurheilulaji - toimittaja taisi itse olla varsin innostunut löytämästään eksoottisesta urheilulajista, koska paikkojen tai ihmisten nimet olivat menneet tohinassa systemaattisesti pieleen. Useassa brittilehtien Lapin matkailu-uutisessa, oudoksutaan ja naureskellaan sille, että poroja myös syödään. Kyseinen poroajelu juttu oli otsikoitu: “Miksi kutsutaan hidasta poroa? Pihviksi. Lapissa

ihmiset rakastavat ajaa kilpaa poroilla ja syödä niitä – kieltä tai pyllyä – ihan miten vaan.”⁸

The Independentissä kärjistyy muutenkin ehkä muihin brittilehtiin verrattuna ylimielinen ja hieman alentuva näkemys muiden maiden perinteistä ja tavoista. Esim. pilkkimistä pidetään suorastaan typeränä: ”Minulla on ollut huomattavasti hauskeempaa leikatessani varpaankynsiäni.”⁹, suomalaista tapakulttuuria esitellessä menevät eri asiat sekaisin: ”Palmusunnuntain perinne hakata ystäviä pajunoksilla”¹⁰, tai muodostuu outoja väärinkäsityksiä: ”Outo uuden vuoden perinne, missä *maanviljelijät* heittävät sulanutta metallia kylmään veteen.”¹¹ Muutenkin The Independent on Suomi uutisoinnissaan pidättäytynyt turvallisilla linjoilla valiten suhteellisen helposti arvattavia ja saatavilla olevia aiheita. Yksi harvoista kypsemmistä aiheista, vuonna 1991 julkaistu juttu entisten evakoiden tutkimusmatkasta Karjalaan oli kirjoittanut suomalainen toimittaja Erkki Saro.

The Independent saa myös kyseenalaisen kunnian olla lehti, jossa kirjoitus- ja asiavirheet kukoistavat. Varsinkin monet matkailu-aiheiset jutut, joissa mainitaan suomalaisia erisnimiä ja paikkoja menevät aina harmittavasti vähän sinne päin. Helsingissä liikuttaessa ollaan Pohjoiseplanadi’lla, Katajamokanlaituri’lla, Kairopuisto’ssa, Pihlajasaar’ssa ja Annakoto’lla ja juodaan Koskankorva’a (1.8.1998). Poronajelu-jutussa tutustuttiin mm. sen nimisiin ihmisiin kuten Seppi Kolvisto,

⁸ “What do you call a slow reindeer? A steak. In Lapland they love racing reindeer, eating reindeer – ‘tongue or bum, any way you like’” The Independent, 20.12.1998

⁹ “I’ve had more excitement cutting my toenails” The Independent, 5.1.1997

¹⁰ “Palm Sunday practice of lasking their friends with wollow fronds” The Independent 24.3.1997

¹¹ “a strange Finnish New Year’s custom in which farmers throw molten metal into cold water” The Independent, 24.3.1997

Tevvo Asstinireh, Nakkalairvi A Juhan ja Eero Pikkamusta sekä vierailtiin Imarissa ja Kuhmpo'ssa – ja pulkasta tuli polka (20.12.1998). ”Pikku” virheiden lisäksi voidaan joskus mennä täysin metsään. Toimittaja Keith Elliot vieraili Helsingin luonnontieteellisessä museossa jossa hänen mukaansa ainoa mielenkiintoinen asia kaiken tylsyyden keskellä oli tajuta, että suomessa on kaikkein eniten z-kirjaimella alkavia kalan nimiä kuin missään muussa hänen tuntemassaan kielessä. Näitä ovat mm. zope, zlege, zahrte ja zander... Muutenkin Suomen kieli on Elliotin mukaan sukulainen vain venuksenkielen kanssa, ja sen kirjoitus asu on ”aa bitt liikke tthhiis”. (30.11.1997.) Monet kirjoitusvirheet ovat tietysti pieniä ja täysin inhimillisiä. Silti kun niitä ilmenee systemaattisesti, voidaan jo miettiä kuinka vakavasti otetaan koko homma.

Itse koen hieman yllättävänä, että juuri The Independentin Suomi-kirjoittelusta löytyy lehdistä eniten asia- ja kirjoitusvirheitä ja että lehti näin profiloituu aika ylimielisenä ja huolimattomana Suomen uutisoijana. Uskon, että The Independent on yhtä lailla vakavan uutisoinnin lehti kuin muutkin tutkimuksen lehdet. Syitä lepsuun tyyliin pitää ilmeisesti etsiä kirjeenvaihtajan puuttumisesta ja siitä, että The Independent kirjoittaa paljon matkailujuttuja ja keventävää Suomi-uutista, joissa ei faktojen tarkkailu liene kovin tiukkaa. Siltikin esiintyy virheitä The Independentissäkin varsin vähän, kun ottaa huomioon koko juttumäärän.

7.2.3 The Guardian

Vuosi 1991

Poliittinen (9)	Saamelaisista, suhde Venäjään (4), lastenhuolto, YYA-sopimusta muutetaan, Suomen politiikasta, keskustasta suurin puolue
Talous (3)	Lama, Kemira, uusi hakkumenetelmä
Keventävä (3)	Suomi-kuva britin silmin, kampanja saada ihmiset herättämään sammuneita juoppoja, Eeva Kuuskoski profiilissa

Vuosi 1992

Poliittinen (9)	YYA-sopimus mitätöity, EU-jäsenyys (3), halpaa venäläistä viinaa ei saa myydä Suomessa, Tornionjokilaakson meänkieli, ahvenanmaalaiset, Nato-jäsenyys, Suomi opettaa brittejä ympäristöystävälliseen puunjalostukseen
Talous (3)	Lama (3)
Kulttuuri (6)	Suomen myydyimmät kirjat (2), Suomen rikas kirjallinen traditio, Kaurismäkien haastattelu, Kanteletar käännetty englanniksi, Saariahon haastattelu
Matkailu (2)	Karjalaan
Keventävä (6)	Suomi-kuvaa britin ja hollantilaisen silmin, Alko 60v., kokoelma keventäviä pikku-uutisia (2), pohjoismaisia stereotyyppioita

1997

Poliittinen (6)	Internetin käyttö Suomessa (2), Jeltsinin ja Clintonin tapaaminen Helsingissä, suomalaiset hakkaavat Karjalan metsiä, pohjoismainen yhteistyö
Talous (1)	Lamasta selviäminen
Kulttuuri (3)	Aki Kaurismäki, Linda Lampenius, suomalainen design
Matkailu (2)	Joulupukin luona Lapissa, Helsingissä
Urheilu (1)	Kankkunen ja Mäkinen
Keventävä (5)	Vaimonkanto, sauna-perinteet, Steven Thomas -tapaus, suomalaiset apinakursseilla, matkustusta ja ihmettelyä Ruotsin-laivalla

1998

Poliittinen (3)	Suomenruotsalaiset, Suomen matka Neuvostoliitosta Brysseliin, venäläiset ostajat Suomessa
Kulttuuri (3)	Aki Kaurismäki, suomalaisia runoja käännetty, Alvar Aalto
Matkailu (1)	Helsingin hiljaisuudessa
Urheilu (2)	Tommi Mäkisen "success story", Keke Rosberg
Keventävä (2)	Rattijuoppo kolaroi joulupukin kanssa, sääpallo eksyksissä

Poliittiset uutiset dominoivat 1990-alkupuolen Suomi-uutisia The Guardianissa.

Näistä Suomen suhde Venäjään oli ehdoton ykkösaihe. Jutuissa käydään läpi maiden historiallisia suhteita ja Suomen uutta suuntaa länttä kohti.

Yhteiskunnallisesti valveutunutta lehteä kiinnostaa selkeästi myös suomalainen hyvinvointiyhteiskunta yleensä. Aiheet kuten lastenhuolto, ruotsinkielisen ja saamelaisen vähemmistön kohtelu sekä internetin laaja käyttö Suomessa saavat palstatilaa. Vuoden 1992 ”laaja” kulttuuritarjonta on todennäköisesti seurausta The Guardianin ja Helsingin Sanomien tuonaikaisesta yhteistyöstä. Yhteiskunnallisten uutisten kirjo voitaisiin nähdä saman yhteistyön hedelmänä. Joidenkin aiheiden keksiminen on selvästikin vaatinut enemmän Suomi-tietoutta kuin mitä saa pelkän uutistoimistomateriaalin perusteella. Yhteistyön aikana (vuosina 1991–92) kaikista artikkeleista kahdeksan (8/41) tuli Helsingin Sanomista tai oli suomalaisen toimittajan kirjoittamia. Niiden aiheet eivät kuitenkaan olleet tavallista mullistavampia, esim. YYA-sopimuksesta ja EU-jäsenyydestä on kirjoitettu suomalaisvoimin. Toisaalta aiheet kuten Alkon 60-vuotisjuhlat tai kampanja sammuneiden humalaisten herättämiseksi tuskin olisivat syntyneet ilman suomalaisapua. Kaikenkaikkiaan The Guardian julkaisi tutkimusvuosina 67 artikkelia, jotka kertoivat 57 eri aiheesta. Aiheita oli siis monta, mutta lehti jää The Timesin taakse.

Suomalaisten juomakulttuuri kiinnosti The Guardiania selvästikin 1990-luvun alussa ja suomalaisiin juomatapoihin viitataan jutuissa yhtä useasti kuin Venäjän läheisyyteenkin. Suomalainen juominen nähdään tärkeänä osana suomalaista identiteettiä. Kova viinanjuonti tosiaankin on yksi pinttyneimmistä stereotyyppioista,

jonka britit liittävät kaikkiin pohjoismaalaisiin. Kirjoittaessaan pohjoismaalaisista stereotyyppioista toimittaja Alex Duval Smith määritteli brittien näkemyksen meistä: ”seksuaalisesti aktiivisia masentuneita itsemurhakandidaatteja, jotka ovat heikkoja alkoholiin”¹². Juomakulttuurimme saatetaan liittää juttuun ilman, että sillä on mitään tekemistä itse asian kanssa. Kun The Guardian uutisoi suomalaisista, jotka ovat tulleet Lontooseen luennoimaan ympäristöystävällisestä puunjalostuksesta kerrotaan, että aiempiin suomalaisten käännätysyrityksiin on kuulunut saada britit ”juomaan Absolut-vodkaa Sibeliuksen tahtiin”¹³. Myöhempien vuosien matkailu-
 artikkelit suorastaan hämmästelevät, etteivät suomalaiset itseasiassa olekaan kaikki juoppoja. Toimittaja Stephen Batesin vieraillessa Helsingissä vuonna 1997 hän kertoo, että Helsingissä on yhtä paljon juoppoja kuin Lontoossa, vaikkakin suomalaiset ovat hieman vaarattomampia. Muistettava on myös, kertoo Bates, että Suomessa he sentään tekevät koko valtiolle suuren palveluksen, koska alkoholivero tuottaa kymmeneksen kaikista valtion tuloista¹⁴. Luisa Dillner, joka saapuu Helsinkiin vuotta myöhemmin (4.7.1998), vaikuttaa pettyneeltä, etteivät Helsingin kadut ole hänen odotuksiensa mukaisesti täynnä ”vodka-huuruisia tanssijoita”¹⁵. Hän kiinnittää kuitenkin viikonloppumatkansa aikana huomionsa siihen kuinka hellästi poliisi poistaa sammuneen juopon ja on iloisesti yllättynyt kun tapaa Helsingin yössä vain yhden juopuneiden ryhmän. Silti huomion arvoista on, että ”Kappellissa” juotiin kaljaa jo klo 11 aamulla. Tällaiset huomiot – tai että ne on yleensäkin selkeästi pakonomaisesti liitetty matkakertomukseen – osoittavat

¹² ”highly sexed suicidal depressives with a weakness for alcohol” The Guardian 6.11.1992

¹³ ”...trying to set Britain drinking Absolut Vodka to the sound of Sibelius”. The Guardian 4.12.1992

¹⁴ ”Drunks on the streets are no rarer than they are in London, but they are probably more benign. Remember also that they are performing a national service – the tax on alcohol provides about a tenth of the government’s revenue.” The Guardian 18.1.1997

”suomalainen juoppo”-stereotypian olevan laajalle levinnyt. Jos suomalaisista jotain tiedetään, ja osataan odottaa, se on että juomme paljon. On sinänsä ironista, että varsinkin briteillä on juuri tällainen kuva suomalaisista ja sille naureskellaan, kun taas ranskalaisilla on sama juoppo-kuva nimenomaan briteistä. Vaikuttaa siltä, että suomalaisten juoppokuvassa kyse on nimenomaan Venäjään liittyvästi, eksoottisesta, vahvalla alkoholilla (vodkan) läträämisestä. Se tekee suomalaisesta juomisesta jotenkin vakavamman asian, publi-kulttuurin ollessa harmittomampaa.

Muutamia asiavirheitä on päässyt lipsahtamaan myös The Guardianilta. Toimittaja Cathy Troupp kertoo vuonna 1991, että Suomella on 36-vuotias presidentti (1.8.91). Yllä mainitussa Luisa Dillnerin Helsinki-artikkelissa paikannimet ovat jälleen menneet systemaattisesti pieleen, Esplanadista on tullut Esplandi, Kiasmasta Kaisma, Kasakasta Kassaka, Korkeasaaresta Korkessari, jne. Dillner ei myöskään tee eroa suomen- ja ruotsinkielisten sanojen välillä, vaan on napannut aina jommankumman puhuttaessa ruoista tai katujennimistä. Ehkä siksi hänen mukaansa suomalaiset kadunnimet ovat kaksi kertaa englantilaisia pidempiä! Muuten kirjoitusvirheitä esiintyy silloin tällöin, erityisesti erisnimien yhteydessä.

Itse kirjoitus- tai asiavirheet eivät ole yleisempiä 1990-alussa kuin lopussa. Artikkeleita tarkemmin tutkiessa huomaa kuitenkin selvästi kuinka paljon yleisempää stereotyyppioihin tarttuminen on ollut vuosina 1991–92. Tuolloin Venäjän läheisyys roikkui tavallaan kaiken The Guardianin Suomi-tarjonnan yllä. Uutisoinnin luonteen muuttuminen vuosikymmenen kuluessa näkyy ehkä vielä

¹⁵ ”We arrive close to midnight to Helsinki expecting vodka-sodden dancers on the streets ... but we pass only two cyclists and an elderly man carrying firewood.”

selkeämmin Le Monden aihejakaumissa. Vaikka 1990-luvun alussa julkaistiin enemmän juttuja ei aiheiden kirjo ollut kummoinen.

7.2.4 Le Monde

Vuosi 1991

Poliittinen (15)	YYA-sopimuksen loppu (2), eduskuntavaalit ja uusi hallitus (6), viides ydinvoimala, Suomi matkalla Eurooppaan (2), SAK:n mielenosoitus, silta Pohjanmereen, diplomaattisuhteet Baltian maihin, hävittäjäkaupat
Talous (5)	Markka kiinnitetty Ecuun ja pois, lama, palkkaleikkaukset, Nokian kurssi, pohjoismainen investointipankki Helsinkiin
Kulttuuri (2)	Kaurismäki, suomalaisen valokuvan näyttely Nizzassa
Matkailu (1)	Pakettimatkoja Suomeen

Vuosi 1992

Poliittinen (12)	Vaalit (2), EU-jäsenyys vahvistuu (7), SKP konkurssiin, SAK, Venäjä-suhde
Talous (10)	Lama (6), hävittäjäostot (2), Pendolinot myyty Suomeen, Suomi lainaa
Kulttuuri (3)	Akseli Gallen-Kallelan ja Reima Pietilän näyttelyt Pariisissa, Swan-laivanrakentajat Pietarsaarella
Urheilu (1)	Nuori Toni Nieminen (Nykänen)
Keventävä (1)	Lenin-museo Tampereella

1997

Poliittinen (6)	Työttömyys 19 %, EMU (2), naiset politiikassa, Internet lukioissa, uutisia 50-v. Sitten
Talous (2)	MTV ja Aamulehti yhtyvät, kriisiskenario 2003; Suomen uusi lama
Kulttuuri (5)	Pentti Holapan runoja ranskaksi, musiikkifestivaali Strasbourgissa (Salonen, Saariaho...), Harjunpää ranskaksi, Sibelius - väärinymmärretty säveltäjä, latinafestivaalit Jyväskylässä
Matkailu (2)	Helsinki (Suomenlinna), viikonloppu Ruotsinlaivalla...
Keventävä (2)	Finnairin henkilökunta saa käsiraudat häirikkömatkustajia varten, kettutyöt

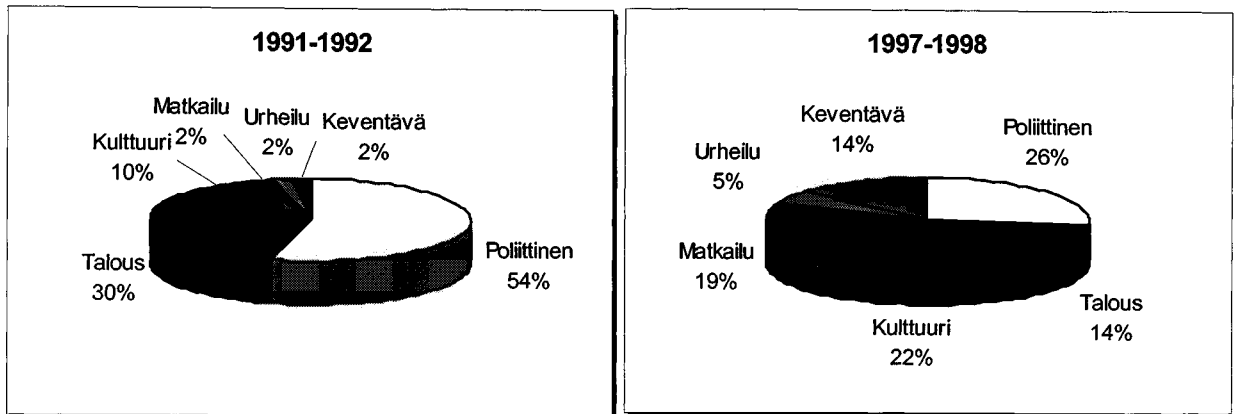
Vuosi 1998

Poliittinen (4)	Sisällissodan muisto, työttömyys noussut taas, uutisia 50-v. sitten, lainaton budjetti
Talous (3)	Suomen talouden hurja kasvu, Vanhalan nimitys, Stora Enso
Kulttuuri (3)	Karita Mattila, Helsingin juhlaviikot (2)
Matkailu (5)	Savonlinnan oopperajuhlat, lappi, Aallon jäljillä, mistä saada matkailutietoa Suomesta
Urheilu (2)	Jari Räsäsen doping-huhut, Mika Myllylä
Keventävä (3)	Lipposen vauva, Savon ”mafia”, The Assembly -internethullujen kokoontumispaikka

Muutos vuosikymmenen alun Suomi-utisten ja vuosikymmenen lopun Suomi-utisten välillä on kaikkein näkyvin Le Mondessa. Kun vuosina 1991–92 yli puolet uutisista käsitteli suomalaista yhteiskuntaa, on näiden uutisten osuus tippunut kolmannekseen. Kun katsoo yllä olevia jutunaiheita on vuosikymmenen alun tarjonta varsin yksipuolista. Yhteiskunnallisista aiheista, jotka hallitsevat uutisointia, miltei jokainen käsittelee Suomen suhdetta Venäjään, Suomen lamaa tai Suomen liittymistä Euroopan yhteisöön. Ilman näitä aiheita olisi Suomi ollut varsin näkymätön koko lehdessä. Laman jälkimainingit ja EMU-jäsenyys kuuluvat myöskin vuosien 1997–98 saldoon, mutta uutisten jakautuminen huomattavasti tasaisemmin aihepiirien kesken laajentaa Suomi-uutisointia tuntuvasti. Tutkimusvuosina Le Monde julkaisi 87 juttua koskien Suomea. Jutunaiheita oli 63. Kirjo on suuri siis Le Mondekin tapauksessa, mutta se jää selkeästi kaikista brittilehdistä.

Vuosina 1991–92 ei käsitelty yhtään puhtaasti Suomen sisäpoliittista asiaa, joka ei olisi jollain lailla liittynyt johonkin Suomea suurempaan – lamaan, EU:hun tai muuhun ulkopoliittikkaan. Vuosikymmenen lopussa taas saatetaan käsitellä niinkin suomalaisia aiheita kuin Suomen politiikan savolaisten kokoontuminen. Tällaiset

suomalaista yhteiskuntaa käsittelevät uutiset on aika selkeästi valittu kuriositeetteina, eivätkä ne välttämättä kerro mitään laajemmin suomalaisesta yhteiskunnasta. Näitä aiheita ovat Lipposen isyysloma, kettutyöt ja ”The

Muutos Le Monden Suomi-aiheisten juttujen aihe-jakaumissa 1990-luvulla.

Assembly”; internethullujen kokoontumispaikka. Tavallaan on valittu aiheita, jotka hipoavat jollain lailla nykyaikaisen Suomen ilmiöitä – tasa-arvoa, luonnonsuojelijoita ja teknologiayhteiskuntaa. Kaikki mainitut artikkelit olen luokitellut keventävien uutisten joukkoon, koska niiden ote on ollut hieman piikittelevä, eikä yhteyksiä suurempiin yhteiskuntailmiöihin tosiaan ole etsitty. Tässä joukossa ovat myös ainoat kaksi etusivun uutista: Lipposen isyysloma sekä kettutyöt. Muuten jutut eivät olleet muita pidempiä.

Toisin kuin esimerkiksi The Independent, joka lähestyi Suomen EU-jäsenyystavoitteluja laajentumisongelmien näkökulmasta, Le Monde pohtii kuinka Pohjoismaiden ja Suomen jäsenyys tulee muuttamaan unionia. Keskustelua herättää mm. ”Pohjoismaiden blokki”, joka voisi tuoda arvojaan ja esimerkkiään EU:n

toimintaan. Varsinkin Suomen ja Ruotsin puolueettomuus mainitaan usein erityistekijänä.

Verrattaessa 1990-luvun lopun ja alun uutisia huomattavaa on, että vuosina 1997–98 kulttuuriuutisia on yli kaksi kertaa enemmän kuin vuosikymmenen alussa. Suomi-uutisten periferistä luonnetta mietittäessä kulttuuriuutinen on tärkeä indikaattori – toteavathan tutkijat, että kaikista periferiauutisista vain pieni prosenttiluku koskee maan kulttuurielämää. Nyt ”tavallisten” kulttuuriuutisten lisäksi Le Monde tarjoaa kulttuurimatkailua Suomeen – kuinka kiertää Suomea ja samalla tutustua Alvar Aallon työhön, Savonlinnan oopperajuhlat tutustuttaa Itä-Suomeen jne. Myös suomalaiset kirjailijat, joista ei yleensä muuten kuulla ulkomailla saavat huomiota, lähinnä koska heidän töitään on käännetty ranskaksi. Tunnetut taideihmiset ovat toki pääosissa uutisissa; Mattila, Salonen, Saariaho, Sibelius... Eliittiryhmään keskittyminen taas viestittää periferisyyttä. Toisaalta 1990-luvun alun kulttuuriuutisointi oli pelkästään henkilökeskeistä: Gallen-Kallela ja Kaurismäki.

Stereotyyppisiä asiallinen Le Monde käyttää suhteellisen vähän, verrattaessa sen koko tarjonnan määrään. Joissain jutuissa käytetään toistuvia viittauksia kylmyyteen tai pohjoisuuteen. Esim. artikkeli Pentti Holapan runojen ranskankielisistä käännöksistä kertoo ranskalaisten aiemmin vierastaneen ”kylmästä tulevia” runoilijoita, mutta nyt kustannusyhtiö Gallimard on mennyt ”suureen Pohjolaan”, josta löytyi Pentti Holappa, joka on syntynyt ”napapiirin lähellä”¹⁶. Veikataan myös, että suomalaiset ovat innostuneet internetistä, koska meillä on

¹⁶ “les poètes venus du froid”, “Gallimard a choisi d’entrer dans le Grand Nord”, “Né près de cercle polaire”. Le Monde 7.2.1997.

pitkä kylmä talvi!¹⁷ Suomea nimitellään kontekstista riippuen ”Sibeliuksen maaksi”(25.12.1997) tai ”hullujen lentomiesten maaksi” (mäkihyppy, 18.2.1992). Kylmän lisäksi yleisin Suomea kuvaava adjektiivi tuntuu olevan ”pieni”. Kun pohjoismaalainen stereotyyppinen ulkonäkö sattuu kohdalle, se mainitaan. Näinpä Suomen tuoretta pääministeriä Esko Ahoa luonnehditaan sanoilla ”pitkä, vaalea, kalpea ja sinisilmäinen”¹⁸. (27.4.1991)

Virheitä ei suoranaisesti löydy. Sen sijaan saatetaan esittää aika vahvoja omapäisiä selityksiä suomalaiselle käyttäytymiselle. Suomalaisten sauna- ja juomakulttuurin *art de vivre* selittyy Le Monden mukaan sillä, että Suomessa luterilaisuus on vähemmän levinnyt kuin muualla Skandinaviassa¹⁹. Virheiden pieni määrä selittyy Le Monden tapauksessa varmastikin 1990-luvun alun tarjonnan yksipuolisuudella. Uutiset laman kehittymisestä, Suomen hallitusmuutoksista tai EU-neuvotteluista on asetettu vankalle faktapohjalle, jossa virheiden tekeminen on suhteellisen vaikeaa. Tottakai pieniä kirjoitusvirheitä löytyy erisnimissä, mutta virheet eivät ole yhtä lailla systemaattisia kuin brittilehdissä. Briteille tyypillinen ylimielinen ote löytyy Le Mondesta vain viime vuosien artikkeleissa, joissa naureskellaan suomalaisille erikoisuuksille.

¹⁷ “Il paraît que c’est a cause du long hiver glacial que les Finlandais ont si bien adoptés l’ordinateur chez eux.”. Le Monde 11.8.1998.

¹⁸ “Grand, blond, le teint pale et les yeux bleus”

¹⁹ “Moins imprégnés de luthéranisme que leurs voisins scandinaves, les Finlandais cultivent un art de vivre bon enfant où la vie en plein air et le sauna tiennent une place de choix. Une hygiène de vie perturbée par quelques excès spectaculaire de bière et de vodka”. Le Monde, 7.3.1998

7.2.5 Libération

Vuosi 1991

Poliittinen (2)	Eduskuntavaalit (2)
Kulttuuri (1)	Aki Kaurismäen uusi elokuva

Vuosi 1992

Poliittinen (7)	Venäjän ydinvoimat huolestuttavat (2), EU-jäsenyys (5)
Talous (2)	Pankkikriisi, lama
Kulttuuri (1)	22 pistepirkko; levyarvostelu
Urheilu (5)	Matti Nykänen; mäkihypyn pudonnut enkeli, Toni Nieminen, Marja-Liisa Kirvesniemi, kuinka lapsia valmennetaan mäkihypyssä, Mika Häkkinen, uusi nouseva formulakuski
Keventävä (1)	Suomalaiset opiskelijat

Vuosi 1997

Poliittinen (1)	Estonian uppoamismissyy
Keventävä (1)	Steven Thomas -juttu

Libérationin uutisjakauma selittyy aiheita tutkittaessa sillä, että vuonna 1992 lehti keskittyi paljon Albertvillen talviolympialaisiin ja innostui varsinkin nuoren Toni Niemisen menestyksestä. Tämä varmasti kirvoitti jutut ”entisestä mäkihypyn kuninkaasta” Matti Nykäsestä ja siitä kuinka mäkihyppääjiä aletaan Suomessa valmentaa jo nuorena. Tämä teema näkyi myös kisojen aikaan muissakin Ranskan tiedotusvälineissä. Albertvillen kisathan pidettiin Ranskassa, mikä selittää miksi talviurheilulajeista yleensä vähemmän kiinnostuneet ranskalaiset kirjoittivat talviurheilusta näinkin paljon. Se miksi Le Monde ei pahemmin Toni Niemisestä innostunut taas selittyy näiden kahden ranskalaislehden ensisijaisista kiinnostuksenkohdista. Varsinkin 1990-luvun alkuvuosina Libérationissa julkaistiin muutenkin paljon urheilu-uutisia. Le Monde taas on, kuten on todettu, keskittynyt yhteiskunta-analyysiin. Toni Nieminen itsessään on herkullinen uutisaihe

Libérationille siksi, että häneen liittyy epätavallisuutta (olihan Nieminen ensimmäisiä ”lapsihyppääjiä”), Niemisen kautta päästään siihen, että hänestä kisojen myötä tuli suomalaisten suuri sankari (yksi kisojen voitokkaimmista urheilijoista), mitä kautta päästään tutkiskelemaan suomalaisten outoa kiinnostusta mäkihyppyyn...

Vuoden 1992 yhteiskunnalliset uutiset ovat suurimmaksi osaksi Suomen EU-jäsenyysneuvotteluja käsitteleviä. Viisi yhdeksästä jutusta seuraa Suomen EU-jäsenyysneuvottelujen kulkua, varsinkin siitä näkökulmasta, että lama puskee Suomea kohti unionia: “Venäjän jättämä Suomi hymyilee Euroopalle”²⁰. Samoin uutisoidaan Suomen eduskuntavaaleista ja uuden hallituksen muodostamisesta. Kuten Le Mondessakin on Libérationin poliittinen ja yhteiskunnallinen uutisointi niin tarkkaan faktaan (uutistoimistomateriaaliin?) nojaavaa, ettei virheille tai vika-analyysille jää tilaa.

7.3 Artikkelien pituus

Artikkelien kartoittaminen pituuden mukaan on hyödyllistä tarkempaa sisältöanalyysiä varten. Näin kykenen selvittämään jokaisen lehden keskimääräisen, tai yleisimmän, artikkelipituuden. Pituudet tuovat myös esille uusia eroja lehtien välillä – saattaahan olla, että toisissa lehdissä on määrällisesti kirjoitettu monta Suomi-aiheista juttua, mutta nämä voivat olla vain muutaman rivin mittaisia.

²⁰ ”Lâchée par l’URSS, la Finlande sourit à l’Europe”. Libération, 31.3.1992.

Koska olen kerännyt aineistoni CD-ROM -levykkeiltä ei pituuksia voi laskea palstoina. Pituudet on jaettu kolmeen ryhmään, lyhyt (0–10), keskipitkä (10–45) ja pitkä (45+), rivimäärän perusteella. Seuraavassa vertailen artikkelipituuksia taulukkojen ja kaavioiden avulla.

	LYHYT	KESKI PITKÄ	PITKÄ
The Times	3	22	22
The Independent	8	13	17
The Guardian	7	28	34
Le Monde	27	40	21
Libération	3	10	8
YHTEENSÄ	48	113	102

Kun lehtien kaikkien vuosien artikkelit otetaan huomioon jäävät lyhyet artikkelit selkeästi kolmannelle sijalle. Tästä voi siis jo päätellä, että yleisesti Suomesta on kirjoitettu pidemmästi ja pikku-uutisia, joiden lähteenä yleensä on tietotoimisto, on vähemmän. Lukuunottamatta luonnonkatastrofeja eteläisen pallonpuoliskon maiden näkyvyys on Suomessa ainakin tällaisten pikku-uutisten varassa. Monesti vaikuttaa siltä, että pieniin uutisiin pääsee sattumanvaraisesti, kun tila on jotenkin täytettävä.

Entä kuinka pituudet jakautuvat eri vuosille. Seuraavassa verrataan kaikkien lehtien artikkelipituuksia jaoiteltuna tutkimusvuosittain.

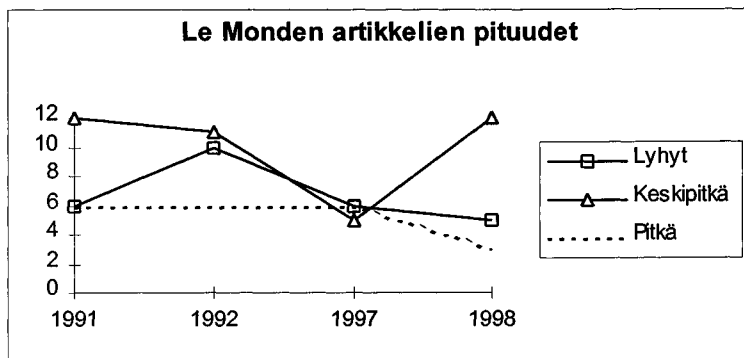
	1991	1992	1997	1998
LYHYT	10	17	13	9
KESKIPITKÄ	24	47	23	19
PITKÄ	24	32	24	22

Kaikissa pituusluokissa on tapahtunut pienenemistä. Pituuksiltaan Suomi-aiheiset artikkelit ovat säilyttäneet aika selkeän tasaisen määrän vuosien kuluessa. Ainoana huomioitavana erona voidaan varmasti pitää sitä, että varsinkin keskipitkiä juttuja julkaistiin vuonna 1992 todella runsas määrä, miltei kaksi kertaa enemmän kuin minään muuna tutkimusvuonna. Myös pitkiä juttuja oli tuolloin huomattavasti enemmän. Lyhyiden juttujen prosenttiluku kaikista jutuista on säilynyt kaikkein tasaisimpana. Muina vuosina luku liikkuu 20–21 %:n tienoilla, vuonna 1997 se käy 27 %:ssa. Ei voida siis sanoa, että Suomi-kirjoittelu olisi kokonaisuudessaan muuttunut pituuksiltaan huomattavasti tutkittavien vuosien aikana. Ainoana kannattaa kai mainita, että 1990-luvun lopun vuosien artikkeleista suurin osa on pitkiä, kun taas alkuvuosina eniten ilmestyi keskipitkiä juttuja.

Yksittäisten lehtien osalta muutosta juttupituuksissa on tapahtunut. Myös eri lehtien välillä on suuriakin eroja. Seuraavassa eri pituisten artikkelien prosentuaalinen jakautuminen kussakin lehdessä. Lukuja on helpompi ja järkevämpi vertailla prosentteina, koska artikkelien kokonaismäärät vaihtelevat suurestikin eri lehtien välillä.

	The Times	The Independent	The Guardian	Le Monde	Libération
LYHYT	7,6	21,1	10	30	14,3
KESKI-PITKÄ	46,2	34,2	41	46,1	53,6
PITKÄ	46,2	44,7	49	23,9	32,1

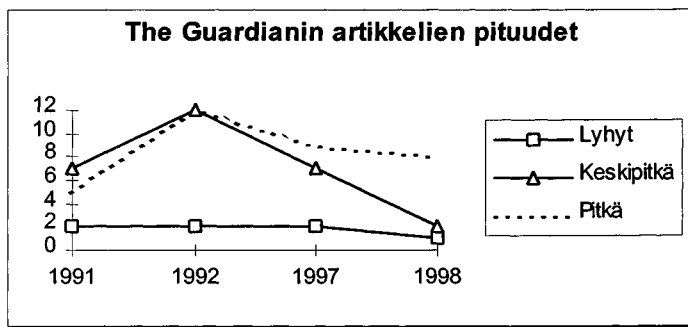
Ensimmäinen huomio olkoon, että ranskalaiset lehdet kirjoittavat brittejä vähemmän pitkiä artikkeleita – varsinkin Le Monden tapauksessa pitkien artikkelien määrä muihin verrattuna on varsin pieni. Mielenkiintoinen huomio, kun Le Monde on kuitenkin julkaissut määrällisesti eniten Suomi-aiheisia artikkeleita. Vuosittain Le Monden artikkelit jakautuivat seuraavasti:

Taulukko kertoo Le Monden Suomi-kirjoittelun laantumisesta vuosien edistyessä, mutta myös, että pitkien juttujen määrä on kavennut puoleen kun taas keskipitkät jutut alkavat olla ”normi”. Jakaumat ovat mielenkiintoisia. Vuonna 1997 erimittaisia juttuja oli melkein täsmälleen sama määrä (6-5-6), seuraavaksi vuodeksi luvut muuttuvat täysin. Le Monden kirjeenvaihtajan Antoine Jacobin kirjoittamat jutut ovat miltei poikkeuksetta keskipitkiä tai lyhyitä, lyhyet ovat selvästi uutistoimistomateriaalia.

Pitkät jutut ovat miltei yksinomaan muiden toimittamia kulttuuriuutisia. Lyhyitä juttuja on eniten vuonna 1992, mikä varmaankin selittyy monilla pienillä lamauutisilla; lakoista, devalvaatioista ja vaaleista. Toisin kuin 1998, 1990-luvun alun vuosien pitkät artikkelit ovat analyttisiä artikkeleja Suomen muutoskaudesta, suhteesta Venäjään ja liittymisestä EU:hun. Mukaan mahtuu myös pari haastattelua, Aki Kaurismäen ja Esko Ahon.

The Guardianissa puolestaan trendi on aika vastakkainen. Juttujen määrä on pudonnut huomattavasti tutkimuskauden loppupuolella, mutta pitkistä artikkeleista on tullut tämän lehden normi.

Kun Le Mondessa keskipitkiä artikkeleita on 1998 selvästi enemmän kuin muita, on niiden määrä pienentynyt aika dramaattisesti The Guardianissa. Lyhyitä juttuja sen sijaan on ollut aina tasaisen vähän. Kuten näkyy, The Guardian on jatkuvasti julkaissut suhteellisen paljon pidempiä Suomi-aiheisia reportaaseja. Ne jakautuvat tasaisesti myös eri aihepiirien kesken toisin kuin Le Mondessa. Aiheita on Suomen EU-jäsenyydestä Linda Lampeniukseen asti. Lyhyiden juttujen pieni määrä selittyy ehkä sillä, ettei The Guardian esim. ranskalaislehdistä poiketen ole katsonut aiheelliseksi julkaista

uutistoimistojen sähköitä Suomen vaalituloksista. Pienten maiden vaalit eivät taida muutenkaan sitä kovin kiinnostaa; Suomen vuoden 2000 presidentinvaalien tulokset The Guardian nappasi kun laskenta oli vielä pahasti kesken ja totesi Esko Ahon olevan matkalla voittoon (The Guardian, 7.2.2000).

Muista lehdistä todettakoon, että molempien brittilehtien The Timesin ja The Independentin trendi on ollut samansuuntainen kuin The Guardianilla, vaikkakin erot ovat hieman pienempiä. The Times ei vuonna 1998 julkaissut yhtään lyhyttä Suomi-aiheista juttua. The Independent on tosin julkaissut tasaisesti lyhyitä juttuja, mutta pitkien osuus (ja määrä) on kasvanut 1990-luvun loppua kohden. Libérationin tapauksessa ovat luvut muuttuneet tyystin – kun vuosina 1991–92 yli 90 % sen Suomi-uutisista olivat joko pitkiä tai keskipitkiä ovat sen vuoden 1997 kaksi juttua molemmat parin lauseen mittaisia. Mielenkiintoista siis huomata, että brittilehtien kohdalla Suomesta kirjoitetaan enemmän pidempiä reportaaseja, kun taas ranskalaisissa lehdissä jutut ovat vuosien varrella lyhentyneet ja viihteellistyneet.

7.4 Artikkelien lähteet

Vilkaus artikkelien lähteisiin on mielestäni aiheellinen ja mielenkiintoinen, koska se myös osaltaan paljastaa mistä näkökulmasta juttuja on lähdetty tekemään ja kuinka paljon niiden eteen on nähty vaivaa. Kaikkia lehtiä voi syyttää siitä etteivät ne aina ole merkinneet jutun lähdeä. Huomattavaa on, että reilusti suurimman osan on

kirjoittanut lehden oma toimittaja. Vahinko on, ettei materiaali paljasta aina onko tuo toimittaja vierailut Suomessa jutunteossa vai ei.

	Uutistoimis- to	Oma toimittaja	Suomalainen toimittaja	Lähdettä ei mainittu
The Times	-	37	4	7
The Independent	4	26	1	7
The Guardian	3	49	8	10
Le Monde	6	65	-	16
Libération	4	13	-	2

Vain brittilehdet ovat hyödyntäneet (voineet hyödyntää?) suomalaisia toimittajia Suomi-aiheisten juttujen teossa. The Guardianin tapauksessa vaikuttaa yhteistyö Helsingin Sanomien kanssa – suomalaisten toimittajien juttuja ei julkaistu enää vuosina 1997–98. Uutistoimistoja on käytetty suoraan sanoen huomattavan vähän.

Prosentuaalisesti eniten niihin on turvautunut Libération (21 %), muilla uutistoimistolähteistä tulee noin kymmenesosa materiaalista. Eniten käytettiin Reutersia ja AFP:tä, vain yksi uutinen tuli AP:ltä. On selvää, että uutistoimistoja on varmasti käytetty enemmän sekä taustamateriaalina kuten myös juttuaiheiden “löytämiseksi”. Le Monden kirjeenvaihtaja ei tosin häntä haastatellessani myöntänyt käyttävänsä uutistoimistoja juttulähteenään vaan sanoi seuraavansa, ruotsinkielisen taitoinen kun on, Hufvudstadsbladetia ja muuta pohjoismaista lehdistöä.

Selkeästi suurin osa Suomesta kirjoitetuista jutuista tulee lehden oman toimittajan kynästä. Käytäntö näyttää yleisellä tasolla olevan, että Suomeen lähetetään ”kuka

sattuu”. Varsinkin vuonna 1998 brittilehdissä lähes jokaisella jutulla on eri kirjoittaja. The Independentin tapauksessa toimittajat ovat vaihtuneet jatkuvasti kaikkina vuosina. The Guardianilla on selvästi ollut vuosien 1991–92 aikana Helsingin Sanomien lisäksi kaksi toimittajaa, jotka ovat kirjoittaneet Suomesta useampaan otteeseen, Alex Duval Smith ja John Rettie. Vuonna 1997 lehdellä oli kirjeenvaihtaja Pohjoismaissa, Jon Henley. Sittemmin vuonna 1998 toimittajajoukko on kirjava. The Timesin tapauksessa löytyi yksi selkeä linjaus: lamasta ja talousasioista kirjoitti vuosina 1991–92 Colin Narbrough. Muilta osin toimittajat vaihtuvat. Le Mondessa on ollut kaikkina vuosina kirjeenvaihtaja. Ennen Antoine Jacobia, vuonna 1997 kirjeenvaihtajana oli Benoit Peltier ja 1990-luvun alussa Françoise Nieto. Myös kulttuurin saralla Pierre Gervasoni on kirjoittanut paljon Suomesta. Libérationissa toimittajan nimi mainitaan vain harvoin, eikä ketään ole mainittu kahdesti.

Vakituisen toimittajan tai kirjeenvaihtajan olemassa olon tulisi tuoda asiantuntemusta kirjoittamiseen. Jos näin on, voittajina tästä erästä selviävät Le Monde ja The Guardian. Suoralta kädeltä niiden Suomi-kirjoittelun sisältö onkin muihin verrattuna asiallisempaa ja laajempaa. Ehkä ei voida sanoa, että enemmiltä virheiltä on säästyty. Tämä johtunee siitä, että vaikka kirjeenvaihtaja olisikin olemassa vain noin puolet Suomi-aiheisista jutuista ovat hänen kirjoittamiaan. Tämä taas johtuu luonnollisesti siitä, ettei kirjeenvaihtaja voi olla ekspertti kaikilla aloilla ja niinpä kulttuurista tai taloudesta saattaa kirjoittaa niihin erikoistunut kotimaassa oleva toimittaja. Jos oma toimittaja kirjoittaa leijonan osan julkaistavista Suomi-aiheisista jutuista ja hän ei

oleskele lähialueilla, vaan lähetetään Suomeen jutuntekoon, voidaan olettaa, että Suomesta ei järin kirjoiteta ”kovia” uutispaloja, joiden julkaisulla on kiire.

8. SISÄLTÖANALYYSI

Van Dijkin mielestä puhtaasti sisällöllinen analyysi tulisi rajoittaa muutamiin esimerkkijuttuihin. Tämä on sinänsä vaikeaa omassa tapauksessani, koska tutkimuksessa ei ole kyse saman tapahtuman vertailusta eri sanomalehdissä. Olen kuitenkin valinnut joka lehdestä yhden jutun vuosilta 1991–92 ja yhden vuosilta 1997–98 (paitsi Libération vain yksi, vuoden 1998 puuttumisen vuoksi). Kuten van Dijk ehdottaa (1988, 66), olen käyttänyt määrällistä dataa suuntaa-antavana valitessani artikkelit sisältöanalyysiin. Valitut artikkelit pyrkivät täten olemaan esimerkki lehden Suomi-uutisoinnin yleisestä linjasta. Kuva yleisestä linjasta (tai ainakin ns. “tyyppi-artikkelista”) syntyi, kun jaoin lehtien Suomi-uutiset aihepiirien, pituuden ja lähteiden mukaan. Artikkelit eivät ole kuitenkaan puhtaita esimerkkejä tyyppillisestä uutisoinnista, koska artikkelien aihekirjo on niin suuri. Tyyppillistä niissä on pituus, lähde ja aihepiiri (poliittinen, talous jne.). Ennen artikkelien esittelyä hieman pohdintaa siitä mitä olen etsimässä ja miksi.

8.1 Periferiamallin erottaminen uutisista

Tarkoitus tutkimuksessa on tutkia Suomi-uutisoinnin periferistä luonnetta. Miten siis määritellä periferisyys? Miten se esiintyy uutisissa? Teoriaosuuteni pohjalta voi rakentaa tiettyjä olettamuksia. Galtungin ja Rugen tutkimuksen pohjalta periferian maan uutisoinnissa tyyppillistä on:

- **H1:** ymmärrettävän kiinnekohdan sisällyttäminen uutiseen (Ranskan ja Britannian tapauksessa Suomesta uutisoitaisiin esim. EU:n yhteydessä)
- **H2:** uutinen on ns. helposti uutisoitava (uutinen on helposti ennakoitavissa ja poimittavissa - esimerkiksi vaalien tulokset)
- **H3:** on selkeä (uutiset sopivat vanhoihin muotteihin, sama uutisaihe)
- **H4:** uutisen sisältö on ennalta arvattavissa (osataan odottaa tiettyä uutistyyppiä tai suhtautumista (votka, joulupukki, sauna jne.)
- **H5:** se sisältää stereotyyppisiä (mainitaan vaikka poliittisen tapaamisen yhteydessä, että se tapahtuu ”kylmässä maailman kolkassa”)
- **H6:** asiaa yhteiskunnan korkeassa asemassa olevista henkilöistä (presidentit, muut poliittiset henkilöt, suuret urheilusankarit...)

Stereotyyppisyyteen on ehkä syytä tarttua yksityiskohtaisemmin ja miettiä mikä on briteille ja ranskalaisille stereotyyppistä Suomi-kuvaa? Britanniassa tehdyt Suomi-kuva tutkimukset ovat luultavasti päteviä myös Ranskan tapauksessa. Brittien kuva Suomestahan kiteytyi kolmeen koohon: ”kylmä, kallis ja kaukainen”. Näihin voisi ehkä liittää sellaisia käsitteitä kuin: napapiiri, kylmyys, lumi, pimeys, joulupukki, sauna-perinteet, pohjoismaalainen ulkonäkö, juovat paljon, puhuvat vähän, jne.

Stereotyyppiset viittaukset ovat usein itse uutiselle tarpeettomia; niillä ei välttämättä

ole itse jutun kanssa tekemistä, ne ovat olemassa, jotta juttu avautuisi lukijalle helpommin. Jos koko juttu on stereotypiaa, vaikka juttu joulupukin pajasta, tällöin kyse on Galtungin ja Rugen tekstin mukaan ”vanhaan muottiin sopivasta” jutusta. Jutusta, jota osataan odottaa. Kun teksti sisältää ”tarpeettomasti” stereotyyppisiä mielikuvia, se paljastaa tietynlaisen kevyen suhtautumisen: maata ei oteta täysin vakavasti, lähinnä koska se on valtavirran ulkopuolella eli periferinen.

Tässä ehkä onkin periferiaa koskevan uutisen tunnusmerkki: koko jutun tekemistä ei oteta yhtä vakavasti, lähinnä siksi, että itse maata, jota juttu käsittelee ei maailman systeemissä oteta vakavasti. Palaamme siis jälleen uutisarvo-keskusteluun ja uutisvirtojen epätasapainoon: isot vaikuttajat myös näkyvät (Changin 1998) ja niiden kuva on seurauksena monikerroksisempi. Stereotyyppien ”liikakäytön” lisäksi tällainen ”arvottomuus” paistaa läpi myös kirjoitus- ja asiavirheissä. Toimittajien hällävälä-asenne vaikka paikkojen oikeinkirjoituksessa osoittaa selkeästi kuinka vakavasti otetaan koko homma.

Kuten tulee jo selkeästi esille pidän teorian pohjalta periferian indikaattoreina juuri jutuissa paljastuvaa piittaamattomuutta ja sitä, että juttu itsessään on tavallaan täyttömateriaalia tai pelkkä kuriositeetti.

8.2 Lehtien sisältöanalyysi

Sisältöanalyysissä olen pannut merkille **julkaisupäivän** ja **-päivämäärän**, sivun ja **osaston**, jossa juttu julkaistiin. Olen myös ottanut huomioon uutisen ns.

ajattomuuden eli onko uutinen sidottu johonkin tapahtumaan vai olisiko uutisen voinut julkaista periaatteessa milloin vain: kuinka pitkä aika on ehtinyt kulua ennen kuin uutinen julkaistaan. Materiaalin laajemmassa tarkastelussa oli mielenkiintoista huomata esim. vaalituloksissa, että niiden uutisointi saattaa viivästyä jopa parilla päivällä. Tällöin voi katsoa tulosten olevan pelkkää täyttöä, koska jos kukaan Suomen eduskuntavaalien tuloksista olikin kiinnostunut hän olisi saanut tulokset selville jo kauan sitten muuta kautta. Julkaisupäivässä merkittävää saattaa olla onko kyseessä sunnuntainumero (jossa on luonnollisesti enemmän ”pehmeitä” uutisia ja pidempiä reportaaseja) vai arkipäivänä ilmestynyt lehti. Päivämäärä saattaa selittää osaltaan miksi juuri tietty juttu on päätynyt julkaistavaksi - itsestään selvä esimerkki ovat joulupukki-artikkelit, jotka alkavat ilmestyä marraskuun loppupuolella. Sivunumero ei välttämättä kerro näkyvyydestä tarkemmin, koska uutiset on jaoiteltu eri osastoille. Näkyvyydestä kertoo toki, jos juttu on päässyt etusivulle - analysoitavista jutuista yksi on sen kunnian ansainnut. Jakautuminen osastoille ei sinänsä paljasta paljoakaan, ellei juttu ole kotimaan osastolla milloin on selvää, että Suomi ei ole uutisen pääosassa vaan aihe liittyy vahvasti johonkin kuumaan kotimaan aiheeseen.

Koska artikkelit ovat hyvinkin pitkiä, en ole sisällyttänyt niitä itse tutkimusosuuteen. Kokonaisuudessaan artikkelit löytyvät liitteinä tutkimuksen lopusta. Tässä niitä on lainattu vain tarpeen mukaan. Artikkelien pituudesta johtuen en ole myöskään lähtenyt dekonstruoimaan toimittajan tekstiä yksityiskohtaisemmin. Kerronnalliseen rakenteeseen puutun vain Galtungin ja Rugen periferia-uutisten luonteen hypoteesien pohjalta. Toisaalta analyysini saattaa

sivuta hieman diskurssianalyysiä, jos ja kun etsin tekstistä ”ylimielistä otetta”, dramatiikkaa tai toimittajan näkökulmaa.

8.2.1 The Times

Vuosina 1991–92 The Timesin Suomea koskevista uutisista suurin osa on talousuutisia (11/28), talousuutisista taas suurin osa käsittelee lamaa. Tarkempaan sisältöanalyysiin olen näiltä vuosilta valinnut lama-artikkelin ”Arctic freeze” (Liite 1) (*Arktinen jäätyminen*). Artic Freeze julkaistiin torstaina 24. lokakuuta 1991. The Timesin 1990-luvun alun CD-ROM -versio ei valitettavasti ilmoita sivunumeroita. Juttu on luokiteltu omassa luokituksessani keskipitkäksi ja se on tuon ryhmän lyhyemmästä päästä. Juttu on julkaistu taloussivuilla, eikä sille ole merkitty lähdettä.

Artikkelin varsinainen uutinen on Suomen työntekijöiden ja ammattiliittojen välinen 22-kuukautinen sopimus, joka alentaa työntekijöiden ostovoimaa 4.1 %:lla, teollisuuden palkkataakan pienenetessä 7 %:lla. Sopimukseen kerrotaan päästyn edellisenä maanantaina. Kun itse juttu julkaistaan torstaina, voi todeta, ettei Suomen sopimuksia pidetä millään tasolla kiireisenä tai jutun pääaiheena. Jutussa onkin selkeä brittiläinen näkökulma: Ison-Britannian palkat eivät saisi nousta eurooppalaisia partnereita enemmän. Tähän asti maa on palkka-asioissa verrannut itseään Saksaan, mutta The Times kehoittaa katsomaan ”kauemmas, pohjoisemmaksi, Suomeen”, joka mainitun sopimuksen ansiosta on muuttunut ”uudeksi mallimaaksi palkka-asioissa” (*new model country on earnings*). Lama

mainitaan yhdessä lauseessa: ”drakonisen sopimuksen tekee **ehkä** ymmärrettäväksi se, että maa kärsii pahimmasta lamasta sitten vuoden 1920” (*The draconian respose is, perhaps, understandable, given that the country is suffering its deepest recession since 1920*). Selkeästi Suomen lama on sivuseikka, uutisen tärkein viesti on Suomen palkkaleikkausten mahdollinen vaikutus Euroopan laajuisesti, joka saattaisi täten tuoda laman uhan Britanniaankin. Artikkelin voisi ymmärtää enemmän kannanottona oman maan (Britannian) palkkapolitiikkaan kuin uutisena Suomen lamasta ja palkkaleikkauksista.

Artikkelissa on käytetty kielikuvia, jotka liittyvät näkemykseen Suomesta kylmänä ja kaukaisena maana. (H5) Otsikon **arktisen jäätymisen** lisäksi kehoitetaan Britannian teollisuutta ”suuntaamaan katseensa **kauemmaksi, pohjoiseen, Suomeen**” (*further afield, northwards to Finland*): jukstapositio toimii aivan kuin nämä kolme olisivat synonyymeja. Sopimuksen allekirjoittaessaan The Timesin mukaan suomalaiset työntekijät hyväksyvät ”todella **arktiset palkkaehdot**” (*truly Arctic conditions on pay*). Jos taas Suomen palkkaleikkaukset vaikuttavat ympäri Eurooppaa toisi se ”pula-aikaa muistuttavan **jäisen tuulahduksen**” (*icy winds all too reminiscent of the Great Depression*). Arctic Freeze on toinen vuonna 1991 The Timesissa julkaistu lama-uutinen. Pari viikkoa aiemmin (10.10.) lehti kertoi lamasta hieman laajemmin. Lamasta uutisoitiin samaan tyyliin myös kuukautta myöhemmin. Näin kehittyy tavallaan selkeä uutistyyppi (H3), jonka viestiä on helppo toistaa.

Arctic Freeze täyttää monia Galtungin ja Rugen periferia-uutisen tuntomerkkejä. Se kertoo stereotyyppisin sanakääntein (H5) kaukaisen maan lamasta, jolla saattaa

kuitenkin olla kotimaahan negatiivisia vaikutuksia. Uutisessa ei olla millään lailla huolestuneita Suomen lamasta eikä laman syitä ei selvitetä. Uutinen omalla tavallaan yksinkertaistaa Suomen (H3), ”maa, jossa oli jo valmiiksi kylmä on vielä kylmempi, koska siellä tehtiin palkkaleikkauksia”. Eikä tämän kylmän haluta ulottuvaan kotiin asti! Uutinen on myös helppo (H2), kova uutinen, jossa on esitellään muutama tarkka luku, jotka ovat oletetusti lähtöisin uutistoimistosta.

Vuosina 1997–1998 The Timesin Suomi-uutiset ovat jakautuneet kaikista lehdistä ehkä tasaisimmin kaikkiin aihepiireihin. Eniten julkaistiin poliittisia- ja kulttuuriuutisia. (9/19). Ainoastaan yhdestä aiheesta on kirjoitettu kaksi kertaa; Suomen asemasta tietotekniikan huipulla. Siksi valitsin ”**Secrets of success in Santaland**” (Liite 2) (*Menestyksen salaisuudet joulupukin maassa*) -artikkelin, joka kertoo Suomen edistyksestä uuden teknologian alalla. Pitkä artikkeli julkaistiin tutkimusjakson loppupuolella keskiviikkona 30. syyskuuta 1998. Artikkelin löytyi lehden Features-osastolta sivulta 12. Features on pidempien ja analysoivempien ajankohtaisartikkelien julkaisualuetta. Artikkelin ei liity mihinkään tapahtumaan, eli sen julkaisulle tuskin on ollut tarkkaa deadlinea.

Artikkelissa toimittaja Nigel Powellin tehtävä on selvittää mysteeri. Miten on mahdollista, että Suomesta on tullut maailman johtava tietotekniikkaosaaja? Lähtökohdat eivät Powellin mukaan ole olleet mitenkään otolliset: asukasluku on puolet Lontoosta ja maassa on 180 000 järveä ja enemmän saunoja kuin autoja! Sitä paitsi Suomi tunnetaan paperintuottajana. Powellin haastattelemat asiantuntijat kertovat Suomen avanneen telekommunikaatiomarkkinansa ennen muita maita ja onnistuneen välttymään uuden teknologian helposti aiheuttamalta väestön

jakautumiselta niihin, joilla on yhteys ja niihin joilla sitä ei ole. Esimerkkinä toimivista IT-ratkaisuista Powell on matkustanut ”50 mailin päähän napapiiristä”, Kuusamoon, jonka kaikissa kouluissa on Internet-yhteys. Kännykät ovat kuitenkin Suomen valttikortti ja jo osa suomalaista kansanperinnettä. ICL Finlandin johtaja Rauno Heinonen kertoo toimittajalle, että suomalaiset haluavat pitää yhteyttä, mutta samalla olla erillään – ja kun ulkona on -20° antaa uusi teknologia syyn jäädä sisälle lämpimään.

Powell on lähtenyt jutuntekoon tosimelessä tutkimaan miksi Suomesta on tullut johtava uuden teknologian käyttöönotossa. Hän ei naureskele eikä vähättele löytämiään saavutuksia tai toteutuksia, vaan ennemminkin kertoo kuin kommentoi. ”Uuden teknologian huippumaa” on uusin Suomeen/suomalaisiin liitettävä stereotyyppi. Stereotyypin synty oli artikkelin julkaisun aikoihin vasta käsitteillä, eli itse aihetta tuskin voidaan vielä tänä ajankohtana pitää stereotyyppisenä. Tuttuja viittauksia Powell kylläkin käyttää (H5). Jo otsikko ”menestyksen salaisuus **joulupukin maassa**” antaa sävyä koko jutulle: eihän Suomesta tiedetä kuin joulupukki! Sitten tulevat **pieni väkiluku, 180 000 järveä**, enemmän saunoja kuin autoja (*population half of that of London, with 180,000 lakes and more saunas than motorcars*). Powell kertoo Suomen olevan **keskiyön auringon** ja **joulupukin pajan kotimaa** (*Finland, the home of the midnight sun and Santa’s secret grotto*). Kuusamosta mainitaan sen olevan **pieni ja lähellä napapiiriä**. Huomion arvoista, että taas on menty ”Lappiin”. Jutussa esitellään Nokian uusi Communicator 9010, jonka avulla ”suomalaiset voivat nyt lukea sähköpostia ja surffata netissä ja jopa lähettää toisilleen **valokuvia moottorikelkastaan Lapin perukoilta**” (*Finns can now send e-mail, browse the net and even send each other photographs all from their snowmobile in*

the middle of Lapland). Mielenkiintoista, kuinka uudet Suomi-kuvat kohtaavat vanhat tai kuinka uudet kuvat liitetään vanhoihin stereotyyppeihin. Lopuksi Powell toteaa, että mitä vaan uusi teknologia keksii, hän uskoo suomalaisten tottuvan siihen ”kuin sorsa jäiseen veteen” (*Whatever direction the technology takes, it seems clear that the Finnish public will take to it like ducks in icy water.*).

Suomalaisesta näkökulmasta vaikuttaa ehkä oudolta (ja loukkaavaltakin), että Suomen teknologiaosaamista pidetään ihmeenä – ja varsinkin mistä syistä: koska meitä on vähän ja järviä ja saunoja paljon? Tällainen ihmettely ei tuo esille väärää Suomi-kuvaa, vaan paljastaa toimittajan lähtökohdat. Kun tietää Suomesta asiat, jotka hän tuo esille vaikuttaa Suomen korkeantason teknologiaosaaminen ihmeeltä. Toimittajaa voisi ehkä ennemminkin syyttää asioiden yksinkertaistamisesta (H3), koska hän ei etsi kompleksisempaa tai kattavampaa selitystä teknologiaihmeelle, vaan heppoiset ”meillä on kylmä ja siksi tykkäämme näpertää tietokoneita sisällä” - selitykset kelpaavat. Itseasiassa Powell ei vastaa missään vaiheessa selkeästi artikkelinsa alussa esittämänsä kysymykseen, kuinka Suomesta on tullut uuden teknologian johtava maa.

Jutusta löytyy myös periferia-utiselle vähemmän tyypillisiä piirteitä. Artikkelin ei tee minkäänlaista vertailua Suomen ja kotimaan tilanteen välillä eikä myöskään Euroopan laajuisesti, vaan keskittyy vain Suomeen. Artikkelissa eivät kaikki haastateltavat kuulu yhteiskunnan eliittiryhmiin, vaan puheenvuoron saavat kuusamolainen opiskelija ja poliisijohtaja. Kaikki nimet on kirjoitettu oikein. Stereotypioita käytetään erilailla Powellin artikkelissa kuin edellisessä The Timesin jutussa. Nyt stereotypiat ikään kuin luovat pohjan jutulle: näistä me Suomen

tunnumme, mutta yllätys yllätys! Se onkin huipputeknologian ykkösmaa! Stereotypioita ei siis ole heitetty ”turhaan” joukkoon, vaan niillä on tarkoitus artikkelissa. Ainoa turhempi heitto on vertaus jäisessä vedessä uiviin sorsiin. Se olettaa suomalaisten pitävän kylmästä ja olevan siksi hieman erikoisia.

8.2.2 The Independent

Tutkimusajanjakson alkuvuosilta valitsin esimerkiksi The Independentin Suomi-uutisoinnista keskipitkän ”Finns try to shed ho-ho image” (Liite 3) (*Suomalaiset haluavat eroon joulupukki-imagostaan*). Vuonna 1992 Suomen imagokriisi kiinnosti lehteä kahden jutun verran. ”Ho-ho-ho image” -artikkeli ilmestyi torstaina 23. tammikuuta 1992. Se julkaistiin ulkomaanuutisten osastolla sivulla 10 ja sen on kirjoittanut lehden tuolloinen ulkomaanuutisten päätoimittaja Andrew Marshall.

Artikkeli pyytää lukijaa ajattelemaan joskus Suomeakin (*Spare a thought for Finland*). Suomella kun on meneillään pahanlaatuinen (jättiläismäinen!) imagokriisi. Suuria ongelmia on kolme: Neuvostoliitto, Ruotsi ja joulupukki. Artikkelilla on kaksi tapahtumayhteyttä: Suomi oli edellisenä päivänä aloittanut Britanniassa kampanjan Suomi-kuvan kohentamiseksi (kun tutkimus paljasti, etteivät britit tienneet Suomesta mitään), ja Suomi oli allekirjoittanut edellisenä maanantaina Venäjän kanssa uuden kauppasopimuksen. Jälleen voidaan todeta, ettei sopimuksen allekirjoittaminen ole ollut millään lailla kiireinen uutinen, koska sen on voinut julkaista kolme päivää myöhemmin. Marshall kertoo Suomen hallituksen nyt toivovan, että suomettumis-sana katoaa kaikkien sanavarastosta. Suomi hakee EU-

jäsenyyttä, kunhan pääministeri Esko Aho saa puolueensa lämpenemään ajatukselle. Ruotsi kuitenkin tuottaa Suomelle ongelmia: sitä pidetään modernina ja laatutietoisena maana, kun Suomi nähdään vakavana ja köyhänä (*serious and poor*). Ja kun Ruotsi tunnetaan Volvosta ja Abbasta ja blondeista, Suomen ainoa kuuluisuus on joulupukki. Suomen tarkoitus onkin nyt näyttää briteille, että Suomessa on muutakin kuin Lappi ja tarjoaa mm. suomalaisia tuotteita, metsätuotteita ja viinaa. Marshall nauraa suomalaiselle itseironialle, kun maa tuo brittimarkkinoille oluen nimeltä ”the beer from nowhere” (*olut ei mistään*).

Marshallin kirjoitustyyli on ylimielinen ja surkutteleva. Siinä selkeästi on tarkoitus nälväistä pientä maata, joka epätoivoisesti yrittää – ehkä naurettavin keinoin – parantaa huonoa imagoaan. Artikkelin tarkoituksena on nimenomaan tuoda esille Suomeen Britanniassa liitettäviä negatiivisia mielikuvia eikä kouluttaa brittejä Suomi-tietoudessa. Se, että britit eivät tiedä Suomesta mitään ei ole heidän vikansa; suomalaisten markkinointi on mennyt pieleen. Jutun johtavina ”uutisina” ovat Suomen uusi sopimus Venäjän kanssa, joka ei ”kuten aiemmat sopimukset, anna Moskovalle valtaa muokata Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa” (*Unlike previous pacts this does not give Moscow the power to shape Helsinki’s foreign and defence policy*) sekä Suomen huono imago Ruotsiin verraten. Otsikkoa ei oikeastaan selitetä artikkelissa. Artikkelin ei nimittäin anna ymmärtää Suomen olevan pyrkimässä eroon joulupukin maa –imagostaan, vaan todistelevan maassa olevan muutakin.

Stereotyyppien käyttöä tämän artikkelin yhteydessä on vaikea verrata muihin artikkeleihin, kun kyse on nimenomaan niistä. Kuten sanottu mitään suurempaa

asiantuntemusta Suomesta ei pyritä tuomaan esille, vaan Marshall toistaa tuttua vanhaa levyä: Neuvostoliiton ”alainen”, tylsä Suomi, köyhä, hitaasti kehittynyt Suomi, jossa asuu joulupukki. Artikkelin tarkoitus ei selvästikään ole arvailla olisiko Suomi todellisuudessa hieman erilainen kuin nämä viittaukset antavat ymmärtää. Yhden epäkohdan Marshall sentään ”korjaa”: ”Suomalaiset saattavat olla vakavia, mutta he ovat Euroopan toiseksi rikkain maa” (*Finns maybe serious, but they are the second richest nation in Europe*). Sopii miettiä oliko asia näin keskellä pimeintä lamaa... Tyypillisten stereotyyppien pönkittämisen (H5) lisäksi Marshallin juttu sopii 1980-luvulle tyypilliseen ”suomettunut Suomi” näkemykseen (H3). Samalla suomettumis-viittauksella tehdään jutusta ymmärrettävämpää brittilukijalle: lukija liittää mielikuvansa Neuvostoliitosta uutiseen ja ymmärtää sitä kautta Suomen vaikeaa tilannetta (H1). Tyylin osalta voidaan sanoa kirjoittajan olevan tietoinen, että hän puhuu periferiasta – Suomi on jotain tuolla kaukana, emmekä me tiedä siitä mitään.

Vuosikymmenen loppuvuosien aihejakauma *The Independent*issä on yllättäen paljon selkeämpi. Silmiinpistävää vuosien 1997–98 kirjoittelussa oli *The Independent*in osalta matkailuaiheisten juttujen lisääntyminen, suosikkiaiheena Lapin-matkailu.

Näistä valitsin pitkän jutun ”**Santa does really wear a red coat**” (Liite 4).

Vaikkakin lukija saattaa olla tässä vaiheessa kurkkuaan myöten täynnä viittauksia Lapin eksotiikkaan ja kylmyyteen, 1990-luvun lopun *The Independent* on ”täynnä” Lapin matkailua, ja siksi sellainen artikkeli on analyysiin otettava. Pakko todeta, että brittilehtiä tarkemmin lukiessa Suomi ei todellakaan ole onnistunut laajentamaan imagoaan joulupukista kovinkaan pitkälle! ”Joulupukilla tosiaan on punainen nuttu” –artikkeli ilmestyi sunnuntaina 16. marraskuuta 1997, lehden

Features-osastolla sivuilla 1–2. Se on siis saanut näkyvän paikan, ja koska kyse on sunnuntain lehdestä matkailu- ja reportaasiosiot muodostavat aivan omat lehtensä, jotka myydään tavallisen sanomalehden kanssa. Jutun on kirjoittanut Danuta Brooke, joka vieraili Ylläksellä poikansa kanssa.

Juttu on kesymmästä päästä The Independentin Lapin-matkailujuttuja. Tällä tarkoitan, ettei se, kuten muut aiemmin mainitsemani lehden Lappi-jutut, keskity pilkkaamaan lappilaisia tapoja tai perinteitä. Päinvastoin, Brooke on ollut haltioissaan. Juttu on julkaistu marraskuun puolivälissä parhaaseen Lapin-matkavarausajaksikaan. Jutusta selviää, että itse matka on tehty edellisen vuoden jouluna, noin viikko ennen joulua. Jutunteolla ei ole ollut kiire, mutta se on ajoitettu tarkasti.

Brooke ja hänen poikansa viettivät Lapissa 48 tuntia. Matkaan oli kuitenkin sisällytetty kaikki mitä Lapin eksotiikalta voisi toivoa: koiravaljakkoajelu, poroajelu, pulkkamäki, moottorikelkka-ajelu, vierailu joulupukin luona, murtomaahiihtoa jne. Artikkelin paljastaa Brooken olevan liikkeellä Lapissa ensimmäistä kertaa. Hän hämmästelee husky-koirien hyvää kuntoa, koska muistaa nähneensä dokumentin näistä koirista pohjoisnavalla, ja televisiossa ne näyttivät laihoilta ja kirpunsyömiltä. (*Having once seen as film about the harsh lives of huskies in the Arctic, I'd expected a bunch of this, mangy-looking canines. But these dogs had thick, clean, healthy coats...*) Lauserakenne antaa ymmärtää Brooken uskovansa olevansa pohjoisnavan alueella. Pari lensi Kittilään, josta oli ”mitäänsanomaton bussikuljetus pimeässä” Ylläkselle. Ainoa hämmästyksen aihe oli, ettei yksikään auto vaikuttanut piittaavan sellaisesta lumimäärästä tiellä, joka olisi pysäyttänyt

brittiläisen kaupungin! (*none of the vehicles on the road seemed bothered that it was covered by an amount of snow that would have gridlocked a British city.*) Lapissa ei kaupungeja tosin edes ole, Brooke kirjoittaa. Siksi hyvin pian matkailija löytää itsensä yhdestä Suomen monista metsistä (kun suomalainen ajattelee Suomessa olevan paljon metsää, brittiläiselle meillä on monta metsää!). Sana **lumi** tulee esille artikkelissa uudestaan ja uudestaan, toisto kuvastaa varmasti sen eksoottisuutta vierailijalle. Brooken matkakertomuksessa paistaa Ullamaija Kivikurun (1990, 17) kuvaama etnosentrinen lähestyminen – samoin kuin The Timesin Arctic Freeze – jutussa. Jutussa korostetaan omaa näkökulmaa, jossa Suomen kaltainen kaukainen maa saa osakseen ”eksoottisia luonnehdintoja”.

Suurimmaksi osaksi Danuta Brooken artikkeli on hyväntahtoista hämmästelyä ja suomalaisen talven ihailua. Hieman hupia herättää tapaus, jossa Brooke ja hänen poikansa törmäävät poroon iltapimeässä matkalla pois pulkkamäestä. Brooke kertoo koettaneensa muistaa ovatko porot vaarallisia vai eivät ja muistaneensa vain niillä olevan punainen nenä. Hieman sekaannusta on taas herättänyt juoma, jota Brooke kuvailee sanoin ”kuuma, punainen lakkamehu” (*hot, red cloudberry juice*). Muuten jutussa ei ole asia- tai kirjoitusvirheitä. Brooke luo selvän eron oman ja kohtaamansa kulttuurin välille, mutta ei aseta niitä arvojärjestykseen, kuten hänen sanomalehdellään on Suomi- uutisoinnissa tapana. Selkeää on, että kyseessä on matka (eksoottiseen) periferiaan, jossa matkailija kohtaa juuri sitä mitä odottaakin: lunta, poroja, metsää ja joulupukin (H5). Suomalaisten tottuminen lumeen ja pimeään mainitaan – silti ei oikein paljastu tekeekö se meistä ihailtavia vai hieman outoja. Tässäkin jutussa, kuten aiemmissakin, sana ”arktinen” tulee usein esille. Britit tuntuvat käyttävän adjektiivia kuvaamaan yleisesti kylmää ja lumista ilmastoa,

eivätkä tarkoita (?) sillä pohjoisnapa-aluetta. Koska Brooken juttu kertoo Lapin matkailusta sopii se aiempiin muotteihin (H3).

8.2.3 The Guardian

Valinta The Guardianin Suomi-uutisoinnin esimerkkiotokseksi oli helppo vuosilta 1991–92. 18 artikkelia 41:stä lukeutui poliittisten tai yhteiskunnallisten kategoriaan. Mielenkiintoisia ja poikkeavia aiheitakin löytyi, mutta selkeästi molempina vuosina kirjoitettiin Venäjä-suhteista, YYA-sopimukseen ja EU-jäsenyyteen liittyen. Näitä yhteisesti kuvaavaksi artikkeliksi valitsin pitkän lamaa ja Suomen ulkosuhteita käsittelevän ”**Fear prompts Helsinki to frame a new role**” (Liite 5) (*Pelko ajaa Helsingin etsimään itselleen uutta roolia*). Pitkä artikkeli ilmestyi maanantaina 18. marraskuuta 1991 ulkomaan uutisten osastolla, sivulla 8. Sen on kirjoittanut John Rettie.

Rettien artikkeli alkaa hänen ylittäessään Venäjän ja Suomen rajaa Suomen alueelle. Hän kertoo rajalla odottaneen satoja romanialaisia pakolaisia kuusi viikkoa pääsyä Suomeen. Suomen rajat pysyivät kuitenkin visusti kiinni, koska maalla on itsellään 300 000 työtöntä. Rettien mukaan Suomelle rajalla odottavat romanialaiset ovat alkua elintasopakolaisten virralle. Tämän pelon siivittämänä on Suomi nyt luomassa itselleen uutta roolia ja käyttää siinä apunaan Venäjä-taitojaan. Rettie kertoo historiaa: Suomi itsenäistyi vuonna 1918 (sic) muiden Baltian maiden tavoin ja selvisi sodan jälkeen (Suomen ja Venäjän välisiä sotia ei mainita) ”sisulla” ja suomettumisstrategialla (”joustavaa puolueettomuutta”, *flexible neutrality*). Nyt

Suomen aikomus ei ole jäädä pelkäksi suojamuuriksi köyhyyttä ja kaaosta vastaan, vaan auttaa Venäjää nousemaan jaloilleen. Rettie on haastatellut ulkoministeri Paavo Väyrystä, joka kertoo Suomen satsaavan lähialueyhteistyöhön. Pohjana tälle yhteistyölle on uusi YYA-sopimuksen (1948 *Friendship Treaty*) korvaava sopimus, joka muistuttaa Venäjän ja muiden Euroopan maiden välisiä sopimuksia. Sopimus kuitenkin vaatii, ettei Suomi vaadi takaisin sodassa menettämiään alueita.

Ulkoministeri Väyrynen (*Vayrynen*) kertoo kuitenkin toimittajalle, että Suomen tahto on pitää auki mahdollisuus neuvotteluihin, jos halua Venäjän puolelta joskus löytyisi.

Rettien artikkelissa on siis kaksi uutista: romanialaiset rajan takana pyrkimässä Suomeen ja hiljattain uusittu YYA-sopimus. Kumpikaan näistä ei vaadi kiireellistä raportointia Britanniaan. Enemmän kuin Suomen uudesta roolista juttu tuntuu kertovan Suomen nykyisestä vaikeasta tilanteesta ja suunnitelmista purkaa tilannetta. Suomen lama ei ole uutisen pääaihe, suhteemme Venäjään on. Näiltä osin artikkeli täyttää muutaman Galtungin ja Rugen hypoteesin: se on selkeä (H3), koska kyseessä ovat Suomen ja Venäjän suhteet, joka on tuttu uutinen. Samalla rakennetaan siltoja lukijalle ymmärtämään uutista – Neuvostoliitto-liitännät auttavat ymmärtämään uutista ja näkemään sen yksinkertaisin termein: miten pieni maa pärjää suuren maan kyljessä (H1). Haastateltavakseen Rettie on valinnut yhteiskunnassa korkeassa asemassa olevan henkilön (H6), Suomen ulkoministerin.

Periferia-uutiselle epätyypillisesti Rettie liittää Suomen osaksi ”omia”. Hän luo selvän vastakkaisasetelman Suomen ja rajan takana odottavien köyhien itäeurooppalaisten välille. Samalla Rettie luo juttuunsa hieman draamaa kertomalla

Suomen talouden nousukaudesta, jonka Neuvostoliiton kaatuminen pysäytti kuin seinään: Suomen kauppa itänaapurin kanssa hautautui Neuvostoliiton raunioihin. (*Now this trade has almost vanished in the rubble of the Soviet economy.*) Rettie ei selitä (tai näe) artikkelinsa ristiriitaa; millä keinoilla oman raskaan laman kourissa taisteleva Suomi kykenee auttamaan Venäjän tilannetta.

Stereotyyppiä ei vilise muiden tähän astisten artikkelien tapaan. Ainoa mahdollinen stereotyyppi (H5) on Rettien toistama kuva Suomesta ”välittäjänä idän ja lännen välillä” (*mediator between East and West*) ja mielikuva siitä, että Suomella on maantieteellisen sijaintinsa vuoksi hyvin vaikeaa. Erikoisosaamista ja -tuntemusta Suomen sijainti toki vaatii, mutta vaaran liioittelu on ehkä tarpeetonta dramatiikan haku: ”pelko on pakottanut suomalaiset etsimään uutta roolia”... (*Fear has galvanised them into devising a new role*). Voisi epäillä ennemmin olosuhteiden muutosta suomalaisten liikuttajaksi. Asiavirheitä ei artikkelista löydy väärää itsenäistymisvuotta lukuunottamatta. Toimittaja osoittaa jopa jonkinlaista inside-tietoa käyttämällä suomalaista sanaa ”sisu” (*the iron will never to give in*) kuvaamaan Suomen selviytymistä Venäjän rinnalla toisen maailmansodan jälkeen.

Vuosien 1997–98 Suomi-uutiset ovat huomattavasti kirjavampi paketti.

Yhteiskunnallisia uutisia on edelleen eniten, mutta niiden määrä on romahtanut.

Koska keventäviä ja kulttuuriuutisia on selvästi toiseksi eniten (12/26) - kuten oli myös vuosikymmenen alkuvuosina - valitsin näiltä vuosilta keventävän uutisen. The Guardianin vuosien 1997–98 Suomi-uutisia saa edustaa aika tuttu keventävä Suomi-uutinen, vaimonkannosta kertova maanantaina 7. heinäkuuta 1997 ilmestynyt pitkä juttu ”**Tiny Tiina brings glory to ancient Finnish tradition**” (Liite 6) (*Pikku-Tiina*

tekee vanhasta suomalaisperinteestä hohdokasta). Kannattaa ehkä huomioida, että juttu on tosiaan julkaistu kesällä, jolloin tunnetusti Suomessakin siirrytään keveämpien kesä uutisten pariin. Jutun on kirjoittanut The Guardianin tuolloinen Pohjoismaiden kirjeenvaihtaja Jon Henley. Se julkaistiin ulkomaan uutisten osastolla, sivulla 9. Keventäväksi uutiseksi tämä on siis siinä mielessä erikoinen tapaus, että asialla on tosiaan ollut lehden oma, paikalle lähetetty toimittaja.

Jon Henley raportoi Sonkajärveltä The Guardianille, että vaimonkannosta on tulossa vakavasti otettava urheilulaji. (*Wife carrying is becoming a serious sport*). Henley haastattelee jutussaan kisaan osallistuneita pareja kilpailutekniikasta ja toteaa kilpailuista kehkeytyneen kansainvälinen tilaisuus, jossa on pareja Virosta, Saksasta, Sveitsistä, Norjasta suomalaisten lisäksi. Artikkelin keskipisteenä on voitokas suomalaispari Tiina ja Jouni Jussila, jotka olivat puolustamassa mestaruuttaan. Henley kertoo vaimonkannon olevan muiden suomalaislajien, saappaanheiton, hiekalla hiihdon, suolla rämpimisen, lehmän kutsumisen ja hyttypöytä tappamisen lisäksi yksi Suomen lyhyen kesän kokokohdista (*Ranked with boot-throwing, sand-skiing, marsh-wading, cow-calling and mosquito-killing as a highlight of the short Finnish summer*). Se on myös historiallinen laji. Aiemmin kilpailtiin sian tai säkin kannossa, ja suomalaiset aikoinaan tapasivat varastella toistensa vaimoja; näistä syntyi vaimonkanto. Henley kertoo, että nykyisin kylläkin naisen pitää olla yli 17-vuotias ja suostuvainen (*at least 17 and willing*). Kilpailu on siis käymässä vakavammaksi. Yksi osoitus tästä on, että lycra-asut ovat korvanneet hienot mekot, ja valmentautuminen vastalla hakkaamisen. Naiset käyvät kevyemmiksi, miehet muskelikkaammiksi. Yleisö on kuitenkin yhtä mieltä, että vaikka koolla onkin

väliä, tekniikka ratkaisee. Artikkelin ”Pikku-Tiina” kuitenkin paljastaa, että tärkeintä on, ettei nainen naura.

Keventävien uutisten genren mukaisesti, tässäkin artikkelissa nauretaan suomalaisille ja heidän typerille perinteilleen. Mielestäni kuitenkin hyväntahtoisesti. Vaimonkanto-tyyppisistä uutisista on suomalaisen turha loukkaantua, koska jokaisella maalla on omat huumorilla höystetyt kilpailunsa JA kukas muu Suomen tapahtumia mainostaa kuin me itse. Suurin naurun aihe Henleyn artikkelissa on tietenkin se, että vaimonkanto otetaan vakavasti. Henley on jopa saanut järjestäjän sanomaan kirkkain silmin, ettei hän näe mitään estettä miksi vaimonkannosta ei joskus tulisi olympialaji. ”Vaimonkanto-uutinen” ei ehkä yllättäen täytä montakaan periferia-uutisen kriteeriä. Paitsi ehkä sen yleisen uutiskriteerin, että kun jotain outoa tapahtuu se pääsee lehteen!

Stereotypioita toki löytyy (H5). Artikkelin korostaa Sonkajärven (*Sonkajarvi*) pienuutta ja eristyneisyyttä muusta maailmasta: **kaukainen järviolueen kylä** (*remote lakeland village*), sen **eristäytyneet asukkaat** (*its isolated inhabitants*), haastateltavat paikalliset ovat **”kyläläisiä”** (*villagers*). Entisajan suomalaisia (jotka varastelivat toistensa vaimoja), Henley nimittää **metsäläisiksi** (*forest-dwelling*). Lisäksi Henley viittaa muutamainkin muihin suomalaisperinteisiin; **saunaan** (markkinoilla myydään sauna-saippuaa) ja **vastalla** – koivun oksilla (*birch twigs*) – hakkaamiseen. Silti tällaisia yhteyksiä ei mainita liiaksi, mikä osoittaa, ettei tärkeintä uutiselle ole se, että tällaista harrastetaan Suomessa, vaan se, että tällaista yleensä edes harrastetaan. Lukijalle ei välttämättä jää mieleen missä vaimonkannon maailmanmestaruuskilpailut pidetään. Henley on siis välttänyt kaikkien

tyypillisimpien stereotyypioiden liittämiseen juttuunsa ja siksi tässä ei oikeastaan tehdä Suomea naurunalaiseksi, vaan naureskella urheilulajille nimeltä vaimonkanto.

8.2.4 Le Monde

Vuosien 1991–1992 aihejakauma on kaikkein selkein Le Mondessa. Eniten on kirjoitettu yhteiskunnallisista aiheista, ja niistä eniten huomiota ovat saaneet eduskuntavaalit vuonna 1991 ja alkaneet EU-jäsenyysneuvottelut vuonna 1992. Yhteiskunnallisia uutisaiheita yhdistävät usein pohdinnat Suomen roolin muuttumisesta Neuvostoliiton kaatumisen jälkeen. Valitsin näille esimerkiksi Le Monden silloisen kirjeenvaihtajan Françoise Nieton kirjoittaman ”**La Finlande aspire à se libérer des séquelles de la dernière guerre**” (*Suomi pyrkii eroon viime sotien haavoista*), joka ilmestyi keskiviikkona 28. elokuuta 1991. Juttu julkaistiin ulkomaanosastolla, sivulla 6. Tällainen Venäjääkin koskettava uutinen oli mielekästä valita myös siksi, että tarkemmassa analyysissä oli samanhenkinen juttu The Guardianissa ja näin on mielenkiintoista nähdä käsitelläänkö samaa asiaa eri maassa kovinkin eri lailla.

Nieton artikkelin ehdoton pääuutinen on Suomen hallituksen ilmoitus avata diplomaattisuhteet Baltian maihin. Ilmoituksen antoi sunnuntaina presidentti Koivisto. Le Monde ei ilmesty maanantaisin, joten uutinen saapuu lehteen vain yhden päivän viiveellä. Nieto käy artikkelissaan läpi Suomen ja Venäjän suhteita, jotka ovat puolestaan varjostaneet Suomen suhteita Baltian maihin. Suomi tunnusti maiden itsenäisyyden 1921 ja 1922, mutta hyväksyi myös 1945 Neuvostoliiton

miehityksen näissä maissa. Nieto pitää Suomen julistusta diplomaattisuhteiden avaamisesta yhtenä Suomen ensiaskelista pois entisen Neuvostoliiton vaikutuspiiristä. Hän kertoo Suomen ja Neuvostoliiton sodista ja rankoista rauhanehdoista, jotka sisälsivät ”kuuluisan” YYA-sopimuksen (toisin kuin brittilehdissä sopimuksen koko nimi on käännetty ranskaksi, The Guardian puhui vain ”ystävyyssopimuksesta”). Näistä syistä Nieton mukaan Suomen johto on tähän asti ollut Neuvosto-suhteissaan erittäin varovainen. (*C'est avec une extrême prudence que les dirigeants finlandais ont géré jusqu'à présent leurs relations avec le grand voisin soviétique.*) Suomen varovaisuudesta johtuen ei maassa suuresta virolaisten loikkareiden määrästä huolimatta esiintynyt samanlaista vastarinta-järjestäytymistä kuin Tukholmassa. Viime tammikuussa presidentti Koivisto aiheutti Helsingissä nolon tilanteen kehoittamalla balttinaapureita lopettamaan suoran Moskovan vastaisen toiminnan ja olemaan myöntyväisempiä Suomen malliin. Nyt kuitenkin merkit ovat selvät, että Suomessakin on jo kiire nähdä uusi Venäjän liittovaltio toiminnassa ja vapautua vihdoin sotien haavoista.

Tutkimusajanjakson alkuvuosina Le Monde ”syyllistyi” enemmän kuin muut lehdet ”helppoihin” (H2) uutisiin Suomesta: vaalit, EU-neuvottelut, suhde Venäjään. Françoise Nieton artikkeli kuuluu jälkimmäiseen. Hänen artikkelinsa seuraa tuttua uutistyyppiä (H3) – Suomen itäsuhteet – suomettumisen historiikki luo tutun, helpommin ymmärrettävän taustan (H1). Myönnettäköön, että artikkelissa pääosassa ovat Suomen ja Baltian maiden suhteet, mutta Suomen ja Venäjän yhteisen historian toistolta ei välttyä, ja suomettuminen on taustana koko uutiselle. Uutisena tämä on siis melko perinteinen. Toisin kuin The Guardian samanhenkisessä jutussa, ei Le Monde etsi vastakkainasettelua Suomen ja Baltian tai

Suomen ja Venäjän välille. Suomi on kuin omillaan, sen kytkentöjä tai samanvertaisuutta länteen ei mainita. Sanotaan vain, että YYA-sopimus teki Suomesta epäreilusti muun maailman silmissä Neuvostoliiton valtapiiriin kuuluvan maan (*qui allait injustement faire passer la Finlande aux yeux du monde pour un état plus ou moins inféodé à Moscou*). Nieto ei selitä lukijalle sitä miksi tulkinta olisi epäreilu. Tämän voisi ehkä tulkita yksinkertaistamiseksi, mikä toisaalta taas on välttämätöntä, jos uutiselle on tilarajoituksia.

Stereotyyppit (H5) ovat samaa laatua kuin The Guardianinkin jutussa. Suomi, **suomettunut maa**, Suomi, joka maantieteellisen sijaintinsa vuoksi on joutunut kärsimään monta vuotta. Juttuun on haettu selkeästi draamaa; näin monen sorron vuoden jälkeen Suomi on pääsemässä ”vapaaksi” sodan aiheuttamista haavoista. Oletus on, että Neuvostoliiton kaatuminen ja uuden yhteiskuntajärjestelmän valtaannousu vaikuttaa Suomeen enemmän kuin muihin maihin (*dans la capitale finlandaise, on a peut-être, plus qu’ailleurs, hâte de voir la physionomie que prendra la nouvelle Union*). Jutussa myös keskitytään eliittien tekemisiin ja sanomisiin (H6). Nieto kertoo Suomen johdon päätöksistä ja siteeraa presidentti Koivistoa ja ulkopoliittista valiokuntaa. Nieton tyyli on kuitenkin koko artikkelissa asiallinen, eikä asia- tai kirjoitusvirheitä esiinny.

Kuten The Guardianissa, vuosien 1997–98 jakauma Le Mondessa on paljon homogeenisempi. Yhteiskunnallisia uutisia on eniten, mutta niiden määrä on huomattavasti laskenut (27:stä 10:een). Huomattavin ero eri vuosien välillä on, että 1990-lopun suomalaista yhteiskuntaa käsittelevät artikkelit ovat selvästi aktiivisempia ja innostuneempia ja aihevalinnoiltaan omaperäisempiä. Tällaisessa

hengessä on kirjoitettu yksi harvoista etusivun jutuista koskien pääministeri Paavo Lipposen vauvaa. ”**Le premier ministre finlandais en papa modèle**” (*Suomen pääministeri malli-isinä*) julkaistiin torstaina 27. elokuuta 1998. Keskipitkän jutun on kirjoittanut Le Monden kirjeenvaihtaja Antoine Jacob.

Kuten on otsikon perusteella helposti arvattavissa, Antoine Jacobin artikkeli kertoo Paavo Lipposen isyyslomasta. Jutun alussa Jacob kertoo, kuinka pohjoismaiset pääministerit silloin tällöin yltyvät pehmoilemaan (*Entre premiers ministres nordiques, on a parfois des attentions touchantes*) ja kuinka näissä merkeissä Norjan pääministeri Kjell Magne Bondevik lahjoitti Paavo Lipposen uudelle vauvalle lahjaksi potkukousut valtiovierailun yhteydessä. Paavo Lipponen on myös päättänyt pitää itse huolta lapsestaan ja tulee olemaan hallituksen ensimmäinen miespuolinen jäsen, joka ottaa viikon palkallista isyyslomaa. Lipposta tuuraa Sauli Niinistö, eikä sekään haittaa, että hän on konservatiivi kun Lipponen on sosiaalidemokraatti.

Jacob kertoo myös kuinka Lipposen ja hänen vaimonsa suhde on ollut suomalaisten läheisessä tarkkailussa alkumetreistä lähtien. Hänen mukaansa parin häät olivat kuin kuninkaallinen tapahtuma (*digne d'une noce royale*). Jacobin tarkoitus on ehkä pilkata hieman suomalaisten kiinnostusta pääministerin perhe-elämään, sillä hän on sisällyttänyt selitykseensä joukon ylimääräisiä yksityiskohtia: Hertzbergin iän, hänen ja Lipposen tapaamiseen liittyviä yksityiskohtia, vauvan painon... Jacob myös selostaa yleisesti isyyslomaa Pohjoismaissa, ja kuinka Lipponen suosii Suomen mallia Ruotsin mallin sijasta, jossa isyysloma on pakollinen. Jacob tietää kertoa, että Ruotsissa isyysloma käytetäänkin yleensä loman venyttämiseen tai urheilun

seuraamiseen televisiosta (*Ces journées servent d'ailleurs souvent plus à rallonger les vacances ou à regarder le sport à la télévision*). Tämän tiedon lähdettä ei mainita.

Jacob kertoo vielä Suomen sosiaali- ja terveysministeriön hankkeesta, jolla yritetään nostaa koti-isän imagoa ja saada työnantajat suhtautumaan myönteisemmin isyyslomaan. Jacob veikkaa, että Lipposesta voisi tulla kampanjalle oiva vetäjä, puhuohan hän jo nyt kovin innostuneesti synnytykseen osallistumisen puolesta. Tavallisesti vakava ja vähäpuheinen pääministeri vaikuttaa täysin uudelta mieheltä kaiken tämän keskellä, Jacob kirjoittaa. Kiitos saattaa olla uuden dynaamisen vaimon, mutta myös lähestyvät eduskuntavaalit saattavat vaikuttaa asiaan. Sosiaalidemokraattien mahdollisuudet eivät vaikuta erityisen hyviltä, mikä taas ei estä Lipposen vaimoa Päivi Hertzbergiä asettumasta ehdolle.

Jacobin artikkeli paljastaa tiettyä insider-tuntemusta Suomesta, joka on voinut syntyä vain siten, että hän asuu Pohjoismaissa pysyvästi ja seuraa suomalaisen yhteiskunnan tapahtumia. Tällaisia viittauksia ovat mm. Lipposen ja Hertzbergin suhteen vaiheet ja suomalaisten suhtautuminen heihin, Lipposen olemus ja suomalaisen poliittisen elämän tuntemus. Aiheena isyysloma kuuluu omalta osaltaan ennalta arvattaviin uutisiin (H4) – sukupuolten tasa-arvoa koskevia uutisia osaa odottaa – sisällön kannalta suhtautumista voisi kutsua stereotyyppiseksi (H5). Vertailun Ruotsiin voisi nähdä pyrkimyksenä osoittaa pohjoismaalaista yhteneväistä linjaa ja avata juttua enemmän lukijalle, sillä jos Suomea ei tunneta tasa-arvoisena maana, Ruotsilla se maine on varmemmin (H1).

Vaikka artikkeli puhuu asiaa ja on täynnä faktaa vanhempainlomasta jne., on Jacob silti liikkeellä tietyllä asenteella. Lipposen hanketta ei oteta vakavasti. Otsikko Lipposesta malli-isinä, ei isänä, vihjaa pehmoilusta. Jacobin mielestä on jotenkin ”tosi söpöä”, että Norjan pääministeri antaa Suomen pääministerille potkuhousut: hän kutsuu sitä ivallisesti ”koskettavaksi huomionsoitukseksi” (*attentions touchantes*). Kirjoittaessaan sosiaaliministeriön isyyslomaprojektista Jacob toteaa, etteivät työnantajat ole oikeen innostuneet ajatuksesta, että isät omistautuisivat täysipäiväisesti ”vaipoille ja tuttipulloille” (*s’investir en plein temps dans les couches et les biberons*). Tällaiset viittaukset paljastavat suhtautumisen olevan hieman vähättelevä tai suorastaan vihjaavat suomalaisen (pohjoismaisen) miehen olevan hieman liian pehmo. Jacobin omasta suhtautumisesta kertoo se, että hän totesi kirjeenvaihdossamme, että vaikka suomalaisten suhtautuminen alkoholiin ja miesten ja naisten väliset suhteet ovatkin hieman ”pölkkyjä aiheita”, ne kiinnostavat aina...

Kuten periferiasta uutisoidessa on tapana, kertoo tämäkin juttu osaltaan Suomen eliitistä (H6) – tarvitaan Lipposen tasoisen miehen isyysloma, että Pohjoismaiden vanhempainloma-järjestelyt kiinnostavat uutisen verran Euroopan keskustaa. Juttua ei siis oltaisi julkaistu ellei sen pääosassa olisi ollut yksi valtakunnan ykköspäättäjistä. Britannian lehtiin Lipponen tosin pääsi isyyslomaansa puolustamaan vasta toisella kerralla, vasta kun Britannian oma pääministeri Tony Blair oli myös saamassa perheenisäystä. Se luovatko tällaiset uutiset positiivista Suomi-kuvaa riippuu mitä ilmeisimmin siitä, miten sukupuoliroolit nähdään missäkin maassa. Britit eivät nimittäin halunneet päästä tärkeää pääministeriään isyyslomalle, hänellähän on tärkeä tehtävä hoidettavanaan! Jacobin artikkeli pysyy

selvästi pelkän kuriositeetin tasolla, koska siihen ei liitetä arviota tai vertausta ranskalaiseen systeemiin.

8.2.5 Libération

Olen valinnut tarkempaa analyysia varten jutun vain vuosilta 1991—92, muiden vuosien onnettoman saldon vuoksi. Kun juttuja on vuosilta 1997—98 vain kaksi, on vaikea valita mikä niistä edustaisi keskitietä! 1990-luvun alussa Libération kirjoitti eniten eduskuntavaaleista ja EU-jäsenyydestä, eli samoista ”helpoista” kovista uutistyypeistä kuin toinen ranskalainen Le Monde. Koska Libérationin Suomi-uutisoinnissa silmiinpistävää on urheilu-uutisten kohtalaisen suuri määrä, valitsin juuri urheilu-uutisen esittämään lehden tarjontaa. Suosikkiaihe tuntui olevan mäkihyppy, joten Albertvillen kisojen aikana julkaistu 17. helmikuuta 1992 julkaistu Toni Niemisen henkilökuva ”**Toni Nieminen, un enfant en ses nuages**” (Liite 9) (*Toni Nieminen, lapsi pilvissä*) on valittu sisältöanalyysia varten. Artikkelin on pitkä, mutta lyhin lehden mäkihyppy-aiheisista artikkeleista. Se julkaistiin maanantaina olympiauutis-osastolla, sivulla 31. Artikkelia koristaa kuva Niemisestä 14-vuotiaana²¹. Toimittajasta ei mainita kuin nimikirjaimet L.R.

Artikkeli kertoo nuoresta olympiavoittajasta ja hänen taustastaan, toisaalta sanomatta oikeastaan yhtään mitään. Toimittaja kertoo Niemisen suorituksia Albertvillessä ja kuinka itävaltalaisia harmittaa, kun ”Suomen kansa on jälleen

²¹ Tällaisen huomion voin tehdä vain Libérationin yhteydessä, josta minulle oli CD-ROM -versioiden sijaan suoraan lehdestä kopioituja artikkeleita.

järjestänyt heille velhomaisen vastuksen” (*le peuple de Finlande a toujours une histoire ensorcelante à lui conter*) – tämä kirjoittaja maalailee mielellään kauniita kielikuvia. Toimittaja on matkannut myös ”pieneen suomalaiseen kaupunkiin” (*Lahti, petite ville*) Lahteen, jossa hän on tavannut ja haastatellut Toni Niemisen isää Teuvoa. Teuvo kertoo omista hyppääjän haaveistaan ja kuinka hän työttömäksi jäätyään on valmentanut kolmea nuorta poikaansa mäkihypyssä. Tonin kerrotaan olevan vähäsanainen ja omistautuvan pelkästään mäkihypylle – toisin kuin traagisen kohtalon kokenut edellinen suomalainen mäkihypyn legenda Matti Nykänen. (*Libération* on muuten ainoa lehti, joka käyttää ä-kirjaimia suomalaisissa nimissä).

Toimittaja on selvästi lähtenyt kirjoittamaan sankaritarinaa. Toni Niemisen nuoruutta ja viattomuutta korostetaan useaan otteeseen: maidonvalkea iho (*sa peau de lait*), vaalea lapsi (*l'enfant blond*), kuusitoistavuotias poika (*ce gamin de seize ans*), viileä enkeli (*le froid chérubin*), nuori sankari (*jeune héros*), juuri murrosikäinen (*à peine adolescent*), enkeli (*l'ange*). Monet näistä kuvauksista korostavat myös Tonin pohjoismaalaista ulkonäköä (H5). Kuten sankarin pitääkin Toni tuskin osasi kävellä kun hänellä oli jo sukset jalassa; kuusi-vuotiaana hän sai ensimmäiset mäkihyppäyksensä isältä lahjaksi. Isälläkin oli omat haaveensa mäkihypystä ”kuten niin monella muullakin suomalaisella” (*comme bien des finlandais, il songeait à voler*). Artikkelin korostaa suomalaisten hallinneen mäkihypyä useita vuosia, sitä kuinka tärkeä laji on suomalaisille kannattajille ja kuinka nuori Nieminen on heidän uusi sankarinsa, kun edellisestä sankarista tulikin pudonnut enkeli (*Matti Nykänen, l'ange maudit*). Niemisen suomalaisuus ei sinänsä ole muun kuin mäkihyppyperinteen puolesta esillä.

Artikkeli ei vaikutaakaan periferia-uutiselta. Ainoastaan vaaleaa ulkonäköä on korostettu ja Lahtea pidetään pienenä kaupunkina (niin kuin se ranskalaisnäkökulmasta onkin). Suomalaisiin toki liitetään stereotyyppi (H5), että me haluaisimme kaikki mäkihyppääjiksi. Artikkelista paistaa asian puute – olympiakisojen nuoresta sankarista on pitänyt tehdä sankaritarina, mutta vähäsanainen ja -eleinen Nieminen ei ole ollut kovin tuottoisa tuohon tarkoitukseen. Suomen maantieteellistä sijaintia tai sääolosuhteita ei mainita, kuten olisi hyvin mahdollista. Ainoa vertaus tulee mäkihyppytasolla Suomen ”päävihollisiin” itävaltalaisiin. Uutinen on siis puhdas urheilu-uutinen, joka jollain tasolla yrittää kartoittaa nuoren mäkihyppysankarin taustaa ja hänen menestyksensä syitä.

8.3 Yhteenvetoa

Tarkempi sisältöanalyysi löysi jokaisesta yhdeksästä artikkelista ainakin yhden Galtungin ja Rugen tutkimuksen periferia-uutisten tunnusmerkeistä. Tuo yksi yhtenäistävää toteutunut hypoteesi oli, että jokainen juttu sisälsi jonkinlaisen stereotyyppisen otteen, ilmaisun tai viittauksen. Viittaukset keskittyivät Suomen kylmään ilmastoon, kaukaiseen sijaintiin ja pieneen kokoon, eksoottiseen Lappiin ja suomettuneeseen historiaan. Juuri ollenkaan ei esiintynyt suomalaisiin liitettäviä stereotyyppisiä erityispiirteitä vähäpuheisuutta, vakavuutta tai alkoholinkäyttöä. Huomattavaa on kuitenkin, että itse jutun aiheeseen kuulumattomia stereotyyppisiä ilmauksia esiintyi enemmän 1990-luvun alun artikkeleissa (The Times, The

Independent, Libération), viime vuosien artikkelit käyttivät stereotyyppioita lähinnä selittävässä mielessä, avaamassa juttua lukijoille – Galtungin ja Rugen hypoteesi numero yksi.

Brittilehtien periferia-viittaukset ovat yllättävän samanlaisia. The Guardianin vuoden 1997 juttua lukuunottamatta kaikki brittilehdet rakensivat Suomi-uutista sopimaan aikaisempaan tuttuun muottiin tekemällä Suomen kuvauksesta yksipuolista ja stereotyyppistä. Jutut eivät avaa suomalaista yhteiskuntaa ja sen rakenteita lukijalle, vaan ne ennemminkin pyrkivät toistamaan ja vahvistamaan lukijan ennakko-oletuksia. Myöhempien tutkimusvuosien artikkeleissa ei kuitenkaan esiintynyt samalla lailla ”ymmärrettävien kiinnekohtien” (H1) liittämistä uutisiin. Suomea ei siis kaiki tarvinut selittää lukijalle samalla tasolla kuin aiemmin.

Kaikkien lehtien, ranskalaisetkin mukaan lukien, 1990-luvun alun artikkelit työstivät periferisempaa uutistyyppiä – ne täyttivät useampia Galtungin ja Rugen hypoteeseja kuin myöhemmät artikkelit. Le Monden Suomi-uutisointi täyttää kaikista lehdistä täydellisimmin periferia-uutismallin sekä 1990-luvun alussa että lopussa. Eniten uutisen malli on muuttunut The Guardianissa, jonka vuoden 1991 juttu täytti neljä kuudesta olettamuksesta, mutta vuonna 1997 vain yhden. Muissa brittilehdissä hypoteesejä oli 1997–98 yksi vähemmän kuin vuosikymmenen alussa, samoin Le Mondessa. Libérationissahan vertailukohdetta ei ole.

Sisältöanalyysi tarkentaa aikaisempien luokitusten perusteella muodostunutta kuvaa siitä, että yleisesti kattavia eroja löytyy Ison-Britannian ja Ranskan Suomi-uutisoinnista 1990-luvun alun ja lopun välillä.

9. YHÄ PERIFERIASSA?

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia Suomi- uutisten periferistä luonnetta Ison-Britannian ja Ranskan laatulehdissä vuosina 1991–92 ja 1997–98. Perinteiset uutisarvot toivat esille paikallisuuden merkityksen uutisvalinnassa. Periferia jää Euroopan keskustan lehdistössä taka-alalle, jos ja koska sillä ei ole keskustalle taloudellista tai strategista merkitystä. Jos periferialla ja keskustalla ei myöskään ole historiallisia yhteyksiä vaikeutuu pääsy uutiskentälle entisestään. Suomella ei ole keskeistä paikkaa maailmansysteemissä. Suomella ei myöskään ole suoria historiallisia yhteyksiä Isoon-Britanniaan tai Ranskaan – ei esimerkiksi yhteisiä sotatoimia tai lingvististä yhtenäisyyttä. Suomen periferisyyttä toki heikentää se, että se on osa samaa maanosaa kuin Iso-Britannia ja Ranska. Maantieteellinen etäisyys on näin ollen suhteellisen pieni. Negatiivisen uutisen ollessa tutkimusten perusteella johtava motiivi periferian pääsyyn keskustan uutiskentälle, vetää rauhallinen ja vakaa Suomi lyhyemmän korren. Tämänkin tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, **ettei Suomen näkyvyys Isossa-Britanniassa ja Ranskassa ollut suurta yhtenäkkään tutkimusvuotena.** Neljänä vuonna viidessä isossa eurooppalaisessa lehdessä julkaistiin 264 Suomea käsittelevää artikkelia.

Määrällisesti eniten Suomesta kirjoittivat yhteiskunta-analyyseistään tutut The Guardian ja Le Monde. Lehtien kiinnostuksen kohteena olivat suomalainen hyvinvointiyhteiskunta sekä 1990-luvun alkupuolen lama ja sen syyt.

Konservatiivisempi The Times kirjoitti vuosina 1991–92 muista poiketen paljon Suomen taloudesta. The Independent taipui 1990-luvun loppua kohden muita selvemmin kohti keventäviä ja matkailu-uutisia, kun Libération julkaisi eniten juttuja suomalaisista urheilusankareista. Yleisesti ottaen Suomi-uutisten jakautuminen eri aihepiireihin tasaantui huomattavasti vuosina 1997–98. Määrällisesti katsoen tämä tiesi myös Suomi-uutisten kokonaismäärän romahtamista: vuosina 1997–98 julkaistiin kolmasosa vähemmän juttuja Suomesta kuin 1991–92. Vuosien 1991–92 uutisista reilusti yli puolet käsitelivät poliittisia- tai talousasioita (101/154). Eniten uutisoitiin Suomen lamasta, jonka ainoaksi syy-yhteydeksi mainittiin Neuvostoliiton kaatuminen. Samoina vuosina Suomi valmisteli ja esitti hakemuksensa Euroopan unionin jäseneksi. Lisäksi vuonna 1991 Suomessa järjestettiin eduskuntavaalit. Nämä tapahtumat selittävät suurelta osin Suomi-uutisten määrälliset erot tutkimusvuosien välillä. Vuosina 1997–98 Suomessa ei järjestetty vaaleja, Suomi oli ollut jo pari vuotta EU:n jäsen ja päässyt lamastaan. Vain pari artikkelia julkaistiin koskien näinä vuosina käytyä EMU-keskustelua. Jos lama, EU-neuvottelu ja eduskuntavaaliuutiset (68 uutista) vähennetään vuosien 1991–92 Suomi-uutisten kokonaismäärästä, julkaistiin Suomesta 86 juttua. Näin laskettuna voidaan siis ymmärtää Suomi-uutisoinnin kasvaneen Ison-Britannian ja Ranskan lehdistössä.

Poliittisten ja talousuutisten määrän vähentyessä tultaessa vuosille 1997–98 kasvoi kulttuuriuutisten ja matkailu-uutisten määrä (varsinkin The Independentissä ja Le Mondessa). Nämä muutokset tasoittivat Suomi-uutisten jakautumista eri aihepiireihin huomattavasti verrattaessa vuosien 1991–92 jakaumiin. Voidaan siis todeta, että vaikka

Suomi-uutisten määrä on vähentynyt on aiheiden kirjo kasvanut huomattavasti. Aiheiden runsaus puolestaan luo monikerroksisempaa kuvaa suomalaisesta yhteiskunnasta, mikä osaltaan vähentää Suomen periferisyyttä. Toisaalta on todettava, että juuri matkailu-uutisissa korostuu stereotyyppinen periferia-kuvaus; keskitytään vierailtavan maan eksotiikkaan ja outouksiin.

Artikkelien luokittelu pituuden perusteella toi mielenkiintoisia lisähuomioita. Le Monden ollessa ainoa poikkeus ovat lehdet julkaisseet Suomesta enimmäkseen keskipitkiä ja pitkiä artikkeleita. Suuntaus on myös pidempään päin, lyhyiden artikkelien määrä laski vuoteen 1998 noin kuudella prosentilla. Kun vuosina 1991–92 selkeästi yleisin artikkelipituus oli keskipitkä, tutkimusvuosien loppupäässä suuntaus on pitkiin artikkeleihin päin. Aiheet eivät ole vain lisääntyneet, vaan **artikkelit ovat muuttuneet pidempään ja analyttisempään suuntaan**. Matkailu- ja kulttuurisuutisten määrän kasvu selittää osaksi pitkien artikkelien yleistymistä, mutta syynä saattaa myöskin olla brittilehtien käytäntö lähettää ”tarvittaessa” toimittaja Suomeen jutuntekoon. Koska jutuntekoon on satsattu enemmän resursseja, on tuloskin laajempi.

Britti- ja ranskalaislehdet eroavat toisistaan verrattaessa 1990-luvun alun ja lopun Suomi-uutisointia. Koska aineistoa on enemmän brittilehdistä, vastaavat koko materiaalista tehdyt yleistyksiset enemmän niiden suuntauksia. Kun artikkelipituudet ovat brittilehdissä kasvaneet 1990-luvun loppua kohden, ranskalaisissa lehdissä jutut ovat muuttuneet lyhyemmiksi ja selvästi viihdepainoitteisemmiksi. Keventävien

uutisten lukumäärä kolminkertaistui vuosista 1991–92. Brittilehdissä keventäviä uutisia on suunnilleen yhtä paljon molempina tutkimusjaksoina. Monipuolisempi Suomi-uutisointi tarkoittaa myös osaltaan viihteellisempää uutisointia.

Sisältöanalyysin perusteella voidaan todeta Suomi-uutisoinnin muuttuneen 1990-luvun edetessä vähemmän stereotyyppiseksi. Sisältöanalyysi paljasti stereotyyppisten viittausten olevan yleisiä kaikkina tutkimusvuosina, mikä ei sinänsä ole yllätys ottaen huomioon stereotyyppien pinttyneisyyden. Kaavoittuneiden käsitteiden viljeleminen on ainakin sisältöanalyysiin otetun materiaalin osalta laskussa – viime vuosina on välttytty turhilta ja helpoilta stereotyyppisiltä kielikuvilta, jotka olivat yleisiä 1990-luvun alussa. Vanhoihin stereotyyppisiin palataan silti helposti, vaikka uutisen aiheena olisikin jokin briteille tai ranskalaisille täysin tuntematon ulottuvuus. Suomeen liitettävät stereotyyppit eivät siis välttämättä ole muuttuneet, vaan niitä käytetään tekstissä vähemmän ja eri tarkoituksin kuin aiemmin. Vuosina 1991–92 stereotyypeillä rakennettiin ”me ja muut” -asetelmaa; erotettiin kotimaa Suomesta korostamalla Suomen erilaisuutta (kylmä, kaukainen, jne).

Tutkimusjakson loppuvuosina lehdillä on ollut selkeästi vähemmän tarvetta selittää Suomea lukijoilleen, esimerkiksi mainitsemalla Venäjän läheisyys. Huomionarvoista on, ettei EU:sta ole tullut uutta ”kylkiäistä” Suomi-uutisointiin, joka mainittaisiin aivan kuin Venäjä aiempina vuosina. Vain Le Monde kirjoitti Suomesta EMU:n yhteydessä, brittilehdistä The Guardian toisti vuosille 1991–92 tyyppillistä ”Suomen matka Venäjän varjosta EU:hun” -tarinaa. Brittilehtien niukka EU-asioiden käsittely

selittyy varmasti oman maan vaikealla suhtautumisella Euroopan yhdentymiseen.

Lehdistö käsittelee lähinnä oman maansa suhdetta ”Brysseliin”. Tässä paljastuu myös tutkimusmateriaalin rajoittuneisuus. Voidaan olettaa, että pelkästään Suomea käsittelevien artikkelien lisäksi sadat artikkelit, joissa Suomi mainitaan, todistavat, että Suomi näkyy usein EU-yhteyksissä.

Yleisesti voidaan tämän tutkimusmateriaalin pohjalta todeta, että katse Euroopan keskustasta Suomeen muuttui hieman 1990-luvun aikana. Suomi ei tämän uutismateriaalin pohjalta ole Ison-Britannian ja Ranskan lehdistön silmissä yhtä tiukasti periferiassa kun se oli juuri Neuvostoliiton kaaduttua. Silti on todettava, että vaikka uutisten laatu on 1990-luvun aikana muuttunut ei Suomea silti käsitellä uutisissa tasavertaisena tai merkittävänä toimijana. Suomi näkyy ehkä tärkeimmin vähemmän vakavana ja harmaana kuin 1990-luvun alussa. Harvemmat mutta monipuolisemmat artikkelit loivat vuosina 1997–98 uutta raikkaampaa kuvaa Suomesta ja suomalaisista, joka takasi toimivan perustan sille kovin myönteiselle julkisuudelle, jota Suomi sai osakseen EU-puheenjohtajuuskaudella²². Mielenkiintoista olisikin tutkia kuinka puheenjohtajuuskauden laaja näkyvyys on vaikuttanut tavalliseen Suomi-uutisointiin ja Suomen asemaan Euroopan periferiassa.

²² Kirjoittaja seurasi ja kirjoitti katsauksia Suomen EU-puheenjohtajuuden uutisoinnista maailmalla työssään ulkoasiainministeriön lehdistöosastolla.

LÄHTEET

- Albert, Pierre 1998: *La presse française. La documentation française*, Paris.
- Bilund, Pia 1996: *Suomi-tiedotus ja Suomi-kuva. Suomen Saksa-instituutin asiakkaiden käsityksiä ja odotuksia. Yhteisöviestinnän pro-gradu tutkielma. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.*
- Chang, Tsan-Kuo 1998: *All Countries Are Not Created Equal to Be News – World System and International Communication. Communication Research*, vol.25, no.5, s.528–563.
- Chang, Tan-Kuo ja Lee, Jae-Won 1992: *Factors Affecting Gatekeepers' Selection of Foreign News: A National Survey of Newspaper Editors. Journalism Quarterly*, vol.69, no.3, s.554–561.
- Charon, Jean-Marie 1996: *La presse quotidienne. Editions La Découverte*, Paris.
- van Dijk, Teun A. 1988: *News Analysis – Case Studies of International and National News in the Press. LEA Publishers*, New Jersey.
- Donner, Jörn ja Häikiö, Martti 1990: *Suomi-kuva vuonna nolla. WSOY*, Juva.
- Dyer, Richard 1993: *The Role of Stereotypes. Teoksessa, Dyer, R. 1993: The Matter of Images – Essays on Representation*, s.11–17. Routledge, London.
- European Commission 1999: *Eurobarometer: Public Opinion in the European Union, Report number 51, July.*
- Fowler, Roger 1991: *Language in the News – Discourse and Ideology in the Press. Routledge*, London.
- Gaunt, Philip 1990: *Choosing the News – The Profit Factor in News Selection. Greenwood Press*, Westport Connecticut.
- Galtung, Johan ja Ruge, Mari Holmboe 1965: *The Structure of Foreign News. Journal of Peace Research*, vol.2, s.64–91.
- van Ginneken, Jaap 1998: *Understanding Global News – A Critical Introduction. Sage*, London.
- The Guardian CD-ROM. 1991, 1992, 1997, 1998. Guardian Newspapers Ltd.
- Halmesvirta, Anssi 1995: *Barbariasta demokratiaan – englantilaisia näkökulmia Suomeen ja suomalaisuuteen 1700-luvun lopulta toiseen maailmansotaan. Teoksessa Sihvo, Hannes (toim.): Toisten Suomi, eli mitä meistä kerrotaan maailmalla*, s. 77–158. Ateena kustannus OY, Jyväskylä.

- Heikkilä, Marja 1995: Pohjoisen yön äärellä, Suomi ja suomalaiset ranskankielisessä kirjallisuudessa. Teoksessa Sihvo, Hannes (toim.): Toisten Suomi, eli mitä meistä kerrotaan maailmalla, s. 271–296. Ateena kustannus OY, Jyväskylä.
- Helsingin Sanomat. ”Lontoolaiset yhdistävät Helsingin järvimaisemiin” (11.10.1998), ”Laadukas viikkolehdistö on Ranskan voima” (4.12.1998).
- Hester, Al 1991: The Collection and Flow of World News. Teoksessa Merrill, J.C. (toim.): Global Journalism - Survey of International Communication, s.29–50. Toinen painos. Longman, New York.
- Hetherington, Alistair 1985: What’s News? Who Makes the News? ja Decisions (4): The Guardian and The Times. Teoksessa Hetherington: News, Newspapers and Television, s.1–21 ja s.151–185. MacMillan Ltd., London.
- Huovila, Tapani 1990: Utiskynnys ylittyy. Gummerus, Jyväskylä .
- Iloniemi, Jaakko 1980: Suomen kansainvälinen kuva ja "finlandisaatio". Teoksessa Suomi, Juhani (toim.): Näkökulmia Suomen turvallisuuspolitiikkaan 1980-luvulla, s.98–106. Otava, Helsinki.
- The Independent, CD-ROM. 1991, 1992, 1997, 1998. The Independent.
- Karvonen, Erkki 1997: Imagologia: Imagon teorioiden esittelyä, analyysiä ja kritiikkiä. Acta Universitatis Tamperensis 544, Tampereen yliopisto, Tampere.
- Kauneela, Markku 1986: Suomi ulkomaisen lehdistön silmin vuosina 1976–82. Ulkopoliittika, 2/1986, s.37–41
- Kauppa- ja teollisuusministeriö 1987: Suomen kuva -työryhmä. Muistio. Helsinki.
- Kivikuru, Ullamaija 1990: Muinaisjääne vai villakoiran ydin? Keskustelua paikallisuudesta tiedonvälityksessä. Helsingin yliopiston tiedotusopin laitos, Julkaisuja 1A/8/90.
- Koivisto, Hanne 1992: Opiksi, huviksi ja varoitukseksi - Tutkimus Amerikka-kuvasta suomalaisessa painetussa sanassa vuosina 1869-1901, näkökulmana fennomaaninen Uusi Suometar. Turun yliopiston historian laitos, Julkaisuja n:o 25.
- Kuhn, Raymond 1995: The Media in France. Routledge, London.
- Lehtonen, Jyrki 1993: Suomalaisuus, Suomi-kuva ja kansainvälistymisen haasteet. Teoksessa: Lehtonen (toim.): Kulttuurien kohtaaminen, s.7–30. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen julkaisuja, Jyväskylä.

- Lent, John A. 1977: Foreign News in American Media. *Journal of Communication*, vol.27, no.1, s.46–51.
- Lerkkanen, Marja-Kristiina 1993: Kansalliset imagot ja stereotypiat – Ruotsalaisten ja norjalaisten opiskelijoiden Suomi-kuva ja suomalaisten opiskelijoiden mielikuvia Ruotsista ja Norjasta. Jyväskylän yliopiston Opettajankoulutuslaitos, Tutkimuksia 51.
- Lippmann, Walter 1997: *Public Opinion*. Free Press Paperbacks, New York. (Alkuperäinen 1922). Suomennetut otteet: Veikko Pietilä 1984: Stereotypiat ja uutinen. *Tiedotustutkimus* 4, s.39–53.
- Luostarinen, Heikki 1994: *Mielen kersantit*. Hanki ja jää, Juva.
- Luttberg, Norman R. 1983: Proximity Does Not Assure Newsworthiness. *Journalism Quarterly*, no.60, s.731–732.
- Länsipuro, Yrjö 1998: Suomi-kuva – tarvitaanko sitä? *Helsingin Sanomat*, 24.11.1998, s.A2.
- McCain, Thomas 1986: Patterns of Media Use in Europe: Identifying Country Clusters. *European Journal of Communications*, vol. 1, s.231–250.
- McCombs, Maxwell E. ja Shaw, Donald L. 1993: The Evolution of Agenda-Setting Research. *Journal of Communication*, vol.43, no.2, s.58–67.
- McQuail, Dennis 1994: *Mass Communication Theory – An Introduction*. Kolmas painos. Sage, London.
- Le Monde, CD-ROM. 1991, 1992, 1997, 1998. SA Le Monde CEDROM-Sni inc., 1998.
- Negrine, Ralph 1989: *Politics and the Mass Media in Britain*. Routledge, London.
- Palmer, Michael ja Sorbets, Robert 1992: France. Teoksessa Østergaard, B.S. (toim.) 1992: *The Media in Western Europe – The Euromedia Handbook*, s.57–74. Sage, London.
- Peterson, Sophie 1979: Foreign News Gatekeepers and Criteria of Newsworthiness. *Journalism Quarterly*, vol.56, no.1, s.116–125.
- Peterson, Sophie 1981: International News Selection by the Elite Press: A Case Study. *Public Opinion Quarterly*, vol.45, s.143–163.
- Pietilä, Veikko 1997: *Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä*. Vastapaino, Tampere.
- Prunnila, Eeva-Stiina 1997: *Jutunjuurta Suomesta*. Tutkimus ulkomaalaisten tiedotusvälineiden kirjeenvaihtajista kansainvälisen joukkoviestinnän

portinvartijoina Suomessa 1990-luvulla. Opinnäyte, Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan viestinnän koulutusohjelma.

- Rusi, Alpo 1987: Kuvatutkimus ja kuvapolitiikka kansainvälisissä suhteissa. *Politiikka* no.2, s.107–119.
- Salminen, Esko 1992: Suomen kuva Suuressa Lännessä - New Yorkin uutiset 1906–1992. Otava, Helsinki.
- Schudson, Michael 1991: The Sociology of News Production Revisited. Teoksessa, Curran, James – Gurevitch, Michael (toim.): *Mass Media and Society*, s.141–156. Edward Arnold, London.
- Semmel, Andrew K. 1976: Foreign News in Four U.S. Elite Dailies: Some Comparisons. *Journalism Quarterly*, vol.53, no.4, s.732–736.
- Seymour-Ure, Colin 1992: *The British Press and Broadcasting since 1945*. Toinen painos. Blackwell, Oxford.
- Shoemaker, Pamela 1991: *Gatekeeping*. Sage, London.
- Shoemaker, Pamela ja Reese, Stephen 1996: *Mediating the Message – Theories of Influences on Mass Media Content*. Toinen painos. Longman, USA.
- Sparks, Colin ja Campbell, Michelle 1987: The ‘Inscribed Reader’ of British Quality Press. *European Journal of Communication*, vol.2, s.455–472.
- Suomen Kuvalehti: ”Piilotettu totuus Suomesta” (12.3.1999), nro 10.
- The Times, CD-ROM. 1991, 1992, 1997, 1998. The Times.
- Torvinen, Taimi 1982: *Ulkomaisen sanomalehdistön historia*. Weilin&Göös, Espoo.
- Tuchman, Gaye 1972: Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen’s Notions of Objectivity. *American Journal of Sociology*, vol. 77, no. 4, s. 660–679.
- Tuchman, Gaye 1980: *Making News – A Study in the Construction of Reality*. The Free Press, USA.
- Tunstall, Jeremy ja Palmer, Michael 1991: *Media Moguls*. Routledge, London.
- Tunstall, Jeremy 1992: United Kingdom. Teoksessa Østergaard, B.S. (toim.) 1992: *The Media in Western Europe – The Euromedia Handbook*, s.238–255. Sage, London.
- Tunstall, Jeremy 1996: *Newspaper Power: The National Press in Britain*. Oxford University Press, Oxford.

- Ulkoasiainministeriö, lehdistö- ja kulttuurikeskus, 1986: Suomen kuva Tshernobylin jälkeen; yhteenveto suurlähetystöjen raportoinnista.
- Ulkoasiainministeriö, lehdistö- ja kulttuurikeskus, 1987: Suomi-kuva.
- Ulkoasiainministeriö, lehdistö- ja kulttuuriosasto, 1999: Suomi ulkomaiden mediassa. UM Press julkaisuja.
- Uutislehti 100: ”Britit: Helsinki on kylmä ja kallis paikka” (12.10.1998)
- Westerståhl, Jörgen ja Johansson, Folke 1994: Foreign News: Values and Ideologies. *European Journal of Communication*, vol.9, s.71—89.
- Wu, Haoming Denis 1998a: Geographic Distance and U.S. Newspaper Coverage of Canada and Mexico. *Gazette*, vol.60, no.3, s.253—263.
- Wu, Haoming Denis 1998b: Investigating the Determinants of International News Flow. *Gazette*, vol.60, no.6, s.493—512.

THE ARCTIC FREEZE

The Times

24 October 1991, Business

The increased frequency of pay freezes in Britain this year has helped slow the disciplines of the European exchange rate mechanism, pay costs must not rise faster than that of our rivals abroad. Outperforming the Germans on both inflation and wage growth, albeit it temporarily, is within reach. As Robin Leigh-Pemberton, Governor of the Bank of England, wisely remarked, the Germans will not always be the yardstick of best performance. On pay, that is already true. British industry should, perhaps, look further afield, northwards to Finland, for the new model country on earnings. A landmark agreement reached between the bulk of Finland's employers and trade unions on Monday would appear to confirm that the Finns are prepared to face truly **Arctic conditions** on pay. Under the 22-month accord, which comes into force next January, workers will accept a loss of 4.1 per cent of their purchasing power, while industry's wage costs are lowered by about 7 per cent as pensions payments are transferred to the employee. The draconian response is, perhaps, understandable, given that the country is suffering its deepest recession since 1920. It is to be hoped that pay-setting *a la Finnoise* will not turn into competitive wage-cutting across Europe. That could bring **icy winds** all too reminiscent of the Great Depression.

SECRETS OF SUCCESS IN SANTA LAND

30 September 1998, s.12

Nigel Powell

Nigel Powell finds out how Finland has become an IT world leader

It's a mystery which has sociologists puzzled. How has a country with a population half that of London, with a **188,000 lakes and more saunas than motorcars**, become the most technologically adept place on earth?

Finland, **home of the midnight sun and Santa's secret grotto**, is rapidly gaining a reputation as a country which leads the world when it comes to the use of modern technology. Last month the Finnish Ministry for Communications proudly announced that half of the population now own a mobile phones, and the country also holds the record for the world's highest per capita internet population with 88 connections per thousand inhabitants. The question is why?

Until the 1970s **Finland was known for paper production**. The country still ranks as the world's second largest supplier after Canada – it specialises now in the high-quality paper on which magazines are printed, which makes an odd investor in the digitally paperless world.

Susanne Arildsen, senior analyst at IDC Scandinavia, believes one of the reasons for this transformation was the country's early adoption of a more liberal telecommunications market. "Finland opened up its communication structure much earlier than other countries, which encouraged healthy competition", she says. "As a result, prices for Net access and cellular phone services are now much cheaper than in most other countries." Finland also seems to avoid the have/have-not IT divide which besets so many other countries trying to make the tricky transition to the information age.

Remote rural areas appear to be just as eager as their big city counterparts to benefit from the adoption of modern computers and communications. Kuusamo, a **small town 50 miles short of the Arctic circle** and boasting a population of just 19,000, is proving to be just one example of how Finnish society is becoming wired for the millennium. Everyone of the 29 schools in the area is connected to the Net by a fast digital ISDN line, 3,000 pupils from the age of nine upwards now have their own e-mail address and even the local bobbies on the beat are logged on the police website. When 29-year old local student Risto Kuusi set up a small business selling Christmas trees last year, he quickly sorted out a bad debt by e-mailing the local police department, which helped him to file a court summons using its site. The police site also allows the public to log suspect activity, as well as information for tourists and

instructions on how to apply for a passport. "The system is only in the early stages of development but in the future, when more people are using the Net, it will help us to provide a much better service," says Pentti Tuppurainen, head of the local police department.

The Kuusamo online system, developed by ICL Finland as part of a region-wide Internet project, is now well established in the area. Local residents can read the minutes of council meetings online within days of the meeting itself, and can even query the system to see if a book they want is available for loan in any of the town's libraries.

The council hopes to extend the service to allow people to fill out forms over the Net to apply for planning permission or other bureaucratic tasks. Jouni Viinikka, project co-ordinator for the Kuusamo scheme, says this interactivity will become feasible once electronic ID smartcards are introduced in the country sometime over the next two years. "The biggest difficulty we have is with authenticating signatures," he says, "there are pilot projects which use pc smartcards to verify your identity. Once the technology is proved and the cards are introduced nationally we will place many more interactive forms on the Web."

The technology for which the Finns are best known is that of cellular telephones. The astonishing transformation of Nokia from a regional tire and lumber company into one of the world's largest mobile phone manufacturers is now part of Finnish folklore, and the company's success shows no signs of slowing down. Part of the explanation may lie in the changing nature of the gadget-loving Finnish consumer, for it seems the mobile phone is helping them overcome what sociologists have called a taciturn and introverted nature. "We are a people who like to be in touch but also stay somewhat apart," confirms Rauno Heinonen, director of ICL Finland. "It's changing a little now, though, because the mobile phone is overcoming some of the isolation of remote areas, still, **when it's minus 20 degrees outside, communicating electronically is a good excuse to stay in the warm.**"

Nokia's answer for the Finnish love affair with the portable phone has been to continue feeding the home market with new products to play with. The new communicator 9010, for instance, is a small palm-sized computer and cellular phone in one, just a little bigger than a standard handset. Trend-setting Finns can now send e-mail, browse the Web and even send each other photographs all **from their snowmobile in the middle of Lapland**. The company's researchers excitedly talk about cellular videophones becoming the norm in the early part of the next century. Whatever direction the technology takes, it seems clear that the Finnish public **will take to it like ducks in icy water**.

One of the most interesting statistics on the Finnish tourist board web site is that Finland ranks sixth in the United Nations survey in quality of life, following countries such as Canada, France and Iceland. It will be interesting to see whether the increase in the country's technology enhances that position over the coming years.

FINNS TRY TO SHED HO-HO-HO IMAGE

23 January 1992, s.10

Andrew Marshall (West Europe Editor)

Spare a thought for Finland. It is suffering a giant identity crisis. There are three formidable problems: the Soviet Union, Sweden and Santa Claus.

The country, which yesterday launched a campaign to persuade British consumers of its virtues, is virtually unknown here. "The biggest problem with Finland is that nothing stands out," was the depressing conclusion of a detailed survey accompanying the campaign. The consumers are keener on Finland's Nordic neighbours.

If Britons single out Finland for anything, it is **close ties with Russia**, the survey showed. Finland has been dominated by the Soviet Union since its defeat in the second world war. But now that the superpower is gone, it has agreed a new trade and co-operation treaty with Russia which was signed on Monday.

Unlike previous pacts this does not give Moscow the power to shape Helsinki's foreign and defence policy. The government now hopes that **Finlandisation**, a term used to describe absorption within Moscow's sphere of influence will fade from the English language.

The key note of Finland's future foreign policy is likely to be its relationship with the European Community. It is hoping to present an application for membership in the next three months, if Esko Aho, the Prime Minister, can reduce opposition within his own party to the move. Finland hopes to be in the first wave of new members.

But Sweden, its other powerful neighbour, emerged as another big problem. It is seen in Britain as a modern, quality-conscious economy; Finland by contrast is regarded as more **traditional and backward**. It is seen as "**serious and poor**". Finns maybe serious, but they are the second richest nation in Europe. Sweden, however, also has the advantage of being known for Volvo, statuesque blondes and Abba, according to the market research, whereas Finland's main claim to fame in British eyes is **Father Christmas**. Fond though Finns are of their best known compatriot, the country has more to it than **Lapland**. The new campaign is aimed at increasing awareness of Finnish manufactured goods, forest products and booze. One of the highlights of the campaign will be launch of a new beer at a trendy South London club next month. Perhaps significantly, it will be known as "**the beer from nowhere**".

SANTA REALLY DOES WEAR A RED COAT

The Independent

16 November 1997, s. 1-2 Features

Danuta Brooke

At last it was our turn. We left the heat of the campfire and climbed eagerly into the fur-lined sleigh, still agreeably warm from the last occupants. One of the husky handlers assiduously tucked yet more furs around our waists, hips and legs. "Keep your hands inside the sleigh", he advised Liam. Suddenly, at a shouted one-word command from the driver, the straining, restless huskies were off, and we with them.

It would be hard to say who was more excited – us or the dogs. Having once seen a film about the harsh lives of huskies in the Arctic, I'd expected a bunch of thin, mangy-looking canines. But these dogs had thick, clean, healthy coats and seemed to be wearing permanent grins. The younger huskies had been so keen to get going that they'd whined and barked at the imperturbable older dogs who headed the team and placidly prevented them from setting off betimes.

As for me and my eight-year old son Liam, we had felt giddy with excitement ever since we landed at Kittila airport a few hours before – some 100 kilometres north of the Arctic Circle in Finnish Lapland. I'd abandoned all attempts at maintaining a veneer or maturity as soon as we'd stepped on to the **snow-covered runway** and found a reindeer-driven sleigh next to the plane. "Look!" I found myself shouting: "Do you think that's **Santa's**?" It wasn't. After patting the **reindeer** and exchanging Christmas greetings with several **Lapp children in elfinesque red hats**, we were transferred to our hotel in Yllas in a conventional coach. The drive was unremarkable (it was too dark to see anything by 3.30pm), apart from the fact that none of the vehicles on the road seemed bothered that it was covered by an amount of snow that would have gridlocked a British city.

Not that there are any cities out there. Kittila is the biggest town, with a population of 500. Yllas is a mere village. No wonder then, that within minutes of getting into the sleigh, we were out of civilisation and entering one of **Lapland's many forests**.

At first it was dark simply with the normal darkness of winter's evening. White light from the hotel and red and yellow light from the campfire softened the night around us. But as we drove further into the forest, the blackness increased, thickened and grew almost tangible.

Yet there was some light from candles swimming in molten wax in silver foil dishes, placed at odd intervals in the **snow**. They lit up no more than a few metres of track so that the one or two trees nearest to them stood out like the sharper-than-life 3-D images of a paperweight **snowscene**.

The contrast was audible as well as visual. We were surrounded by total silence, strange and rather disquietening to our city ears. Every swish from the rungs of the sleigh, every pant from one of the dogs, every short, infrequent command from the driver had the effect, not of breaking the silence, but of magnifying it.

“That was magic, Mum,” whispered Liam, clambering off the sleigh. We walked back to the campfire. “Can we go on the toboggan run now?” Despite beginning to feel rather jaded (we’d been up since 5 am), I quickly downed both cups of the **hot, red cloudberry juice** the guide had handed us (Liam had pronounced his too sweet). This was only a two-night trip and we wanted to make every moment count. We stayed on the toboggan run until 10pm, long after the last guide had gone. After several “just one more goes”, we finally hung up the flat, bottom-shaped pieces of plastic we’d been whizzing down the hill on and headed for a likely-looking shortcut to our part of the hotel.

Halfway up the hill I realised we weren’t alone. **Two reindeer** were coming down the same path. All four of us stopped. I ran over in my mind what I knew about **reindeer**. It consisted of “They can fly and sometimes have red noses”. Were they vicious? I warned Liam not to touch it, which became difficult when the youngster decided we were interesting and came up to snuffle our clothes.

For a while **Ma Reindeer** looked undecided as I was, then gave an impatient snort at our wimpishness, shook her head and leapt sideways. The youngster followed her at once and they ambled disdainfully off towards the forest.

The trip lasted only one full day and two half days but we did more than we’d sometimes done in two weeks. We had a go at tandem cross-country skiing, which is like doing the tree-legged race with both your feet tied to the person in front. It is absolutely impossible – especially for two people who have never strapped foot to ski before (one – me – vows never to do it again).

Still, we joined good-humouredly in the obvious amusement we were providing for the Finns and consoled ourselves with the knowledge that our Yorkshire-bred skills had enabled us to excel in the ‘chuck a welly through the hole in the snow-block’ contest.

For me, the best experience was the **snowmobile trip**. It’s like driving a powerful motorbike on skis without the fear of breaking lots of bones if you come off. One woman proved its relative safety by careering off the track into the forest at a bend. Although she managed to fell a small fir tree, the most she suffered was a loss of her dignity as three people lifted her and her machine out of several feet of **snow**.

Liam was disappointed at not being able to drive one of these (you must be 18), but loved the reindeer-sleigh ride in the afternoon. His favourite moment, however, was coming upon a pretty wooden cottage in the middle of the forest, which turned out to be the home of a fat man in a red coat and trousers. An affable, equally red-clad Mrs Claus dispensed smiles and sweeties while the Great Man wrote down Liam’s Christmas hopes in a huge

leather-bound book with a quill pen. This encounter not only quieted his growing doubts for another year, but it awed him so much he only asked for another two modest toys. A week later, Santa delivered them both.

FEAR PROMPTS FINLAND TO FRAME A NEW ROLE

18 November 1991, Foreign News, page 8
John Rettie in Helsinki

The Russian customs officer came aboard the train, saluted, and asked if he could come into the compartment.

"How much foreign currency have you got?", he asked, politely but firmly. "and how many rubbles? Any arms, drugs, antiques? Do you mind if I go over your body with this electronic device?"

Then the frontier guard. "Passport, please. May I look in your compartment?" A bored glance under the bunk reflected a sense of duty rather than desire to catch a fugitive. A year ago, when the Soviet Union still existed, it was the other way around. The customs officer showed little interest but the frontier guards, still part of the KGB, made passengers stand in the corridor while they searched diligently.

Now the frontier guards are under Russian, not Soviet, control and to all appearances they care little about who leaves the country. But appearances can be deceptive. The Russians have begun co-operating closely in stemming refugees.

For six weeks, hundreds of Romanians have been sitting in Vyborg, in the Karelian isthmus, clamouring to be let into Finland. The Finns, with 300,000 unemployed and an economic crisis so acute that their currency was devalued last week, refused entry.

At the weekend the Russian militia finally gave the Romanians their marching orders and they reluctantly set off on the long homeward journey.

Only a year ago they might have been let in. During the boom years of 1989 and 1990, Finland was short of labour and welcomed Finnish - and Estonian - speaking immigrants from what was still the Soviet Union. In fact, Finland's trade with its eastern neighbour was on the verge of collapse.

In its heyday this amounted to nearly a quarter of the country's foreign trade and was one of the props for a standard of living matched hardly anywhere in the world. Now this trade has almost vanished in the rubble of the Soviet economy. To the Finns, the Romanians seemed like an advance party blazing trail for thousands, if not millions, of impoverished Russians. Fear has galvanised them into devising a new role, using their age-old special link with Russia.

Like the Baltic states, Finland secured its independence in 1918 when Russia was weak. When Russia was strong after the second world war it clung through a combination of *sisu* - the iron will never to give in - and a skilfully flexible neutrality known as Finlandisation. It gave unparalleled prosperity, as well as a **special role as mediator between East and West.**

Now the cold war is over and the need for a mediator has gone with it. Instead, Finland sees itself as not merely a western buffer against eastern poverty and chaos, but as an engine for Russia's recovery. "In Europe we are specially worried about the economic gap between East and West", said the Finnish foreign minister, Paavo Vayrynen. He admitted there was a real danger that Finland, like other countries on Russia's border, would be swamped by economic refugees. "That is one of the reasons why we've been promoting Russian-Finnish co-operation to develop regions of Murmansk, Karelia and St. Petersburg – areas close by Finland." This is the inverse of Stalin's post-war strategy of setting buffer states in eastern Europe for Soviet political and military defence. Finland wants to create buffer zones of prosperity. This strategy is underpinned by a new treaty with the Soviet government, replacing the 1948 Friendship Treaty between victor and vanquished. Now based on equal relationship like Soviet treaties with other European countries, it was quickly and easily negotiated. A crucial element for both sides is that Finland makes no claim to territory lost after the second world war. But the treaty recognises the right to raise border questions through peaceful negotiation. "From our point of view, it is certainly an important principle to leave this door open," Mr Vayrynen said. "Just now there is no readiness on their side to negotiate, but maybe there will be some day in the future."

TINY TIINA BRINGS GLORY TO ANCIENT FINNISH TRADITION

The Guardian

7 July 1997, Foreign News, page 9

Jon Henley

Wife carrying is becoming a serious sport. Jon Henley reports from Sonkajarvi

The announcer boomed: "Ladies and gentlemen, newspaper readers everywhere, television viewers from Australia to South Africa, Internet surfers wherever you may be: couple number 30, three times national champions, reigning world champions, the world record holders: Tiina and Jouni Jussila."

To a roar from 5, 500 spectators packed into the grounds of Sonkajarvi village school, the couple sped off. Tiina held tightly to her husbands shoulders as he raced down the straight and plunged into the water jump. There was a collective gasp when Mr Jussila stumbled, and loud applause as hairpin, they dodged television cameramen and cleared two timber hurdles before collapsing across the finish line.

Mr and Mrs Jussila, both aged 29, had no intention of losing the sixth annual World Wife-Carrying Championship to rivals which included Estonians, Germans, Swiss, as well as Finns.

They won. The clock showed one minute, five seconds – more than a second faster than their previous world record.

"I think they are very hard to beat," said Atle Ronnings, from Telemark in southern Norway, who finished third in his second contest, despite experimenting with a fireman's lift rather than more conventional piggy-back. "She's too damn small, and he's too damn fit," he said of the winning couple.

The annual contest has brought fame to this **remote lakeland village** beyond the wildest imaginings of its **isolated inhabitants.**

"We've had enquiries from Holland, Norway and America," the organiser, Eero Pitkanen, said. "I don't think there's any reason why this shouldn't eventually become an Olympic sport."

Ranked with boot-throwing, sand-skiing, marsh-wading, cow-calling and mosquito-killing as a highlight of the short Finnish summer, wife-carrying is rooted in local legend.

Two hundred years ago, a brigand named Rinkainen the Robber set would-be gang members the task of carrying a heavy sack or a live swine over a similar obstacle course. Even earlier, forest-dwelling Finns allegedly made a practice of stealing each others' wives.

Today the woman need not be a wife, but she must be at least 17, and willing. She must also wear a crash-helmet.

Couples race – for a price of her weight in beer – two at a time through a throng of visitors in the summer fair, staggering past stalls selling **grilled sausages**, honey, fresh-fried pancakes, and **sauna-soap**. But wife-carrying is becoming a serious sport. Where once women wore fancy-dress and flogged their men with birch twigs, they now wear lycra suits and train before the competition. The women are getting smaller, and the men leaner.

The consensus among the spectators is that size is important, but technique is key. "Obviously it helps if your wife weighs seven stone, like Tiina," said villager Olavi Keskinen, aged 63. "But she has to ride you right – it's like a motorbike and a sidecar."

Mr Jussila agreed: "The rhythm is everything. She can't just sit there, she has to adjust her weight constantly."

But Tiina had a less technical explanation. "The man needs a strong back, and strong legs," she said. "But the most important thing is that the woman must not laugh. If she starts laughing, then it's all over."

LA FINLANDE ASPIRE A SE LIBERER DES SEQUELLES DE LA DERNIERE GUERRE

Le Monde
28 août 1991, page 6
Françoise Nieto, Stockholm

Il n'aura même pas fallu une semaine à la Finlande pour s'écarter d'une position jusqu'ici maintenue à l'égard des trois Républiques baltes: dimanche, en fin de journée, le gouvernement finlandais, à l'issue de la réunion de la commission des affaires étrangères tenue en présence du président, M. Mauno Koivisto, déclarait "être prêt à ouvrir des négociations en vue de l'établissement de relations diplomatiques avec des pays baltes".

Techniquement, la question serait aisément résolue puisque, comme l'a expliqué le premier ministre, M. Esko Aho, la Finlande, ayant déjà reconnu l'indépendance des trois Républiques en 1921 et 1922, cette reconnaissance est toujours effective. Politiquement, les obstacles ne sont cependant pas entièrement levés puisque Helsinki avait accepté, de facto, l'annexion de ces trois Républiques à la fin de la guerre en 1945, alors qu'elle sortait elle-même d'une double confrontation éprouvante avec l'URSS: la guerre d'hiver en 1939-40 et la guerre de "continuation" de 1940 à 1944. Confrontation qui allait se solder par la signature, en 1948, avec l'URSS du fameux traité d'amitié, de coopération et d'assistance mutuelle et qui allait injustement faire passer la Finlande aux yeux du monde pour un état plus ou moins inféodé à Moscou.

C'est, il est vrai, avec une extrême prudence que les dirigeants finlandais ont géré jusqu'à présent leurs relations avec le grand voisin soviétique. Dans ce cadre, les revendications d'indépendance des pays baltes – notamment de l'Estonie, géographiquement, linguistiquement et culturellement très proche de la Finlande – ne pouvaient être ouvertement soutenues par Helsinki. D'ailleurs, il n'y existait pas, à la différence de Stockholm, d'activité estonienne "en exil" véritablement organisée et les Estoniens qui ont émigré en Finlande en vagues successives depuis 1920 ont dû s'assimiler jusqu'à en perdre leur identité nationale.

Les "émigrants de la perestroïka", qui se comptent par milliers, et qui ont pu bénéficier de la détente internationale, sont venus en Finlande pour y chercher du travail, légal ou non. Il reste qu'au mois de janvier l'intervention publique de président Koivisto, qui recommandait ouvertement aux Baltes de renoncer à la confrontation directe avec Moscou et de négocier patiemment – à l'exemple des Finlandais – avait causé quelques embarras à Helsinki.

Aujourd'hui la situation a basculé chez le voisin soviétique et, dans la capitale finlandaise, on a peut-être, plus qu'ailleurs, hâte de voir la physionomie que prendra la nouvelle Union pour se libérer définitivement des séquelles de la dernière guerre.

LE PREMIER MINISTRE FINLANDAIS EN PAPA MODELE

Antoine Jacob, Correspondant en Europe du Nord
Le Monde, 27/08/98, s. 1

Entre premiers ministres nordiques, on a parfois des attentions touchantes. En visite à Helsinki, le week-end dernier, le dirigeant norvégien Kjell Magne Bondevik a offert une layette à son hôte Paavo Lipponen. A cinquante-sept ans, le chef du gouvernement finlandais est devenu père pour la seconde fois, le 21 Août. Et il compte bien s'occuper lui-même du bébé: il a décidé de prendre un congé parental d'une semaine, dès que sa jeune épouse sera sortie de l'hôpital.

La grossesse de Paivi Hertzberg, trente et un ans, fut l'une des plus médiatisées de l'histoire de la République. Les Finlandais suivent de très près le couple depuis leur rencontre lors d'une réunion social-démocrate, alors que Paavo Lipponen n'avait pas encore divorcé de sa première femme. Leur mariage, en Janvier, fut digne d'une noce royale. Et suivie, donc, par la naissance d'une petite fille, de 3,5 kilogrammes, dont le prénom ne sera connu qu'ultérieurement. M. Lipponen va donc interrompre ses activités pour s'occuper du nouveau-né, avec son épouse, au domicile familiale. Le ministre de l'économie, Sauli Niinistö, assurera l'intérim. Peu importe qu'il soit conservateur alors que le premier ministre est social-démocrate: la Finlande est dirigée dans une relative harmonie par une coalition "arc-en-ciel" gauche-droite.

C'est la première fois qu'un membre masculin du gouvernement finlandais utilise la possibilité de prendre un congé parental, instauré il y a une vingtaine d'années pour les pères. La loi les autorise à prendre six à douze jours ouvrables, moyennant une indemnité journalière variable selon les revenus mais n'excédant pas 440 marks (490 francs). Un système qui a la préférence du premier ministre par rapport au modèle suédois. Chez le voisin scandinave, le père a obligation de prendre au minimum trente jours pour s'occuper chez lui de son enfant en bas âge. Un congé parental rémunéré à 80% du salaire et qui peut être étalé sur huit ans. Ces journées servent d'ailleurs souvent plus à rallonger des vacances ou à regarder le sport à la télévision.

Le développement des congés parentaux se heurte notamment au peu d'empressement des employeurs à laisser le personnel masculin s'investir à plein temps, lui aussi, dans les couches et les biberons. Aussi le ministère finlandais des affaires sociales prépare-t-il une campagne afin de valoriser le rôle du père au foyer. Et, se dit-on au ministère, quel meilleur héraut de cette cause que Paavo Lipponen? Le premier ministre devrait bientôt se voir proposer de la promouvoir. A l'entendre déjà exhorter les pères à assister à l'accouchement, il n'est pas exclu qu'il accepte.

Homme réputé naguère bourru et peu souriant, le premier ministre semble s'être métamorphosé. Sans doute faut-il y voir l'influence de sa dynamique épouse, mais la proximité des élections législatives pourrait aussi y être pour quelque chose. Des affaires politico-financières ont entaché l'image des socio-démocrates en 1997, et leur maintien au pouvoir après le scrutin de mars 1998 est loin d'être acquis. Ce qui ne décourage pas la très populaire Paivi Hertzberg de se lancer dans la politique nationale: elle est candidate à un siège de députée à Helsinki.

TONI NIEMINEN, UN ENFANT DANS SES NUAGES

Libération 17. helmikuuta 1992

L.R.

Seul vole un enfant que rien ne vient déranger. Tout au long du week-end, les cieux turbulents ont chahuté ceux qui avaient les pieds sur terre. Toni Nieminen, ne frémit pas. *Sa peau de lait* qui s'efface presque dans la brume n'accuse pas le moindre pli. Un regard droit et bité vers les cîmes qui dansent sous les flocons, un geste discret de la main gauche pour se diriger dans le vent traître et l'enfant *blond*, tel le "Petit Prince" dont Jean-Claude Killy voulait faire la mascotte de ces Jeux, atterrit en des terres que ses semblable n'ont pas pu approcher: 122 mètres au premier saut, 123 au deuxième.

Les sauteurs autrichiens attendent le verdict au pied du tremplin. Ils ne cillent pas quand plane, au jour déclinant, **la silhouette jeune et familière**. Martin Hollwarth et Heinz Kuttin, d'argent et de bronze, se résignent. Ils ont pris l'habitude de regarder d'en bas ce gamin de seize ans. C'est tout le malheur de leur initiateur, Toni Innauer. Depuis 1968, celui-ci se mure dans d'interminables calculs pour apprivoiser un sport délicat. A la lumière électrique, il revoit tous les paramètres, de l'étoffe des combinaisons à celle des courants d'airs, et tire de son école tyrolienne une escadrille de champion. Mais le peuple de Finlande a toujours une histoire ensorcelante à lui conter. Il y a quatre ans, celle de Matti Nykänen, l'ange maudit qui décrochait trois fois l'or. Cette saison: celle de Toni Nieminen, **le froid chérubin**, double champion olympique, **à peine adolescent**.

Les finlandais ont longtemps chahuté au pied de l'immense tremplin qui veille sur la Praz. Aux premiers heures de l'après-midi, ils buvaient à grandes rasades pour chanter fort et repousser le brouillard qui rendait leur épreuve incertaine. Dans ces Jeux marqués par leurs voisins norvégiens, ils ont attendus longtemps que les conditions permettent aux **jeune héros** de leur souffler de nouveaux chants. Toni Nieminen n'entendait rien. L'attente aurait pu durer des heures: il n'aurait pas voler autrement. "Je n'étais pas tendu," dit-il. "Après les sauts que j'avais réussi vendredi dans l'épreuve par équipe, je sentais que les choses iraient bien."

Auprès de ses bruyants supporters, Toni Nieminen est passé rayonnant, il ne s'est pas attardé. Ce matin, il aura déjà quitté Albertville et la cohorte des curieux. "Je veux rester un garçon ordinaire," dit-il. Il est pourtant bien loin des autres. A Lahti, petite ville qui s'élève à 82 mètres au-dessus du niveau de la mer, l'enfant vit 133 mètres au-dessus de ses concitoyens. Ses jours, il les compte en mètres au sommet du tremplin qui

coiffe la commune gentiment ordonnée. "Il ne dit jamais où il est," confie Teuvo, son père. "Mais il n'y a jamais lieu de s'inquiéter. On sait où le trouver: il ne vit que pour le saut." Le fin Teuvo était biathlète. Comme bien des Finlandais, il songeait à voler. Le courage, malheureusement, n'était pas au rendez-vous. "Je me suis aventuré une fois en ski de fond au sommet du tremplin," s'amuse-t-il, "je suis redescendu aussi sec."

Le premier de ses enfants va lui procurer les fameuses sensations. Toni s'est à peine marcher qu'il se lance pour une roulade improvisée sous l'oeil intéressé du paternel. A trois ans, il court les allées en ski de fond et passe comme un chef les petites bosses qu'on a plantées sous ses skis. Il a six ans quand Teuvo, qui travaille dans une fabrique de skis de fond, lui ramène un cadeau: des planches de saut.

Quelques années plus tard, père et fils partagent la même obsession. Toni apprend à voler. Le père, devenu chômeur, passe ses journées à observer dans la neige, mince et droit comme un bouleau. Il observe. Quatre fois par semaine, trois heures par jour. Les deux hommes avancent en échangeant le strict nécessaire. Toni garde en lui ses émotions, Teuvo guide discrètement: "il ne dit rien sur ce qu'il ressent quand il est dans les airs," dit Teuvo. "Il n'évoque jamais la peur ou l'angoisse. Il ne parle que de technique. Rien d'autre."

Teuvo Nieminen s'intéresse à présent à d'autres voltigeurs prodiges: Sami Nieminen, 14 ans; Henri Nieminen, 11 ans, "pétris de talent". Toni, lancé dans la carrière, est passé en d'autres mains. Sur son précieux vol veillent Matti Pulli, chercheur têtu en biomécanique, qui échangea nombre de ses nuits contre les sauts envoûtants de Matti Nykänen, et Matti Urilla, un psychologue qui dit "aider Toni à se concentrer sur ces sauts", mais cherchera sans doute à le protéger de lui-même.

Toni, pour l'heure, vit à sa démesure. En somnambule. "Il saute au-delà des limites et trouve cela normal", commente un de ses adversaires médusé. "Il ne se rend pas compte." C'est ainsi: devant le parterre olympique, l'ange passe. On l'écoute, il ne dit rien. On guette l'éclat, la folie au coin de l'oeil. Il ne montre rien. Certains profitent de sa bonne humeur pour évoquer leur réveil brutal, la déchéance de Matti Nykänen, son mystérieux prédécesseur. Il sourit paisible: "Je n'y songe pas. Je pense qu'à mes sauts."